Takshashila Project

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

Takshashila Project

त्रिष्टुब्बलमेवतद्वीर्यं ॥५

ब्रा॰उ॰ श्रीगणेशायनमः॥ॐम्॥वसूनांवैप्रातःसवनंरुद्राणांमाध्यंदिनंसवनमादि
त्यानांतृतीयसवनंतद्यदादित्यग्रहेणतृतीयसवनंप्रतिपद्यतेस्वयैवतद्देव
१ तयाप्रतिपद्यतेधीतरसंवाएतत्सवनंयत्तृतीयसवनमथैषसरसोग्रहो
यदादित्यग्रहस्तेनैवतत्तृतीयसवनंसरसंकरोतित्रिष्टुभमादित्यग्रहस्यपु
रोनुवाक्यामन्वाहत्रिष्टुभायजतिबलंवैवीर्यंयजमानेदधातिनास्यानुवष
ट्करोतिसवनंततिर्वाआदित्यग्रहःसंस्थानुवषट्कारोनेत्पुराकालात्सवनंसं १
स्थापयानीतिमहद्वतीयाज्यामहद्धितृतीयसवनमथस्तुतेपवमानेपशुना

चरंत्यत्रकालोहिभवत्ययोसवनस्यैवसरसतायाअथहविष्पंक्त्याचरंतितस्या
उक्तंब्राह्मणमैंद्रार्भव्यस्तृतीयसवनउन्नीयमानेभ्योन्वाहयत्रहतदृभवःप्र
जापतेःप्रेमाणंप्रापुस्तदेनानिंद्रःसोमपीथेन्वाभेजेतस्मान्नार्भवीषुस्तुवतेथा
र्भवःपवमानइत्याचक्षतऐंद्रार्भव्यातृतीयसवनेप्रस्थितानांयजतींद्रमेवत
दृभुभाजंसवनस्यकरोतिजगत्याजागतंहितृतीयसवनमहद्वत्यामहद्धितृती
यसवनमनुवषट्करोत्याहुतीनामेवशांत्याआहुतीनांप्रतिष्ठित्याअथहोत्राः
संयजंतितासामुक्तंब्राह्मणमथैलाथहोतृचमसस्तस्योक्तंब्राह्मणमथोयास

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

व्रा॰उ॰ नैंद्रृतीयसवनउपास्यंतिपितॄनेवतत्प्रीणाति॥१॥अथसावित्रग्रहेणाचरंतिप्रा
तःसवनेतमग्रेयजंस्ताःप्रजानःप्राजायंततंमाध्यंदिनेसवनेताउतत्रनोएव
२ म तमत्रतृतीयसवनेयजंस्ततःप्रजाःप्राजायंततस्मात्तृतीयसवनेवधनंतस्सवि
ताथोऽस्मात्प्रसवानांवाएकःसविताप्रसवानांतृतीयसवनंतस्मात्तृतीयसवनेस
वितारंयजंतित्रिष्टुभंसावित्रग्रहस्यपुरोनुवाक्यामनूच्यजगत्यायजंतिबलंवै
वीर्यंत्रिष्टुप्पशवोजगतीबलएवतद्वीर्येततःपशुषुचप्रतितिष्ठंतितस्यनानु २
वषट्करोतिप्राणोवैसावित्रग्रहःसंस्थानुवषट्कारोनेत्प्राणकालात्प्राणंसंस्थाप

यानीतिसुक्तरवस्ययंप्राणोमहतीयाज्यामहद्धितृतीयसवनं॥२॥सवित्रा
वैश्वदेवंप्रतिपद्यतेसवितृप्रसूतावैदेवास्तृतीयसवनंसमभरंस्तस्मात्प्रति
पद्यनुचरौसूक्तमितिसावित्राणिभवंतितत्सवितुर्वृणीमहइत्यनुष्टुभावैश्वदे
वंप्रतिपद्यतेपवमानोक्थंवाएतद्यद्वैश्वदेवमनुष्टुप्सोमस्यछंदउक्थंपदवि
प्रहणस्यब्राह्मणांगायत्रीःशंसतिप्राणोवैगायत्र्यःप्राणमेवतदात्मंधत्तेसा
वित्रंशंसतिसावित्रोहिग्रहोगृहीतोभवतितमेवैतेनानुशंसतिवायव्यांशंस
तिप्राणोवैवायव्याप्राणमेवतदात्मंधत्तेतस्यैवात्मन्हिदेवसान्विमुंचंतिवा

ब्रा॰ ३॰ येप्राणोप्राणान्द्यावापृथिवीयंशंसतिप्रतिष्ठेवैद्यावापृथिवीप्रतिष्ठित्याएवतस्मिन्न
धर्पुमहस्त्रस्याग्रणानिमइह्वितृतीयसवनंऋभुरूपहस्तनुशंसत्यन्नंवैऋरूपमन्न
३ मेवतदात्मंधत्तेयोरूपाणामेवैषसोमपीथोरूपमेवतदात्मंधत्तआर्भवंशंसत
ऋद्येभ्यःप्रजापतिरवाकल्पयत्तस्मादार्भवंशस्यतेयवैनामादित्सांबार्हस्प
त्यामितिशंसतिशुक्रामंथिनावाग्रयणामिसैवैनामिरनुशंसत्यथोवैश्वदेवं
वैशत्रंदेवतानामपरिहाणायवैश्वदेवंशंसतिवैश्वदेवोहिप्रहोगृहीतोभव ३
तितमेवैतेनानुशंसतितस्याद्विःपछःपरिधानीयांशंसत्यइंचेरात्रतीयेसा

विराजमभिसंपद्यतेश्रीर्विराळन्नाद्यंश्रियोविराजोन्नाद्यस्योपाप्त्यैच
त्वारिसत्कानिवैश्वदेवेशंसतिपशवोवैवैश्वदेवंचतुष्पावैस्पशवोधोचतुष्पा प
दःपशूनामेवाप्त्यैतस्मादेनदारतंशंसेइमंतेलास्मिन्पशवः२योत्वमग्न्वैवै ल
श्वदेवंशंसतिबोलजकाकल्वंवाइदंसर्वमस्यैवसर्वस्याप्त्यैतस्मात्रयस्त्रिंशविधंभ
वंस्पेकादशदेवतास्त्वतस्रोनिविदस्त्रछवार्ययाज्येतिसप्तदशोवैप्रजापतिरेतद
आर्भुकंकर्मयस्प्रजापतिसंमितंविश्वेदेवाःशृणुतेमंहवंमइत्युछंशस्त्वायजति
वैश्वदेवावैश्वदेवंह्येतदुक्थंमहत्यामह्वितृतीयसवनेत्रिष्टुभावनंवैवीर्यंत्रि

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ऐ॰३॰

४ ष्टुब्बलमेवतद्वीर्यंयजमानेदधात्यनुवषट्करोत्याकूतीनामेवशांत्याकूतीनांप्रति आ

ष्ठित्यैवाग्वेवासौप्रथमानुष्टुप्प्रायंत्यायोनुवर्ततेमनःसावित्रंप्राणोवायव्याचक्षु

षीद्यावापृथिवीयंयोयमग्निरुक्तःप्राणःससुरूपकृत्सुःश्रोत्रमार्भवंप्राणोपानौ

व्यानइतितिस्रएकपातिन्यआत्मासक्तुंयदंतरात्मंसंनिविश्यतिष्ठपरिधानीया

नंयाउक्थातदाहुःकस्माद्बलंसत्रेएववषट्कृत्यावुकेविलच्युतेतिबलंवैप्रातः

सवनंसत्रंमाध्यंदिनंसवनंविट्तृतीयसवनंतद्यद्योयपादमेवप्रा

तःसवनमाध्यंदिनयोःपरिदधातितस्माद्बलंयंत्रजाअनमधृतं ६

क्षियंस्येनवध्नंतंक्षत्रियाअथयत्तृतीयसवनस्यपरिधानीयाच्युतातस्माद्विल

च्युतेति॥४॥घृतस्ययजसौम्यस्ययजेत्याहैताभ्यांवैयज्ञस्तायतेयतेनचसो ६

मेनचतेअत्रप्रीणातिप्रीतेयत्संवहातेतदुपांशुघृतस्ययजतिरेतःसिक्तिर्वैघृ

तमुपांशुवैरेतःसिच्यतेयद्वैसौम्यस्ययजतिचंद्रमावैसोमोनिरुक्तउवै

चंद्रमाःतस्यनपरस्तात्सयजेदितिसामुदृक्तथामीअमुनदृमवाचःपश्यंतीतिप

र्यजेदितितेवस्थितंदेवलोकोवाआज्यंपितृलोकःसोमौदेवलोकमेवतत्पि

तृलोकादभ्युत्क्रामंत्यथोपितृनेवतत्प्रीणंतियसौम्येनचरंत्यथोएनदुपसदव

ब्रा·उ· सृज्यंत इत्याहुरग्निं सोमं विष्णुमिति वा उपसृसृप्तिय जल्पग्निं सोमं विष्णुमितीदं
५ हरंत्येतं सोम्यं सदसं होता प्रतिगृह्णीयान्निधत्तेथास्य सर्पिष्यात्मानं पर्यवेष्टांगुलि
भ्यां सर्पिरुपस्पृशति चक्षुष्या असि चक्षुर्मे पाहीति चक्षुषी विमृजीत चक्षुरेवा
स्य तद्गोपायति तमुद्गातृभ्यः प्रयच्छति ॥५॥ अथ पात्नीवतग्रहेण चरंति पत्नीरेव
तदाहवनीयभाजः कुर्वंति तस्य नानुवषट्करोति साज्यसंसृष्टो हि भवत्यनुवष
ट्कारभागाज्यमुपांशु यजंति रेतः सिक्तिर्वै पात्नीवतग्रह उपांशु वै रेतः सिच्य ५
ते नानुवषट्करोति रेतः सिक्तिर्वै पात्नीवतग्रहः संस्थानुवषट्कारो नेत्सुराकाला

द्रेतः सिक्तं संस्थापयानीति महती याज्यामद्धिस्तृतीयसवनं तदाहुर्यद्धिषानेष्टु
र्याज्याय कस्माद्देनयाग्नीध्रो यजतीत्याग्नेयी वा एषा याज्याग्नेयश्चाग्नीध्रस्तस्मा
द्देनयाग्नीध्रो यजति सथो एवं समाक्रमृतूनां वषट्कारा भवंतीति ॥६॥ एकविंशसा
हवमाग्निमारुतं शंसत्येकविंशो वै चतुष्टोमस्तोमानां परमप्रतिष्ठानीयः प्रति
ष्ठिसा एवं तच्चतुर्विंशतिविधं भवति विंशतिः पर्वाणि तानि चतुश्चत्वारिंशच्चतु
श्चत्वारिंशदक्षरा त्रिष्टुबस्तं वै वीर्यं त्रिष्टुब्बलमेव तद्वीर्यं यजमाने दधाति वैश्वा
नरीयं शंसति वैश्वानरीयो ह्ययहोग्रहीतो भवति तमेवैतेनानुशंसति रौद्रं शंसति

ब्रा॰उ॰ त्विषीरो वै रुद्रो भेषज्यमेव तत्कुरुते यो अंतर्भागो वा वाय्यस्तस्मादेनामंत्ये शंसे
सप्तिमारुतं शंसत्यसूर्गो वै रुद्रस्तदेनं स्वेन भागेन समर्धयत्यस्य यय सायद्वीयस्य
६ स्तोत्रियानुरूपौ तौ वै मध्ये भियाएव शंसति मध्ये हीयमात्मनो भियाएव यो
निर्जातवेदसीयं शंसति तेनाग्निमारुतमित्याख्यायते तस्मादेनद भ्यग्रं शंसेद्य
थाग्निं प्रदाव्यमतिमोक्षमाण एवमापो देवस्याः शंसति शांतिर्वै भेषजमापः
शांति रेवैषा भेषजं मंततो यज्ञे क्रियते तस्मादेनात्रारतं शंसेद्यथासुंसुंद ६
मान एवमहिर्बुध्न्यं शंसत्यग्निर्वा अहिर्बुध्न्यः स्तमेतयोर्जलयत्स्य योधिस्थानैवेत

यानुशंसति देवानां च पत्नीः राकां च शंसति पात्नीवत यह मिस्रैवैताभिरनुशंसस
यो अंतभाजो वै पत्नीस्तस्मादेना अंत्ये शंसेत् शंसति ॥७॥ अक्षरपंक्तयः शंसति
पशवो वा अक्षरपंक्तयः पशूनामेवाप्त्या अथो प्राणापानौ वा अक्षरपङ्क्तयः प्रा
णापानावेव तदात्मंधत्ते यो राक्षस्येव सेंद्रनायैपेत्रीश्चयामी श्च शंसति नाराशं
सानेवैताभिरनुशंसस्य यो अंतभाजो वै पितरस्तस्मादेना अंत्ये शंसेत् शंसति
स्वालुष्किलीयाः शंसति सोममे वैताभिरिंद्रय स्वदयत्यथो देवलोको वा इंद्रः पि
तृलोको यमो देवलोकमेव तत्पितृलोकादभ्युक्रामंति तास्वध्वर्युर्मेढध्रत्या

ब्रा॰ उ॰ र एतानिमहद्भिस्तृतीयसवनंवैश्वमारुतंशंसन्तियज्ञोवैवैश्वमारुतंयच्छेयज्ञस्यस्ख
८ लितंवोल्बणंवाभवतितदेतयाभिषज्यतिभेषज्यमेवैषावैष्णवीचाग्नेयीच
शंसत्यग्नाविष्णूवैदेवानामंतभाजौतस्मादेनेअंत्येशस्त्रेशंसत्यैंद्र्यापरिदधा
तींद्रस्यह्येषत्तमिंद्रएवांततःप्रतितिष्ठति॥७॥किंदेवत्यःसोमइतिमधुकोगौश्रं
पप्रछसहसोमःपवतइत्यनुद्रुत्यैतस्यवाअन्येस्युरितिप्रत्युवाचबह्वृचवदेवं
द्रइतिलिवपैंग्यस्यस्थितिरासैंद्राग्नइतिकौषीतकिरग्निनावैप्रतिपद्यतेपदा ८
ज्येनेंद्रमनुसंतिष्ठतएतांपरिधानीयांतस्मादैंद्राग्नइत्येषवाअग्निष्टोमएष

वाउकामायकामायाह्रियतेयोहवाएतेनानिष्ट्वाथान्येनयजतेगर्त्तपत्यमेवत
द्धीयतेप्रवामीयतइतिहस्माहसवाएषोग्निष्टोमआज्यप्रभृत्याग्निमारुतांतोय
च्छस्यंसास्त्रीणिषष्टिशतान्यृचांसंपद्यंतेत्रीणिवैषष्टिशतानिसंवत्सरस्याह्नांसंवत्स
रस्यैवाप्त्याअग्नेमरुद्भिःशुभयद्भिर्ऋक्वभिरितितृचंशस्त्वायजतिसाग्निमारु
साग्निमारुतंह्येतत्तृचंजगत्याजागतंहितृतीयसवनंमहत्सामहद्भिस्तृतीय
सवनमनुवषट्करोत्याहुतीनामेवशांत्याआहुतीनांप्रतिष्ठित्यै॥९॥सोमेनेष्ट्वासौ
त्रामण्यायजेतश्रियंप्रजांविराजंचेछन्निंद्रोवाएषयत्क्रतुर्यःसौत्रामण्यात्मावै

ब्रा·उ· यत्तस्यत्रिष्टुब्बाहूपर्यैषत्तस्मादात्मानमभितोबाहूभवतस्तस्मादात्मानमभितः
पार्श्वेस्यातांयत्सुरासोमग्रहानन्ववैषत्तस्यसर्वैतस्मात्सोमेनेष्ट्वासौत्रामण्याकुर्या
८ द्यएवंविद्वान्सोमेनेष्ट्वासौत्रामण्यायजेततंसश्रियंप्रजांविराजमाप्नोतियश्चैवं
वेदश्रीर्विराडन्नाद्यंश्रियोविराजोन्नाद्यस्योपाप्त्याअवभृथमवैतियथासोमेमे
त्रावरुण्यावापयस्ययायजेततस्योक्तंब्राह्मणं॥१०॥ऐंद्राग्नान्युक्थ्याक्थानिभ
वंत्यैंद्राग्नावैसर्वेदेवावैश्वदेवंतृतीयसवनंसर्वेषामेवदेवानांप्रीत्याआग्नेयीषु ८
मैत्रावरुणायप्रणयंत्यैंद्रीष्वितरयोस्तेनतान्यैंद्राग्नानिभवंतिचत्वारिचत्वारि

सूक्तानिशंसंतिपशवोवाउक्थानिचतुष्टयावैपशवोयोचतुष्पादाःपशूना
मेवास्यैतानिद्वादशसंपद्यंतेद्वादशवैमासाःसंवत्सरंसंवत्सरस्यैवास्यैचतुरा
ह्वानिशस्त्राणिपशवोवाउक्थानिचतुष्टयावैपशवोयोचतुष्पादाःपशूना
मेवास्यैद्विदेवत्याउक्थ्याज्याद्विपाद्यजमानःप्रतिष्ठित्यैतानिचत्वारिसंपद्यंते
पशवोवाउक्थानिचतुष्टयावैपशवोयोचतुष्पादाःपशूनामेवास्याऐंद्रावरु
णीमैत्रावरुणस्यैंद्रावरुणंह्यस्योक्थंभवत्यैंद्राबार्हस्पत्याब्राह्मणाच्छंसिनऐंद्रा
बार्हस्पत्यंह्यस्योक्थंभवत्यैंद्रावैष्णव्यच्छावाकस्यैंद्रावैष्णवंह्यस्योक्थंभवतिप्र

ब्रा॰उ॰ यमोत्तमेमहस्सौमहद्धितितृतीयसवनंतावैतिस्रोभवंतित्रयोवाइमेलोकाइमानि
९ वतल्लोकानाप्नुवंतितावैत्रिष्टुभोभवंतिबलंवैवीर्यंत्रिष्टुब्बलमेवतद्वीर्यंयजमा
नेदधत्यनुवषट्करोत्याहुतीनामेवशांत्याआहुतीनांप्रतिष्ठित्याआहुतीनांप्र
तिष्ठित्यै॥११॥ ॥इतिब्राह्मणेषोळशोऽध्यायः॥१६॥ ॐम्॥ अनुष्टुभोवाएष
वज्रोयत्षोळशीतद्यत्षोळशिनमुपयंत्यानुष्टुभेनैवतद्वज्रेणयजमानस्यपा
प्मानमपघ्नंतिसवैहरिवान्भवतिप्राणोवैहरिःसहिहरतितस्माद्धरिवान्भवति ९
तदसौवैषोळशीयोसौतपतितमेवतत्प्रीणातिसयोषोळशीशंवाएतत्स्तोत्रंषोळ

शंशस्त्रंतस्मात्षोळशीसाख्यायतेतद्यत्षोळशिनमुपयंतिषोळशकलंवा
इदंसर्वमस्यैवसर्वस्याप्त्याअथोइंद्रउवैषोळशीतस्माद्धरिवान्भवतिह
रिस्तवोहीइंद्रइंद्रजुषस्वप्रवहायाहिशूरहरिहेतिताःपंचविंशत्यक्षराएकै
कानवभिर्नवभिरक्षरैरुपसृष्टास्तावैपंचविंशाःप्रजापत्याउपसर्गःप्र
जयैवतत्पशुभिःप्रेष्यैरन्नाद्येनेस्मास्मानमुपसृजतेताःश्चतुस्त्रिंशदक्षराः
संपद्यंतेस्वराड्वैतच्छंदोयत्किंचचतुस्त्रिंशदक्षरंस्वाराज्यमेनेनाप्नोतिताःसं
शास्ताःपंचानुष्टुभःसंपद्यंतेद्वात्रिंशाक्षरंचपदमुदैत्येकैकस्यैद्वेद्वेतावतःपुरु

ब्रा॰ ३॰ वसो३इतिगायत्रीमुपसंशंसत्येतेषामेवाक्षराणांसंपदेयोएतयासहस्तो
१० त्रियःषलनुष्टुभःसंपद्यंतेतस्मादेतांशंसन्तिसंपदएतत्रभिरूपमुक्थेकेनुरूपं
कुर्वीतेतिनद्वाअत्राद्रुरसौवैबोलक्ष्मीयोसौतपतिनवाएतस्यान्योनुरूपोस्ति
सयोत्रानुरूपंकुर्वंतंब्रूयादप्रियएनंभ्रातृव्यःप्रत्याख्यायिष्यतइतितथाह
स्यात्तस्मात्त्रानुरूपन्नाद्रियेत॥१॥अथातऊर्ध्वानिछंदांसिविहरतिप्राणा
वैछंदांसिप्राणानेवतदात्मन्व्यतिषजत्यव्यवहीयंतस्माद्धीमेप्राणाविष्वंचो १०
वांचोनुनिवर्त्ताच्यथोआनुष्टुभोवैषोलक्ष्मीसर्वाण्येवेतछंदांस्यनुष्टुभमभि

संपादयंतिगायत्रीश्चपंक्तीश्चविहरतियजमानछंदसंपद्धिःस्तेजोब्रह्मवर्चसंगाय
त्रीतेजएवतद्ब्रह्मवर्चसंयजमानेदधात्युष्णिहश्चबृहतीश्चविहरतियजमानछंदस
मेवोष्णिक्पशवोबृहतीबार्हतानेवतत्पशून्यजमानेदधातिद्विपदांचविंशत्यक्षरां
त्रिष्टुभंचविहरतियजमानछंदसंद्विपदाबलंवैवीर्यंत्रिष्टुब्बलमेवतद्वीर्यं
यजमानेदधातिद्विपदाश्चचतुरुत्तराज्जगतीश्चविहरतियजमानछंदस
मेवद्विपदाःपशवोजगतीजागतानेवतत्पशून्यजमानेदधातिगायत्रीःशं
सतिप्राणोवैगायत्र्यःप्राणमेवतदात्मंधत्तेसप्तपदांशंसतिसप्तवैछंदांसि

ब्रा० उ०

११ सर्वेषामेव छंदसामाप्त्या अथो एतया सतृगायत्र्यप्रवतस्तोनुष्टुभः संपद्यंते तेन
स्मादेतां शंसंति संपदे २ अथ नित्या अनुष्टुभः शंसत्यानुष्टुभो वै षोळशी स्वे दे
नैनं स्वेन रूपेण समर्धयति ता वा अष्टौ भवंत्यष्टाभिर्वै देवाः सर्वा अष्टीराश्नुवत तथो
एवैतद्यजमान एताभिरेव सर्वा अष्टीरश्नुते त्रिः शस्तया परिधानीयया दश संप
द्यंते दशाक्षरा विराट् श्रीर्विराळन्नाद्यं श्रियो विराजोन्नाद्यस्योपाप्त्या उद्यद्ब्रध्न
स्य विष्टपमिति परिदधाति सदो वै ब्रध्नस्य विष्टपं यत्रासौ तपति तदेव तद्यज
मानं दधाति त्रिरेव षोळशिन आह्वयते स्तोत्रिये त्रिर्निविदे परिधानीयायै त्रि ११

र्हैषोळशि त्रिर्हतैव तदोजो यजमानस्य पाप्मानं हंति तदेते श्लोका घोषा
वीर्याणि स्तुच्छानां श्लोको घोषो वीर्यवान्कीर्तिमान्भवति य एवं वेदैतच्छंदसां वीर्याणि
ताः संशंसत्याश्चत्वारिंशदनुष्टुभः संपद्यंते चत्वारिंशदक्षरा पंक्तिः प्रतिष्ठा वै पं
क्तिः सर्वेष्वेवतद्भूतेषु यजमानं प्रतिष्ठापयति २ विहृतया त्रिष्टुभा यजेदिति हैक
आहुरेवा हि वाज्यया पूर्वेषां हरिवः सुतानां वाजी हि वाजस्यथो इदं सवनं केवलं ते वो
ळ्हा हि वाजी ममद्धि सोमं मधुमंतमिंद्र जिष्णुर्हि वाजी सत्रा वृषं जठर आ वृषस्वेत्युवि
हृतयेति त्वेव स्थितं संसिद्धानि वा एतानि देवपात्राणि यद्याज्याः संसिद्धेनैव तद्देवपा

त्रेण देवेभ्यो हविः प्रयच्छन्ति। तन्त्वरात्रामुपेयाद्विंदुडुवैगोलक्ष्मी। नवाइंद्रप्रदन्पुत्तरमसि। व
कुरुत्रामुपाह्लियते। पर्यायाइवत्वदाक्षिनं। त्वदरुवैनंचतुर्थेहन्युपेयात्। त्द्वैयोलक्षिनआ
यतनं। तडैनंदहत्योलक्ष्मंतंसंतिष्ठते। तडुवाआकुरुपेयाद्वेवं। तत्स्त्रेवाअहोरात्रेयत्योरुक्षी।
तद्यत्योलक्षिनमुपयं। त्सहोरात्रयोरेवहकृतायै ४ अथयदतिरात्रमुपयं। त्येतावान्वैसं
वत्सरो। यदहोरात्रेतद्यदतिरात्रमुपयं। तिसंवत्सरस्यैवाप्त्या। अथोद्वयंवाइदंसर्वं। स्नेहश्चैव
तेजश्च। तदुभयमहोरात्राभ्यामाप्तं। तद्यतिरात्रमुपयंतिस्नेहतेजसोरेवाप्त्यै ५ गाय
त्रीस्तोत्रियानुरूपांछंसंति। ज्योतिर्वैगायत्री। तमःपाप्मारात्रिस्तेनतज्ज्योतिषातमःपाप्मानं १२

मपघ्नंति। पुनरादायं शंसं। त्येवंहि सामगास्तुवते। यथा स्तुतमनुशस्तं भवंति। तदाहु
रथकस्मादुत्तमास्तोत्रीयानाहृत्य साम्नाशस्त्रमुपसंतन्वंतीति ६ पुरुषो वै
यज्ञः। तस्यशिरएवहविर्धाने। मुखमाहवनीयउदरंसदो। न्नमुक्थानि। बाहूमार्जालीय
श्चाग्नीध्रीयश्च। याइमाअंतर्देवतास्ता। अंतःसदसंधिष्ण्याप्रतिष्ठागार्हपत्यव्रतश्रपणा व०
वित्यथापरं। तस्यमनएवब्रह्मा। प्राणउद्गाता। पानःप्रस्तोता। व्यानःप्रतिहर्ता। वाग्घोता। च
क्षुरध्वर्युः। प्रजातिःसदस्य। आत्मायजमानो। अंगानिहोत्राशंसिनस्तद्यदध्वर्युःस्तोत्रमु
पाकरोति। चक्षुरेवतत्प्राणैःसंदधाति। अथोअपानमेवतन्मनसासंतनोति। अथयत्स्त्र

Takshashila Project

ब्रा०उ०
१३ स्तोत्राय प्राणमामंत्रयते। प्रस्तोष्यामः प्रशास्तरिति। मनो वा अग्नीर्भव।
त्येषां प्राणानां मनसा प्रसूताः स्तोमेन स्तुयामेत्यथो अपानमेव तन्मनसा संतनो।
त्यथ यदुद्गाता स्तोत्रमनुमन्यते। मन एव तत्प्राणैः संदधात्यथो अपानमेव त
न्मनसा संतनोत्यथ यत्प्रस्तोता प्रस्तौत्यपानमेव तत्प्राणे दधात्यथ यदुद्गाता
उद्गायति। प्राणमेव तत्प्राणे दधात्यथ यत्प्रतिहर्ता प्रतिहरति। व्यानमेव तत्प्रा
णे दधात्येवमेवैताः सर्वा देवताः प्राण एव प्रतिष्ठिता। अथ यदुद्गातारं सामा
न्याहस्रमुपसंतनोति। वाग्वै होता वाचमेव तत्प्राणैः संदधात्यथो अपानमेव १३

तन्मनसा संतनोत्यथ यद्धोत्राशंसिनः। साम संतन्वन्ति कुर्वन्त्यंगान्येव तत्प्राणैः संदध।
त्यथ यद्यजमानः स्तोत्रमुपगायति। प्राणा वा उद्गातारः। प्राणानेव तदात्मन्धत्ते। तस्मा
देनं बहिर्वेद्यभ्यस्तमियात्ता। अभ्युदियात्ताभ्युपाकुर्यात्ता। अभ्याश्रावयेत्ताभिवषट्कु
र्यात्ता। अधिस्थ प्रतपेत्तेनैवात्मानमपादधानीति॥१॥ अथ यत्प्रथमेषु प
र्यायेषु। प्रथमेषु पदेषु निनर्त्तयन्ति। प्रथमरात्राद्देवता। असुरान्निर्घ्नं। सथ यन्मध्यमे
षु पर्यायेषु। मध्यमेषु पदेषु निनर्त्तयन्ति। मध्यमरात्राद्देवता। असुरान्निर्घ्नं। सथ यदुत्तमे
षु पर्यायेषु। उत्तमेषु पदेषु निनर्त्तयन्त्युत्तमरात्राद्देवता। असुरान्निर्घ्नन्निति। तद्यथाभ्यागा

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा॰ उ॰ रमभिनिघ्नन्तंपुनःपुनःपाप्मानंनिर्हण्यादिवमेवैतैःस्तोत्रियानुरूपैरहोरात्राभ्यामे
वैतदसुरान्निर्घ्नंति॥५॥गायत्रा एषु उक्थमुखानिछंदांसंतितेजोब्रह्मवर्चसंगायत्री
१५ तेजएवतद्ब्रह्मवर्चसंयजमानेदधतिगायत्रीःशस्त्वाजगतीःशंसंतिव्याह्वयं
तेगायत्रीश्चजगतीश्चांतरेणछंदांस्येवैतंनानावीर्याणिकुर्वंतिजगतीःशस्त्वा
त्रिष्टुब्भिःपरिदधतिबलंवैवीर्यंत्रिष्टुप्पशवोजगतीबलएवतद्वीर्यंततःपशुषु
चप्रतितिष्ठंत्यंधस्वत्सोमहृत्सःपीनवस्यःत्रिष्टुभोयाज्याःसमृद्धास्त्रिर्लक्षणाए १५
तद्वैरात्रेरूपंजागृयूरात्रीज्योतिर्वैजागरितंतमःपाप्मारात्रिस्तेनतज्योतिषात

मःपाप्मानंतरंतियावद्वहवैनवास्तूयतेनवाचाशस्यतेतावदीश्वरायदिनासुररक्षां
स्यन्ववपातोस्तस्मादाहवनीयंसमिद्धमाग्नीध्रीयंगार्हपत्यंधिष्ण्यांसमुज्वलयंते
तिभाभेरंज्वलयेयुःप्रकाशमिवेवस्यादारेफंतःशायीरंस्तांन्हन्तन्वेष्टिंतिन्चाद
तिपाशानामधदस्मोतितेपाप्मानमपघ्नंतेतेपाप्मानमपघ्नते॥२॥ ॥
॥इतिब्राह्मणेसप्तदशोऽध्यायः॥१७॥ ॐनमः॥ अतिरिक्तसोमोवाएषयदाश्विनंयद्वै
यत्तस्यातिरिच्यतेभ्रातृव्यस्तेनयजमानस्यप्रत्युद्यामीभवत्यथयत्सरस्वतादश्विनो
यजस्याश्विनौवैदेवानांभिषजौभेषज्यमेवतत्कुरुतेयत्तत्रहनत्सविनास्वर्यप्रा

ब्रा॰उ॰ यच्छंसोमायराज्ञेयद्दिवाप्रजापतेस्तत्सहस्रमन्वाकरोद्दुहित्रउह्यमानायाएत
दासांदेवतानामासीत्ताअब्रुवन्नाजिमयामास्मिन्सहस्रइतितात्र्याजिमायं
१५ स्तदश्विनाउदजयतांरासभेनतस्मादश्विनौदेवताः आस्यंतेयाश्विनमित्याख्या
यतेनैनतउहैतदुत्तरासभेनसर्वमिवजवंधावतिश्रितंमयेतिहतंमन्यमानः
सहस्रंशंसेत्सहस्रंह्यश्वदजयतां॥१॥तदाहुर्यदहृहस्यायतनानिपृष्ठानिभवं
त्यथकस्मात्त्रिष्टुभाप्रतिपद्यतइतित्रिः आस्तैषातिस्रश्चबृहत्यःसंपद्यंतएऽ १५
काचगायत्रीदमुहृसंधेरूपंयत्तिस्रोबृहत्यःप्रथमरूपंगायत्र्यथयदहृह

प्रथमं १

त्रीमभिसंपादयन्तिबृहतीत्यभिव्रतंसंपद्यतेयद्वाबृहतीनांप्रतिपदांप्रथमंप्रगाथंपुनरा
दायंककुभंकारंशंसतिपुनरादायंवैसामगाःस्तुवतेतस्यैवैतद्रूपंक्रियतआग्नेयंत्र
मुंशंसतितदिमंलोकमाप्नोत्युषस्यंशंसतितदंतरिक्षलोकमाप्नोत्याश्विनंशंस
तितदमुंलोकमाप्नोतिसौर्यंक्रतुंशंसत्यसौवैचतुर्थोदेवलोकआपस्तमेवते
नाप्नोतिप्रगाथंशंसतिपशवोवैप्रगाथःपशूनामेवाप्त्यात्र्यथोप्राणापानौवैबा
र्हतःप्रगाथःप्राणापानावेवतदात्मंधत्तेयोवाआत्मस्यैवसंद्धत्यायैद्यावापृथिवीयं
शंसतिप्रतिष्ठेवैद्यावापृथिवीप्रतिष्ठित्याएवद्विपदांशंसतिप्रतिष्ठानीयंवैऽ

Takshashila Project

ब्रा॰ ३ छंदांसि द्विपदाः प्रतिष्ठित्या एव बार्हस्पत्यया परिदधाति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मण्येवैतदं
ततः प्रतितिष्ठत्यथैषा संपद्भवति॥ सा॥ त्रीणि गायत्रीशतानीति द्वे बृहतीशते सप्तति
१६ मनुष्टुभः सप्ततिं पंक्तीश्चत्वारिंशच्छतं बृहतीनां त्रयाणां त्रिष्टुप्शतानां गायत्रीश
तमभूद्यत्तानि त्रीणि बृहतीशतानि तच्च गायत्रीशतं जगतीशतं च तेन द्वे बृह
तीशते पंचाशत्त्रिष्टुभः पंचाशदुष्णिहः शतं बृहत्यः संपद्यंते यथाः सप्त पंचा
शतं बृहत्यो त्रैवताः संपन्ना अथ ये द्वापंचाशे त्रिष्टुभौ द्विपदाश्चतास्तिस्रो १६
बृहत्यः संपद्यंते तत्ता नानाछंदस्यानां सहस्रं स सहस्रं बृहत्यः संपद्यंते न सह

स्रमति शंसेन्न्यार्वीक्सहस्राद्दिसैषा हैव स्थितिः प्रोक्तैवाश्विनस्य विभूतिरतिहस्रप
तेत्तथ आग्नेयं क्रतुरग्नेयादेव क्रतोर्नन निश्चवेता यथयान्नेयं क्रतुं पुराकाला
श्व मतीयाद्दाश्विन मनुय त्किंचिद्धि देवत्यं मनुस्तनदनुवर्त्तये सौर्ये क्रतोपावमा
नीर्यथा छंदसं गायत्री गायत्रेस्त्रिष्टुभस्त्रैष्टुभे जगती जागते सर्वं सूर्यं न्यंगं सौ
र्यस्यायतने सर्वानैंद्राग्नप्रगाथानप्रगाथस्यायतने सर्वं द्यावापृथिवीयं द्यावापृथि
वीयस्यायतने सर्वा द्विपदा द्विपदाया आयतने सर्वं बार्हस्पत्यं पुरस्तात्परिधा
नीया या एतद्धै किंचिदिव वचीनम प्रहरपते॥ ३॥ अथ वै चक्रीवदाश्विनमालं

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

Takshashila Project

व्रा०उ० बतेचक्रेऽग्रकूध्राच्योक्षस्त्रैवांरयोऽश्विनाश्येनपत्वेतिसउद्धिरथचलार्यागस्त्या
नियुक्तानिसएषदेवरथस्सएतेनदेवरथेनस्वस्तिस्वर्गंलोकंसमश्नुतेसस्सुपर्णास्या
१७ द्ध्योवैसुपर्णास्तयथापक्षिवयोभूत्वैवंसस्वस्तिस्वर्गंलोकंसमश्नुतेद्विरेवाश्विना
याद्ध्रयतेप्रतिपद्येवपरिधानीयायैवतयथाप्रतीघातेनानिवेष्टमानोधापयेदेवंत
द्य्यातःपरिधानस्यैवमीमांसायदाद्रिस्योराराद्यामतिसर्पेद्यदेनंस्वयंहोतानिर्जा
नीयाद्यदास्यलोहितिमापीयाद्यदेनंसर्वेरत्नमयःप्रसुत्येरंसकालःपरिधानस्ये ९७
तस्मिन्हवाएषकालेपहतपाप्माविविक्तःपाप्माभवत्यपहतेपाप्मानंविविच्य

नैपाप्मनायएतस्मिन्कालेपरिदधात्सयथयद्यभ्रंस्यादेतद्धास्यतद्रूपंयेनप्रजा
विभर्तीदमेकंपदयंप्राणोध्यात्समतिलोहितोमदिस्येव॥४॥तंमन्यमानःपरिद
ध्याद्धिभ्राजस्त्राफुलिंजुहुयादनिर्लीयमानस्त्रादिस्येयोनपयुक्तस्यादाविरभ्योभ
वतिद्वाभ्यांयजेद्वाभ्यांह्याश्विनमित्याख्यायतेनवानंगायत्रीसंपन्नाविराजोर्द्धेवा
नितिश्रीर्विराळन्नाद्यंश्रियांतद्विराज्यंनाद्येप्रतितिष्ठत्युत्तरेणविराजोर्द्धेनवष
ट्करोतिस्वर्गएवतल्लोकेयजमानंदधातिविराजैवयजेदितिहस्माहकौषीतकिस्त्र
यस्त्रिंशदक्षरावैविराट्त्रयस्त्रिंशद्देवताअक्षरभाजोदेवताःकरोत्यश्विनावायुनाय

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा॰उ॰ वंसुदस्येतित्वेवस्थिताश्विनीत्रिष्टुप्तिरोअह्न्यवतीतितिरोअह्न्याहिसोमाभवंत्यथोब
१८ लंवैवीर्यंत्रिष्टुब्बलमेवतद्वीर्यंयजमानेदधात्यनुवषट्करोत्याहुतीनामेवशांत्यै।
आहुतीनांप्रतिष्ठित्यैसंसंनेषुछंदोगेषुप्रवृत्तहोमीयेआहुतीजुहोतिमहच्छस्त्रं
वाक्चमनश्चप्रीतेउद्गा[illegible]तेइति॥५॥अथहारियोजनेनचरंतिहरीएवतद्वीतांस
ग्देवांसाश्वांप्रीताभवंतित्रिष्टुभंहारियोजनस्यपुरोनुवाक्यामन्वाहजगत्याय
जतिबलंवैवीर्यंत्रिष्टुप्पशवोजगतीबलएवतद्वीर्येततःपशुषुचप्रतितिष्ठ १८
तिमहद्वतीयाज्यामहद्धितृतीयसवनमनुवषट्करोत्याहुतीनामेवशांत्याआ

हुतीनांप्रतिष्ठित्यैतासांभूयिष्ठाधानानामादधीतपशवोवैधानाभूमानमेवतत्प
शूनामात्मंधत्तेयद्यद्वैचंजपंतियदाहुतीर्जुह्वतिस्वस्त्ययनमेवतत्कुर्वतेयत्तस्यैव
शांत्यैयजमानस्यचभिषज्यायैताआहवनीयस्यभस्मांतेनिवपंतिज्योतिर्वैप
शूनामाहवनीयःस्वयएवैनांस्तद्गोष्ठेनपक्वमेदधाति॥६॥अथत्राकलांजुह्वति
नद्यथाहिजीर्णायैत्वचोनिर्मुच्येतेषीकावामुंजादेवमेवैतेसर्वस्मात्पाप्मनःसंप्र
मुच्यंते॥७॥अथसव्याहृतोत्सुसोमानुपपरायंतितानिहांतर्वेद्यासादयंतितद्धिसो
मस्यायतनंव्यवदधतिदर्भपिंजूलानियदावाआपश्चौषधयश्चसंगच्छंतेथकृत्स्नः

ब्रा॰उ॰ सोमस्तावै स्वव्यर्चो निनयंति यत्तो वै विष्णुर्यत्त एवैनां स्तदंततः प्रतिष्ठापयंत्यथप्राणां
संभरंतितद्यदेवात्रप्राणानांक्रूरीकृतंयद्विलिष्टंतदेवैतदाप्याययंतितद्वि
१९ षज्यंतिभस्मपरिधीन्कुर्वंतेमानुषेणैवतद्रूपेणदेवं भस्ममंतर्दधते॥७॥अवभृ
थोमुमेवैतत्सवनेरीषंतियोसौतपत्सुयंतंप्रातःसवनेनमाध्यंदिनेनसवनेनास्तं मध्येसंतं
यंतंतृतीयसवनेनसवाएषोपःप्रविश्यवरुणोभवतितस्माद्वारुणमेककपालं
पुरोलाशंनिर्वपत्येकस्थावैश्रीश्रीर्वैवरुणःश्रियामेवतदंततःप्रतितिष्ठतितं १९
तरेणचात्वालोत्करावुपनिष्क्रामंतितद्धियज्ञस्यतीर्थमाम्नानंनामतद्देनद्वचा

भुरितमाम्नानंतीर्थंकरहस्मवोचद्रित्येतेनवैदेवास्तीर्थेनयज्ञंप्रपद्यसर्वान्का
मानापुस्तथोएवैतद्यजमानएतेनैवतीर्थेनयज्ञंप्रपद्यसर्वान्कामानाप्नोति
८॥तिस्रस्यादिश्यापोभवंतितांदिशमभ्यावृत्यचरंतिसावैप्राचीदिग्यस्यांदेवताश्च
तुरःप्रयाजानयजंस्तेवर्हिष्कान्वर्हिषमंतमुत्सृजंतिनत्यत्रवर्हिस्तीर्यतेवार्त्रघ्ना
वाज्यभागौभवतः॥या ष्मनएववयायायोहास्यपौर्णमासात्तत्राद्भितंभवत्स
प्सुमंतौहैकेकुर्वंतिवार्त्रघ्नौत्वेवस्थितावथयदप्सुवरुणंयजतिस्वएवैनंतदा
यतनेप्रीणात्यथयदग्नीवरुणौयजत्यग्निःसर्वेषुहविःषुभागीभवतितद्वा

Takshashila Project

प्रा०उ. वनुयाजोयजत्यतो बर्हिष्मो बर्हिषंतमुत्सृजति प्रजावैबर्हिर्नेत्प्रजामुत्सृप्र
२० हरणजानीतितएकत्रशते प्रयाजानुयाजाभवंतित्रशतायुर्वैपुरुषःशतपर्वाशतवी
र्यःशतेंद्रियउपयएकशतनमःसस्मात्मातरे तदंगिरसामयनंसएतेनायनेनप्रति
पद्यतेंगिरसांसलोकतांसायुज्यमाप्नोत्ययथाःखड्गाअपैतोवावषट्कृतयस्त्वदा
दित्यानामयनंसएनेनायनेनप्रतिपद्यतआदित्यानांसलोकतांसायु
ज्यमाप्नोति।१०।अन्नंबध्याचतुर्थ॰मेवेतसवनेयदबध्यातस्मादन्नुना २०
भवतिचतुर्थेत्वेवेतस्सवनानांसावैमैत्रावरुणीभवत्यग्नीषोमीयोवैपुर

२२

स्तात्स्ततोभवतितस्मान्मैत्रावरुणीभवतियत्तस्यैवसभारतायाअथयदसु
वरुणंयजत्यत्रमित्रोहीनोभवतितस्मान्मैत्रावरुणीभवतिमित्रस्यैवानु
जत्यै॥११॥अथयदिपशुरानीतोनुपाकृतोम्रियेततद्विग्भ्यस्तंकारयेद्यथा
न्यंतद्रूपंतद्देवसंपशुमालभेरंस्तमाप्रीतंपर्यग्निकृतमुदंचंनयेयुस्तंसं
ज्ञपयेयुस्तस्यानुख्यायमि तरंकर्शयेयुस्तयोर्नानावपेअन्विखद्यनाना
श्रपयित्वानानावदायसमानेवषट्कारेजुहुयुस्तयोर्नानेदपशुपुरोला
शौश्रपयित्वानानावदायसमानेवषट्कारेजुहुयुस्तयोर्नानेवहविषीश्र

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा०७० पयित्वानानावद्ायसमानेवषट्कारेजुहुयुरेवंतृतीयगुदावेवंजाघनीयंदित्वये
कयेवाप्रियाप्रीतस्यात्तिनैवप्रचरेयुरितिसास्थितिःप्राणावाअप्रियःप्राणा
२१ नेवास्मिंस्तद्दधासयपयद्यष्टापदीस्यात्कथंस्यादितिगर्भस्यत्वचोवपारूपंफ
लीकरणानांफलीकरणांगर्भमितित्रामित्रेअपयित्वेतरस्यवषट्कारेजुहुया
मित्रएवजुहुयूरक्षांसिह्वाएतद्यज्ञंगच्छंतियदन्यत्रैतादृग्भवतिनानितेन
पहंतितदरक्षोहतमेवंनुयदिपशुरनूबंध्याभवतियद्युवैपयस्येतद्धैमित्रा
वरुणयोःसंहविर्यंसयस्यामित्रावरुणयोःपयस्येतिहिस्थिता।।१२।।अथ

यदिगोपशुर्भवतिगोसंस्तवोवैमित्रावरुणौतस्माद्गोपशुर्भवतियुवंवस्त्राणिपी
वसावसायेइतिविपायेयाज्यापीवसेतितद्धपायेमेदसोरूपंयद्धहिष्ठंनात्तिवि
धेमुदानूइतिपुरोनुवाक्यावंहिष्ठमितिबहुलइवहिपुरोलाशःप्रबाहवासिस
नंजीवसेनइतिहविषोवाहवेतितद्धविषांगानांरूपं।।१३।।उरुंरुद्रवस्यसुद
ह्निःजीवलोकंउरुंरुद्रवसायवैस्रव्यचोपूर्णांस्रुचंजुहोतियत्तोवैविस्रुर्यत्तमे
वतदारभतेपंचकपालःपुरोलाशोभवतिपंचपदापंक्तिःपांक्तोवैयज्ञोयज्ञस्ये
वाप्त्यैयद्युवाअष्टाकपालःपौर्णमासमेवतंत्रंभवतिप्रतिष्ठावैपौर्णमासंप्रति

ब्रा॰ उ॰ ष्टिस्याएवेदंत्वेव प्रत्यक्षंपुनराधेयस्यरूपंयसप्तपंक्तयोयाज्यापुरोनुवाक्यास्तयैवव्यनि
षक्तास्तस्यांसंस्थितायांयजमानोग्निहोत्रंजुहोतिसंस्थितेह्यग्न्याधेयेग्निहोत्रंहूयते
२२ तस्मात्तस्यांसंस्थितायांयजमानोग्निहोत्रंजुहुयादितिजुहुयादिति॥१४॥३४॥ ॥
॥इतिब्राह्मणेऽष्टादशोध्यायः॥१८॥ ॐ म॥ तेवैदीक्षिष्यमाणाअग्नीन्त्सन्निवपंत
एकधैवतद्बलंवीर्यमात्मंदधतेयैतांसन्निवपनीयामिष्टिंतन्वतेतेग्नयेब्रह्मणव
तेऽष्टाकपालंपुरोलाशंनिर्वपत्यग्नयेसत्रवतएकादशकपालमग्नयेक्षत्रभृ २२
तेद्वादशकपालंब्रह्मक्षत्रेएवतद्यजमानाःसमारोहंतितिताभ्यामेवैतत्स्वस्तिसंव॰

त पा॰ सस्वँरंतिबहूनांचेष्यमाणानामेषांसंनिवपनीयोरवासंभरणीयासैवैकस्यदीक्षि
ष्यमाणस्यभवति॥१॥अथैतेनप्राजापत्येनपशुनायजंतेप्रजापतिःप्रसूताःस्वस्ती
मंसंवत्सरंसमश्नुवामहाइतितस्यहैकेवायव्यंपशुपुरोलाशंकुर्वंत्येतद्वैप्रजाप
तेःप्रत्यक्षंरूपंयद्वायुरितिस्मनयउहैकेकामायकुर्वंत्यग्निर्वैकामोदेवानामीश्वरःस
र्वेषामेवदेवानांप्रीत्यैतस्यहैकेवैश्वानरीयंपशुपुरोलाशंकुर्वंत्यसौवैवैश्वान
रोयोसौतपत्येतमेवतत्प्रीणंतितिपुरस्ताद्देवदीक्षाप्रसुवांकुर्यायंतेतेषस्यामावा
स्यायाएकाहउपरिष्टाद्दीक्षेरन्माघस्यवेत्याहुस्तदुभयंव्युदितंतेषस्यत्वेवोदितत

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा॰ उ॰ रमिवैतन्एतं त्रयोदशमधिचरं मासमाप्नुवंस्तावान्वै संवत्सरो यदेष त्रयोदशो मास

स्तदस्त्रैव सर्वः संवत्सर आप्तो भवति ॥ २ ॥ स वै माघस्यामावास्यायामुपवसत्युदङ्ङा

२२ वर्त्स्यन्नुपेमे वसंति प्रायणीयेनातिरात्रेणयस्यमाणास्तदेनं प्रथममाप्नुवंति तं चतु

र्विंशेनारभंते तदारंभणीयस्या रंभणीयत्वं स षण्मासानुदङ्ङेति तमू

र्ध्वैः षल्हैरनुयंति स षण्मासानुदंङि. त्वा तिष्ठते दक्षिणावर्त्स्यन्नुपेमे वसंति वैषुव

तीयेनाह्नायस्यमाणास्तदेनं द्वितीयमाप्नुवंति स षण्मासान्दक्षिणेति तमावृत्तैः ष २२

ल्हैरनुयंति स षण्मासान्दक्षिणेत्वा तिष्ठत उदङ्ङावर्त्स्यन्नुपेमे वसंति महाव्रतीये

नाह्नायस्यमाणास्तदेनं तृतीयमाप्नुवंति तं यत्त्रिराप्नुवंति त्रेधाविहितो वै संवत्स

रः संवत्सरस्यैवाप्त्यै तद्वैतेषां पिगीयते अहोरात्राणि विदधदूणीवा स्वधीयंः ॥

षण्मासोदक्षिणानिस्यः षलुदंङे. तिसर्पति षड्भिरुदङ्ङ्मासानेति षड्दक्षि-

णातद्वैनतस्मिन्काले दीक्षेरन्ने नागतं सस्यं भवति दहरकान्यहानि भवंति संवे

३ पमाना अवभृथादायंति तस्मात्तन्न दीक्षेरं चैत्रस्यामावास्याया एकाहउप-

रिष्टाद्दीक्षेरं नागतं सस्यं भवति महांत्यहानि भवंत्स संवेपमाना अवभृथा

दायंति तस्मादेतत्स्थितं ॥ ३ ॥ अथैतामग्निचित्यायां पंच हविषं दीक्षणीयामिष्टि

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा० उ० मेके तन्वते। पंचपदा पंक्तिः पांक्तो वै यज्ञस्तस्यैवाप्त्यै। अथैनामातिथ्यां पंचहवि
षमेवेष्टिमेके तन्वते। पंचपदा पंक्तिः पांक्तो वै यज्ञस्तस्यैवाप्त्यै। अथैनां बह्वग्नी
२४ रन्वाह। बहून्ह्यग्नीन्प्रणयंति। तानि वै चतस्रो भवंति। चतुष्पदं वा इदं सर्वमस्यैव सर्व
स्याप्त्यै। त्रिः प्रथमया त्रिरुत्तमयाष्टौ संपद्यंते। अष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो वा अग्निर्गाय
त्रछंदाः स्वेनैवैतच्छंदसाग्नीन्प्रणयंति। अथ चिन्वंति यावद्ध कामयंते। अथैतं संचि
तं सामभिः परिष्टुवंति। अथ होतारमाहुः शतरुद्रियमनुजपेति। रुद्रो ह वा एष देवाना। २४
मन्युमांतः संचितो भवति। तमेवैतच्छमयति। निरुक्तं वैश्वानरं यजति। निरुक्तो ह्ये

षतरा भवति। यदग्नीन्प्रणयंति॥४॥ अथात ऊर्ध्वमैकाहिकं कर्म। हविर्द्धानयोः
प्रवर्तनम्। अग्नीषोमयोः प्रणयनम्। अग्नीषोमीयः पशुः। तस्योक्तं ब्राह्मणम्। अथाग्नी
षोमीयस्य पशुपुरोलाशमन्वंचि। देवसूभ्यो हवींषि निर्वपंति। एता ह वै देवताः स
वानामीशते। ता अत्र प्रीणाति। ता अत्र प्रीताः सवान्प्रसुवंति। तस्माद्देवसुवस्ता वा
अष्टौ भवंति। एताभिर्वै देवाः सर्वा अष्टीरश्नुवत। तथो एवैतद्यजमान एताभि
रेव सर्वा अष्टीरश्नुवते। अह हैके सर्वपृष्ठायै हवींषि निर्वपंति। सर्वं वा अग्निश्चिसा।
सर्वेणा सर्वमाप्नवामेति। तानि वै दश हवींषि भवंति। दशाक्षरा विराट्। श्रीर्वि

ब्रा॰ उ॰ रालंनाद्यंश्रियोविराजोन्नाद्यस्योपाप्त्या अथसुन्वंतियावदहंकामयंते॥५॥अ
थानूबंध्यस्यवपायांसंस्थितायांत्वाष्ट्रेणपशुनाचरंतिरेतःसिक्तिर्वैत्वाष्ट्रःप
२५ त्नीशालेचरंतिपत्नीषुवैरेतःसिच्यतउपांशुचरंतिरेतःसिक्तिर्वैत्वाष्ट्रउपां
शुवैरेतःसिच्यतेपर्यग्निकृतमुत्सृजंतिनसंस्थापयंतिरेतःसिक्तिर्वैत्वाष्ट्रो
नेद्रे[illegible]तःसिक्तंपुराकालात्संस्थापयामेतितद्यत्कुर्यद्रेतेदेवतेआवोयतित्व ह
ष्टारं [illegible] चवनस्पतिंचक्ताःसियेतेरष्टेभवतरतिप्रयाजेषुवाएतेदेवतेयजंतित २५
त्रैवास्यैतेरष्टेभवतः॥६॥अथानूबंध्यस्यपशुपुरोळाशमनुदेविकाभ्यो

हवींषिनिर्वपं[illegible]तियातयामानिहवाएतस्यछंदांसिभवंतियःसोमेनयजते
छंदांसिवैदेविकास्तद्यद्देविकाभ्योहवींषिनिर्वपंतितथाहास्यायातयामानिपुन
र्यामानिभवंत्यथोधीतरसानिहवाएतस्यछंदांसिभवंतियःसोमेनयजतेछंदां
सिवैदेविकास्तद्यद्देविकाभ्योहवींषिनिर्वपंतिछंदःसामेवसरसतायैनावाए
तादेव्योधैषकःप्रजापतिस्तस्माद्देविकास्तानिर्वपंचहवींषिभवंतिपंचपदा
पंक्तिःपांक्तोवैयज्ञोयज्ञस्यैवाप्त्याअत्रहैकेदेवीभ्योहवींषिनिर्वपंतिसर्वंवाअ
ग्निचित्यासर्वंएषसर्वमाप्नवमेतितान्निर्वेदन्नाहवींषिभवंतिद्वादशानीविरा

Takshashila Project

वा॰उ॰ दृश्रीर्विराळन्नाद्यंश्रियोविराजोन्नाद्यस्योपाप्त्या।अत्रहैकेद्विशामवेष्टीःकुर्वंति
सर्वंवाअग्निचित्यासर्वेणसर्वमाप्नवमेतितानिवैषड्‌वींषिभवंतिषड्वाऋत
२६ वःसंवत्सरःसंवत्सरस्यैवाप्त्यैसंस्थितायांचोदवसानीयायांमैत्रावरुण्यापय
स्ययायजेततस्याउक्तंब्राह्मणंनेतयानिष्ट्वाग्निचिन्मैथुनंचरेतेति॥७॥मु
स खंवाएतत्संवत्सरस्ययच्चतुर्विंशंतस्मादग्निष्टोमोभवत्यग्निष्टोमोहियज्ञानांमु
खंमुखतएवतत्संवत्सरंप्रीणंतितंहैकउक्थ्यंकुर्वंतिपशव्यस्यैवसमाप्त्यायैतस्य २६
चतुर्विंशस्तोमोभवतिचतुर्विंशतिर्वैसंवत्सरस्यार्द्धमासाःसंवत्सरस्यैवाप्त्यै

तस्यत्रीणिचषष्टिशतानिस्तोत्रियाणांसंपद्यंतेत्रीणिवैषष्टिशतानिसंव
त्सरस्याह्नांसंवत्सरस्यैवाप्त्यैतस्यबृहत्पृष्ठंभवतिद्वितीयंवाएतदहर्द्वि
तीयंबृहत्स्थानांतस्मादस्यबृहत्पृष्ठंभवत्यथयत्रचतुर्विंशमहरुपयंत्सव
र ध्नंवाउतत्रमहाव्रतंबृहद्वाआयतनेमहाव्रतस्यपृष्ठंभवतितस्माद्बृ
हद्वैवैनस्याहःपृष्ठंस्यादितितस्यसंवत्संवत्सरमभिपर्युदितंतस्यैतानि
छंदोरूपाणिहितानाजनिष्टचेतनरत्यपृष्ठमाज्यंगायत्रीमात्रंगायत्रीमात्रा
वैस्तोमस्तद्वैत्रास्त्रंसमृद्धंयत्स्तोमेनसंपद्यतेमाधुच्छंदसःप्रउगःसर्वैसमृद्ध

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

Takshashila Project

ब्रा-उ· स्तस्यरूपेणा[illegible]उग्राःकल्यंतेसमद्धंमेप्रथमतःकर्मकृतमसदिसात्वारयं
यथोतयइतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदिंद्रवसोसुतमंधत्यनुचरएवएवनिस-
२७ एकाह्नानानःस्तस्योक्तंब्राह्मणं॥५॥कयाशुभासवयसःसनीलाइतिमरुत्वती
यमनुत्तमातेमघवंनकिर्न्विंतिनवमीतयापरिदधात्युत्तराःपूर्वाःश्रास्त्वामा
रुत्सोहिनाभवंस्यथैषानिष्कैवल्यातस्मिंचात्रास्तिसमान्यामरुतःसंमिमि
क्षुरितिसंवत्तसंवसरमभिवदतिनदेतस्याङ्कोरूपंनदिदासभुवनेषुज्येष्ठ २७
मितिबृहद्दिवोनिष्कैवल्यंबृहद्दिवेनात्रहोतारेतःसिंचतितदरोमहाव्रतीयेना

ङ्कोप्रजनयतीतिसंवत्सरेसंवत्सरेवैरेतःसिक्तंजायतेतस्मिंचात्रास्तिसंतेनवंत
प्रभर्तामद्रेष्वितिसंवत्तसंवसरमभिवदतिनदेतस्याङ्कोरूपंतत्सवितुर्वृणीमहेत्या
नोदेवसवितरितिनित्सैवंवैश्वदेवस्यप्रतिपच्चानुचरश्चतयोरुक्तंब्राह्मणंतदे
वस्यसवितुर्वार्यंमहदितिसावित्रंप्रजावंतंरयिमस्मेसमिन्वत्वितिसंवत्तसंव-
सरमभिवदतिनदेतस्याङ्कोरूपंनेहिद्यावापृथिवीविश्वशंभुवेतिद्यावापृथि
वीयंपनाय्यमोजोअस्मेसमिन्वतमितिसंवत्सरंसंवत्सरमभिवदतिनदेतस्याङ्को
रूपंकिमुश्रेष्ठःकिंयविष्ठोनआजगंनित्सार्भवंसंवत्सरइदमद्याव्यख्यतेतितत्स्व

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा०उ० त्पक्षंसंवत्सरमभिवदतीतितदेतस्याह्नोरूपंयत्तस्यवोरथ्यंविरूपतिंविरामिमितिराथ्यो
तंवैश्वदेवमिंद्रोमित्रोवरुणःसंचिकित्रिरइतिसंवत्तसंवत्सरमभिवदतीतिदेत
२८ स्याह्नोरूपंवैश्वानरायधिषणामृतावृधइतिवैश्वानरीयंधियारथंनकुलिशः
समृण्वतीतिसंवत्तसंवत्सरमभिवदतीतिदेतस्याह्नोरूपंवृष्णेशर्द्धायसुमखा
यवेधसइतिमारुतंगिरःसमंजेविदथेष्वाभुवइतिसंवत्तसंवत्सरमभिवदतीतिदे
तस्याह्नोरूपंयज्ञेनवर्द्धतजातवेदसमितिजातवेदसीयंसंदत्स्वानमियमस्मा २८
सुदीदिहीतिसंवत्तसंवत्सरमभिवदतीतिदेतस्याह्नोरूपमितसाग्निमारुतसूक्ता॰

नीत्येतस्याह्नःसूक्तानितदग्निष्टोमोवोक्थ्यंवाहःसंतिष्ठतेग्निष्टोमइतिपैंगयस्तुक्थ्यमिति
कौषीतकं १ तद्वैतदहरेकेछंदोगाःसर्वस्तोमंकुर्वंत्यनेनाह्नामहदहमाप्नुवन्महदहेनसं
वत्सरंयेचसंवत्सरेकामाःमहदहोवाउसर्वःसंवत्सरइतिवदंतस्तेयद्वितथाकुर्युः
महदहकृप्तेरास्त्रंकल्पयीतयस्तुप्रथमस्याह्नआज्यंतदाज्यंयोद्वितीयस्याह्नःप्रउ
गःसप्रउगोयस्तृतीयस्याह्नोमरुत्वतीयंतन्मरुत्वतीयंयश्चतुर्थस्याह्नोनिष्के
वल्यंतन्निष्केवल्यंयःपंचमस्याह्नोवैश्वदेवंतद्वैश्वदेवंयत्षष्ठस्याह्नआग्निमा
रुतंतदाग्निमारुतंतत्रसर्वाःस्वस्तोत्रियानस्माह्नस्तोपरिष्टात्प्रगाथस्तु

२९ अग्नायी कृत्यत्रांसे त्यबलहस्यास्यै तद्यथैतेनान्हा छंदोगाः बलवहमाप्नुवंति बल
हेन संवत्सरं ये च संवत्सरे कामा एवमेवैतेनान्हा होताबलहमाप्नोति बलहेन
संवत्सरं ये च संवत्सरे कामास्तद्धैतत्मदिष्वाहसे बा मुग्धिरेवेति यं कं च छंदोगास्तो
ममुपायघीरन्न तदाद्रियेत यदेवेदं शस्त्रं प्रागैद्यामं तत्तएव नेयादेते वा उस्तोमसाहस्र
कैयत्त्वयाप्रुभीयतद्दिदसीयेतांस्यामेवनन्निश्रवेतेतिनन्निश्रवेतेति १७ ९
कोनविंशोऽध्यायः॥१९॥ एंदेवचक्रं वा एतत्परिप्लवंय संवत्सरस्तदमृतत्वं ते
स्मिन्नेतस्य इयमन्नाद्यं ग्राम्याश्च पशव आरण्याश्चौषधयश्च वनस्पतयश्चा २९

प्सुचरं च परिप्लवं च तद्देवाः समारुह्य सर्वांल्लोकाननुपरिप्लवंते देवलोकं पितृलो
कं जीवलोकमिममपोदकमग्निलोकमन्तरधामानं वायुलोकमपराजितमिंद्रलो
कमधिदिवं वरुणलोकं प्रदिवं मृत्युलोकं रोचनं ब्रह्मलोकं नाकं सत्यमं लो
कानां तद्यदभिप्लवमुपयंति संवत्सरमेव तद्यजमानाः समारोहंति तस्मिन्ने
तस्य द्वन्द्वमन्नाद्यमाप्नुवंति ग्राम्यांश्च पशूनारण्यांश्चौषधीश्च वनस्पतींश्चा
प्सुचरं च परिप्लवं च पृष्ठ्यैस्तिरूपयंति तेन द्व्यमन्नाद्यमाप्नुवंति ग्राम्यांश्च पशूना
रण्यांश्च द्विर्गमुपयंति तेन द्व्यमन्नाद्यमाप्नुवंत्योषधींश्च वनस्पतींश्च द्विरायुरुपयं
ति

श्रो० ३०

३० तिलेन ह्यमन्नाद्यमाप्नुवंत्यनुचरं च परिप्लवं च १ ज्योतिः प्रथममहरूपयं
तितस्य तान्येव छंदो रूपाणि यानि प्रथमस्याह्नः प्र वो देवायाग्नय इत्याज्यं प्र
वत्प्रवद्धै प्रथमस्याह्नो रूपं माधुच्छंदसः प्रउगो रथंतरं वै साम सज्यमानं माधुच्छंद
सः प्रउगोन्वसज्यत तद्रूपेण कर्म समर्द्धयत्येतद्धा आर्द्धुकं कर्म यद्रूपस
मृद्धमा त्वा रथं यथोतय इति मरुत्वतीयस्य प्रतिपदिदं वसो सुतमंध इत्यनुचर
एष एव नित्य एकाहातानस्तस्योक्तं ब्राह्मणमिंद्रो रथाय प्रवतं कृणोतीति मरुत्वतीयं प्रव
त्प्रवद्धै प्रथमस्याह्नो रूपमायाह्यर्वाङुप वंधुरेष्ठा इति निष्केवल्यं समावद्वद्धै प्रथमस्याह्नो ३०

रूपं तत्सवितुर्वृणीमहेऽद्या नो देव सवितरिति निसैव वैश्वदेवस्य प्रतिपदनुचरश्च
तयोरुक्तं ब्राह्मणं युंजते मन उत युंजते धिय इति सावित्रं युक्तवद्युक्तवद्धै प्रथमस्या
ह्नो रूपं प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी ऋतावृधेति द्यावापृथिवीयं प्रवत्प्रवद्धै प्रथमस्याह्नो
रूपमिहेह वो मनसा बंधुता नर इत्यार्भवं उशिजो जग्मुरभि तानि वेदसेत्यभिवत्त
द्राथंतरं रूपं कथा देवानां कतमस्य यामनीति वैश्वदेवं कतम ऊती अभ्याववर्तती
त्यावद्वद्धै प्रथमस्याह्नो रूपं वैश्वानराय पृथुपाजसे विप इति वैश्वानरीयं प्रवत्प्रव
द्धै प्रथमस्याह्नो रूपं प्रत्वक्षसः प्रतवसो विरप्शिन इति मारुतं प्रवत्प्रवद्धै प्रथमस्याह्नो

स्य
ब्रा०उ० रूपमितिप्रह्वोनाव्रतमग्नाययेतिजातवेदसीयंवैप्रत्नवद्वैप्रथमस्याह्नोरूपमिमं
लोकंप्रथमेनाह्नाप्नुवंत्यग्निंदेवंदेवतानांनामाधिभूतंवाचमात्मंदधते॥२॥गां
३१ द्वितीयमहरुपयंतितस्यतान्येवछंदोरूपाणियानिद्वितीयस्याह्नःस्त्वंहिक्षैतव
द्यशइत्याज्यंत्वंविचर्षणेश्रवइतिविवत्वदस्यांतरिक्षस्यरूपंविहृतमिवहीदमं
तरिक्षंगार्त्समदःप्रउगोव्यूहद्वैसामस्तूयमानंगार्त्समदप्रउगोन्वस्तूयतेतद्रूपे
णकर्मसमृद्धंयत्सैतद्वाआइंद्रंकर्मयद्रूपसमृद्धंविश्वानरस्यवस्पतिमितिमरु ३१
त्वतीयस्यप्रतिपद्द्विवतीतस्याउक्तंब्राह्मणमिंद्रइत्सोमपाएकइत्यनुचरइंद्रः

सुतपाविश्वायुरितिविवांस्तस्योक्तंब्राह्मणमुत्तिष्ठब्रह्मणस्पतइत्युद्वान्ब्राह्मणस्य
स्तउत्तिष्ठेत्युद्वदुद्वद्वैद्वितीयमहरिमाउत्वापुरूतमस्यकारोरितिमरुत्वतीयमुद्वत्त
स्योक्तंब्राह्मणंसुतइत्त्वंनिमिश्लइंद्रसोमइतिनिष्केवल्यंस्तोमेब्रह्मणित्रास्यमान
उच्छइत्युद्वत्तस्योक्तंब्राह्मणंविश्वोदेवस्यनेतुरितिवैश्वदेवस्यप्रतिपद्द्विवती
तस्याउक्तंब्राह्मणमाविश्वदेवंसत्पतिमित्यनुचरोविवांस्तस्योक्तंब्राह्मणंद्वै
वैश्वदेवानांप्रतिपदौद्वावनुचरौषळृतुःसंवत्सरःषड्विधोद्वेइमेप्रतिष्ठेष द्यावापृथिवीद्वे
ळंगोयमात्माषड्विधोनुद्वेअहोरात्रेद्वाविमौप्राणापानौतन्नुसंवत्सरसंपदो

ब्रा·उ· यंतिनात्मसंस्कृतेर्नप्राणसंस्कृतेरभूद्देवःसवितावंद्योनुनइतिसावित्रमुक्थंतस्योक्तं
ब्राह्मणंतेहिद्यावापृथिवीविश्वशंभुवेतिद्यावापृथिवीयंनिविक्तस्योक्तंब्राह्मणं
३२ ततंमेअपस्तदुतायतेपुनरितिसार्भवमुक्थंतस्योक्तंब्राह्मणंदेवान्हुवेबृहच्छ्रवसःस्व
स्तयइतिवैश्वदेवमुक्थंतस्योक्तंब्राह्मणंपृक्षस्यवृष्णोअरुषस्यनूसहइतिवैश्वा
नरीयंवृषण्वदेवइषावाइंद्रोवृषात्रिष्टुप्तस्माद्वृषण्वद्वृषसेन्द्राद्धीयमुमखायवे
धसइतिमारुतंवृषण्वत्तस्योक्तंब्राह्मणंयज्ञेनवर्द्धतजातवेदसमितिजातवेद ३२
सीयंसमिधाग्निंदुवस्यतारमित्युद्वतस्योक्तंब्राह्मणमंतरिक्षलोकंद्वितीये

नाह्नाप्नुवंतींद्रंदेवंदेवतानामोजोधिभूतंप्राणमात्मंदधते ॥ ३ ॥ आयुस्तृतीय
महरुपयंतिनिस्यतान्येवछंदोरूपाणियानितृतीयस्याह्नःस्वमग्नेवसूँरिहेत्याज्यं
स्वयंसंभृतंवाएतछंदोयदह्नोरूपेणसंपद्यतेनात्रोहिदृश्वागिर्वणस्त्रयस्त्रिंशा
नमावहेतित्रयइतितृतीयस्याह्नोरूपमोम्मिहोवैश्वमनसःप्रउगोरथंतरवे
सामसृज्यमानमोम्मिहोवैश्वमनसःप्रउगोन्वसृज्यततद्रूपेणाकर्मसमृद्धंयदे
तद्धाआदुकंकर्मयद्रूपसमृद्धंतंतमिद्राधसेमहइतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपत्तंत
मितिनिनृत्तिरंतस्तृतीयमहनिरेववाअंतंगछांस्यतिकक्षंहितनत्स्यात्त्रयदं

ब्रा॰ उ॰ इंद्रस्य सो माहि स्य नु चरत्यरति । तत्तृतीयस्याह्नो रूपं । प्रैनुब्रह्मणास्पतिरिति । प्रवान्ब्रह्म
णस्पतः । प्रदेव्येतु सूनृतेति । निनृत्तिरंतस्तृतीयमहनेवार्वाअंतं गत्वान्नृत्यतिकद्युं हित
३३ तद्यात्रि सोमा मरुत्वतीयानां प्रतिपत् । त्र्यो न चरात्त्रयो वा ब्राह्मणस्पत्याः । त्रयो वा इमे
लोका इमानेव तल्लोकानाप्नुवंति । प्रहरीरथ आ युज्यमानेति मरुत्वतीयं । निष्टि
तिस्थितवत् । तत्तृतं तद्रूपमंतस्तृतीयमहस्तिष्ठतीव वा अंतं गत्वा कद्युं हितत्तद्यादिं
इंद्रस्य नु वीर्याणि प्रवोचमिति निष्केवल्यं । नस्य तद्देवानं रूपं । यद्भूतानुवादी । अहन्नहि ३३
मन्वपस्ततर्देति । यदेतद्भूतमिवाथ तुष्टदेवः सविता हिरण्ययेति सावित्रं । घृते

नवाली अभिश्रुस्नुते मरवइतिश्च । नवद्द्रुदेवत्यं । वैघृतं वक्रुदेवत्यं । तृतीयमहस्तस्मा छवेछ
तेन द्यावापृथिवी अभावृते इति द्यावापृथिवीयं । घृतवतस्याक्षं ब्राह्मणं । तक्षन्नथं सुवृतं
विद्मनापस इत्यार्भवं । तक्षन्हरी इंद्रवाहा वृषण्वसू इति । निनृत्तिरंतस्तृतीयमहर्नीव
वा अंतं गत्वा नृत्यतिकद्युं हितं तद्यात् । आनो भद्राः क्रतवो यंतु विश्वत इति वैश्व
देवं । मत्रायुवो रहिता रोदिवे दिवइति । निनृत्तिरंतस्तृतीयमहर्नीव वा अंतं गत्वान्
त्यति कद्युं हितं तद्यात् । वैश्वानराय धिषणामृतावृध इति वैश्वानरीयं । घृतं
न पूतमग्नयेजनामसीति । घृतवतस्याक्षं ब्राह्मणं । मारुतं सदइंद्रवंतः सजोषस

Takshashila Project
Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रे॰उ॰
२४

इतिमारुतंतस्मज्जेनद्विवउसाउदस्यवदुतिदिवद्गतितदमुष्यलोकस्यरूपंत्वाम
ग्नऋतायवः समीधिर इतिजातवेदसीयंत्वांत्वामित्तिस्प्रभृतियथावैसोदर्क
मेवंसप्रभृत्यंतद्रूपम्मुंलोकंतृतीयेनान्हाक्रवंस्यादित्यंदेवंदेवतानांरूपमधि
भूतंचवहुरात्रंदधतेरूपमधिभूतंचवहुरात्रंदधते ४ इतिविंशोऽध्यायः॥ २० ॥
॥ ॐ देवावैमृत्युंपाप्मानमपजिघांसमानाब्रह्मणःसलोकतांसायुज्यमीप्संतए
तमभिप्लवंषडहमपश्यंस्तएतेनाभिप्लवेनाभिप्लुत्यमृत्युंपाप्मानमपहत्यब्र
ह्मणःसलोकतांसायुज्यमापुस्तथोएवैतद्यजमानाएतेनैवाभिप्लवेनाभिप्लुत्य २६

मृत्युंपाप्मानमपहत्यब्रह्मणःसलोकतांसायुज्यमाप्नुवंतितएतेनपूर्वेणान्हेना
भिप्लुत्यगवाचतुर्थेऽहन्यवजंतगमनायैवायुःपंचममहरुपायंस्सर्वायुत्वायज्यो
तिःषष्ठमहःपुनःपरस्तात्स्यर्वास्यन्मृत्योरेवपाप्मनोनान्ववायनाय १ गौश्चतु
र्थमहरुपयंतितस्यतान्येवछंदोरूपाणियान्यभिचतुर्थस्यान्होहोताजनिष्टचेतनइ
त्याज्यंजातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपंमेधातिथेःप्रउगोवहद्वैसामसृज्यमानंमे
धातिथेःप्रउगोऽन्वसृज्यततद्रूपेणाकर्मेसमर्द्धयतितद्धाआर्द्धुकंकर्मयद्रूपसमृद्धं य
जनिष्ठाउग्रःसहसेतुरायेतिमरुत्वतीयंजातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपममुष्यो

Takshashila Project

ब्रा०उ०
२५

जज्ञेवीर्यायस्वधावानितिनिष्कृत्वस्यं।जातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपं।तद्देवस्यसवितु
र्वार्यमहदितिसावित्र।मजीजनत्सवितासुम्नमुक्थ्यमिति।जातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्हो
रूपं।तेहिद्यावापृथिवीविश्वशंभुवेति।द्यावापृथिवीयं।सुजन्मनीधिषणेअंतरीयत
इति।जातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपं।मनश्वोजातोअनभीशुरुक्थ्यइत्यार्भवं।जा
तवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपं।अग्निरिंद्रोवरुणोमित्रोअर्यमेतिवैश्वदेवं।यज्ञंज
नित्वीतन्वीनिमामृजुरिति।जातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपं।वैश्वानरायपृथु
पाजसेविपइतिवैश्वानरीयं।तस्मिन्नुक्थ्यानियजमानश्चकइत्यावदन्वैश्च २५

तुर्थस्यान्हः।आयतनीयरूपं।पुनःआयतनीयं।हिचतुर्थमहः।ऊर्जितआरणोभुवनानि
रोदसीइति।जातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपं।प्रयेशुंभंतेजनयोनसप्तयइतिमा
रुतं।जातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपं।जनस्यगोपाअजनिष्टजागृविरिति।जातवे
दसीयं।जातवज्जातवद्वैचतुर्थस्यान्होरूपं।मन्नंचतुर्थेनाह्नाप्नुवंति।चंद्रमसंदेवंदे
वतानांदिङ्गोधिमूतंश्रोत्रमात्मंदधते २ आयुःपंचममहरुपयंति।तस्यतान्येव
ॐ छंदोरूपाणि।यानिपंचमस्यान्हो।ऽग्नेजिष्ठमाभरेत्याज्यं।प्रनोरायायराणसेति
रायेतिरयिमद्रयिमदिति।वाजस्यरूपं।मधासवत्संदृक्रूपं।संहृर्षः।प्रउगेर

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा०उ०
३६
३

थंतरं वै साम स्तूयमानं। संहार्यः प्रतुगोन्वस्य प्रतत। तद्रूपेण कर्म समर्द्धय।
त्येतद्वा आर्द्धुकं कर्म यद्रूपसमृद्धं। कस्य वा हः को अपत्रपयदिंद्रमिति मरुत्वतीयं। यो
रग्या वज्री सुतसोम मिच्छन्निति। तायेति रयिमद्रयिमदिति वा अस्य रूपं। मेतायामोप
गव्यंत इंद्रमिति निष्केवल्यं। गव्यंत इति पशुमत्पशुमदिति वा अस्य रूपं। सु
दुष्पदेवः सविता हिरण्ययेति सावित्रं। घृतेन पाणी अभिप्रुष्णुते मख इति।
घृतवद्घृतमिति पशुमत्। पशुमदिति वा अस्य रूपं। घृतवती भुवनानामभि
श्रियेति द्यावापृथिवीयं। घृतवत्तस्योक्थं ब्राह्मणं। तत्तमे अपस्तद्धुतायते पुन ३६

रित्यार्भवं। स्रुचेव घृतं जुहवाम विद्मने ति। घृतवत्तस्योक्थं ब्राह्मणं। कथा देवानां क
तमस्य यामनीति वैश्वदेवं। सहस्रसामेधसाता विवत्मने ति। सहस्रसा इति
पशुमत्। पशुमदिति वा अस्य रूपं। पृक्षस्य वृष्णो अरुषस्य नू सह इति वैश्वानरी
यं। मपानुपस्थे महिषा अगृभ्णाते ति। महिषा इति पशुमत्। पशुमदिति वा अस्य रूपं।
प्रवस्य त्येक्षं सुवितायदावन इति मारुतं। गकामिव प्रियसे शृंगमुक्षमभिति। गवा
मिवेति पशुमत्। पशुमदिति वा अस्य रूपं। चित्र इच्छिशोस्तरुणस्य वक्षथ इति जात
वेदसीयं। वाजिन्नमाय सहसे सुपित्र्येति। वाजवत्तदेतस्याह्नो रूपं। मध्यासव

श्रो०३७
३१

तस्यद्वेरूपं। यश्चान्यंचमेनात्माभुवं। तिरुद्रंदेवंदेवतानां। यज्ञोधिमन्तंवार्यमात्मं
दधते ३ ज्योतिः षष्ठमहरुपयं। तितस्यतान्येवछंदोरूपाणि। यानिछंदस्यान्हः। स्व
रवायंसंवः सम्यंचमित्याज्यं। सरवायइतिसर्वरूपंवैषष्ठमह। स्तस्मात्सरवा
यइतिसर्वानेवानुवदति। संहार्यः भ्रतुगोवहद्वैसामस्रज्यमानं। संहा
र्यः भ्रतुगोन्वस्रज्यत। तद्रूपेणकर्मसमर्द्ध्यं। त्येतद्वाआर्द्धकंकर्मयद्रूप
समृद्धं। महां२इंद्रोनवदाचर्षणिप्राइतिमरुत्वतीयं। मुरुः पृथुः सुकृ
तः कर्तृभिर्भूदिति। निनृत्तिरं। तः षष्ठमहर्नाविवाअंतं। गत्वानृत्युति ३१

कड्ढंहितंतस्यां। योजातएवप्रथमोमनस्वानितिनिष्केवल्यं। तस्यतदेवांतरूपंयदु
तानुवादियो। दासंवर्णमधरंगुहाकरिति। यदेतद्गतमिवाभि। सोदर्कं भवति। तद्विती
यमंतरूपं। तद्देवस्यसवितुर्वार्यंमहदितिसावित्रं। दिवोधर्ताभुवनस्यप्रजापतिरिति। दि
वइतितदमुष्यलोकस्यरूपं। घृतेनद्यावापृथिवीअभीवृतेतिद्यावापृथिवीयं। घृत ३४
वत्सर्वदेवत्यंवैघृतं। सर्वदेवसंषष्ठमह। स्तस्माद्घृतवत्। किमुश्रेष्ठः किंयविष्ठोनआज
गंनित्यार्भवं। श्रेष्ठोयविष्ठइतिनिनृत्तिरं। तः षष्ठमहर्नाइवाअंतं। गत्वानृत्यतिकड्ढं
हितंतस्यां। देवधामुस्याइंद्रवंतोअमनयन्निवैश्वदेवं। तस्यतदेवांतरूपं। यसोदर्कं। वैश्वा

ब्रा॰ उ॰ नरायधिषणामृताहृधइतिवैश्वानरीयंघृतंनपूतमग्नयेजनामसीतिघृतवत्तस्योत्तं
ब्राह्मणंधारावरामरुतोधृष्णोजसइतिमारुतंधारावरामइतिनिनर्त्तिरंतःषष्ठम
३९ हन्यवा अंतंगत्वान्तसनिकर्षंहितनरयावमग्नेद्युमिस्त्वमाशुशुक्षणिरितिजा
तवेदसीयंत्वंत्वमितिसप्रभातिप्रथावैसोदर्कमेवंसप्रभत्स्यंतद्रूपमपःषष्ठेनाह्ना
भुवंतिप्रजापतिंदेवंदेवतानांतेजोधिभूतामृतमात्मंसंदधते॥४॥तदाहुःकस्मा
द्वैश्वदेवान्येवान्वायात्यांतेनैकदेवत्यानिनच्छिदेवत्यामतेनैकदेवत्येनयातयामं ३९
भवतिनच्छिदेवत्येनवैश्वदेवेनैवयातयामंभवतितस्माद्वैश्वदेवान्येवान्वायात्यं

तएतेषामेवाह्नांसबलतायाएतेषामभिप्लवानामयातयामतायैज्योतिःप्रथ
ममहरुपयंतितस्यैवैकाहस्यरूपेणायंह्येकाहउत्तरेषामह्नांज्योतिर्गौर्द्वितीयं
गच्छंतिह्येतेनायुस्तृतीयंयंतिह्येतेनाग्निष्टोमोप्रथमोत्तमेअहनीचत्वार्युक्थानि
मध्येब्रह्मवाअग्निष्टोमःपत्रावउक्थानिब्रह्मणोवतत्पशूनुभयतःपरिगृह्यात्मंसंदध
तेतेषांवाएतेषांचतुर्णामुक्थानांसहस्रंस्तोत्रियाःसहस्राःपत्रावःप्रसाहस्रंपोष
माप्नोतियएवंवेदएस्तांतानाहुस्तनच्छतुरश्चतुरोभिप्लवानुपयंतिपत्रावोवाअभि
प्लवाःश्रीःस्तोमानिपशुभिरेवतच्छ्रियमुभयतःपरिगृह्यात्मंसंदधतेस्तोमारंभणा

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा.उ. त्वाऊर्द्ध्वंविश्वजितंश्चतुरश्चतुरोभिप्लवाननुपर्यंतिश्रीर्वाअभिप्लवाःपशवःएष्मा
निश्रियैवतत्पशून्नुभयतःपरिगृह्यात्मन्संदधते॥५॥क्रुत्सोवाअभिप्लवःक्रुत्सतं
३९ दायोवैयज्ञक्रतुःक्रुत्सच्छंदाभवतिसर्वजागतानिवैतस्यनिविद्धानानिभवंति
तृतीयसवनेनतथायथायथंनिविदोधीयंतेनारनांन्यथायथंधीयमानाःसर्वेषु
चलोकेषुसर्वेषुचकामेषुयथायथंदधतितद्यत्सर्वजागतानिनिविद्धानानि
भवंतितृतीयसवनेतेनोयःसर्वजागतेनतृतीयसवनेकामःसउपाप्तोयद्वैवैत ३९
त्संज्याल्लिष्टुभोहरहःशास्यंतेतेनोयःसर्वत्रैष्टुभेनतृतीयसवनेकामःसउपा

प्रवोनामामि।२॥

प्तोयद्वैवैषातंज्यागायत्र्यहरहःसुरूपकृत्नुंशास्यतेतेनोयःसर्वगायत्रेणतृती
यसवनेकामःसउपाप्तोयद्वैवैषषलहःपुनःपुनरभिप्लवतेतस्मादभिप्लवंते
ह्यनेनस्वर्गायलोकाययजमानाःस्वर्गायलोकाययजमानाः॥६॥ ॥
॥इतिब्राह्मणेएकविंशतितमोऽध्यायः॥ॐम्॥प्रथममहरयमेवलोकस्तमायत
नेनाग्निर्गायत्रीत्रिवृत्स्तोमोरथंतरंसामतत्त्वस्यनिदानंतस्यैतानिछंदोरूपा
णिकरिष्यत्प्रथमेपदेसदेवंयद्वैभविष्यत्तत्करिष्यद्दावत्प्रवद्देषवद्र्षवदस्त
वद्युक्तवद्युंजानवज्ज्योतिष्मद्दुकवद्दिसुपप्रयंतोअध्वरमित्याज्यंप्रवस्व

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा·उ· द्वैप्रथमस्याह्नोरूपं।गायत्रंगायत्रप्रातःसवनोह्येषत्र्यह।इतिनुव्यूल्हउथ्यैत।प्रवो
देवायाग्नयइतिसमूल्हे।तस्योक्तंब्राह्मणं।माधुछंदसःप्रउगस्तस्योक्तंब्राह्मणं।
४० मायात्विंद्रोवसउपनइतिमरुत्वतीय।मावदावद्वेप्रथमस्याह्नोरूपं।स्वर्णरा
दवसेनोमरुत्वानिति।सएवास्मिन्महन्यं।गआनइंद्रोदूरादानआसादितिनिष्के
वल्य।मावदाह्वेप्रथमस्याह्नोरूपं।संपातौनिष्केवल्यमरुत्वतीयेभवतः।प्रथमे
हंसंपातैर्वैदेवाः।स्वर्गंलोकंसमपतं।स्तस्मादेनौप्रथमोन्हास्येतेस्वर्ग्यौ।तद्यत्सं ४०
पातौनिष्केवल्यमरुत्वतीयेभवतः।प्रथमेहंस्वर्गस्यैवलोकस्यसमष्ट्यै।युंजते

मनउतयुंजतेधियः।प्रद्यावायज्ञैः।पृथिवीऋतावृधेहरुवोमनसाबंधुतानरइत्या
र्भवं।तेननियच्छति।युक्तवंतिचवैप्रवंतिच।प्रथमेहंसूक्तानिशस्यंते।तयदिहहव
इस्याभर्वंकरोति।तन्निषुसाप्रच्युत्सेरूपं।हयोनविद्वाँअयुजिस्वयंधुरीतिवैश्व
देवं।युक्तवद्युक्तवद्वैप्रथमस्याह्नोरूपं।तस्युद्धुत्तमेउत्सृजंति।कुविदंगेनेअवध
ते।आग्निमारुतेशस्यते।इतिनुदूहस्माहकौषीतकि।शंसेदेवसूक्तस्याव्यव
छेदायनहवाअकृत्स्नेणयातयामर्भवति।नानुवचनेनवषट्कारेणोवर्सया
तयामाभवति।समानेहन्वैश्वानरायपृथुपाजसेविपइतिवैश्वानरीयं।प्रवत्सवद्वे

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा०उ० प्रथमस्याह्नो रूपं प्रवाद्दीयमारुतायस्व भानवइतिमाहतं प्रवत्सवद्धै प्रथमस्याह्नो रूपं
४१ प्रतव्यसीं नव्यसीं धीतिमग्नयइति जातवेदसीयं प्रवत्सवद्धै प्रथमस्याह्नो रूपमिमं लो
कं प्रथमेनाह्नाभुवंति गायत्री छंदस्त्रिवृत्स्तोमो रथंतरं साम प्राची दिशां वसंतम
तूनां वसूं देवां देवजातमग्निमधिपतिं ॥१॥ द्वितीयमहरंतरिक्षलोकस्यायतनं
नैंद्रं त्रिष्टुप्छंदः पंचदशस्तोमो बृहत्साम तत्तस्य निदानं तस्यैतानि छंदो रूपाणि कुर्वं
न्मध्यमे पदे सदेवं यद्वै प्रससक्षमसत्पृष्टं तत्कुर्वद्धनवद्धज्रवद्धत्रहवद्धषण्वद्दुह ४१
द्विवच्छितंतं त्वामित्सग्निं हूतं त्वणी महस्साज्यं होतारं विश्ववेदसमिमिनिविवस

स्योक्तं ब्राह्मणं गायत्रं गायत्र प्रातःसवनो ह्येषत्र्यह इति नु ब्रूहृ उ इत्यैतत्तस्य वि हि हैतवध
ऋइति समूढे हैतस्योक्तं ब्राह्मणं गार्त्समदः प्रउगस्तस्योक्तं ब्राह्मणमिंद्र सोमं सोमपते
पिबेममिति मरुत्वतीयं माध्यंदिने सवने वज्रहस्तेति वज्रवद्देतस्याह्नो रूपं यातउति
स्व मायया परमे तिनिष्केवल्यं ताभिरूषु वृत्रहत्स्ये वीर्यं इति वृत्रहवद्देतस्याह्नो रूपं त
द्देवस्य सवितुर्वार्यं महद्दिति सावित्रं त्रिरंतरिक्षं सविता महित्वने ति तस्य त्र्यस्य द्यामंतरिक्ष
स्य रूपं ते हि द्यावापृथिवी विश्वशंभुवेति द्यावापृथिवीयं वैश्वदेवं तस्योक्तं ब्राह्मणं तं द
त्यं सुवृतं विदनापसइत्यार्भवं तद्दन्ह त्र्यहाद्दइवाहात्वृषण्वस्सइतिवृषण्वतस्योक्तं ब्रा

ऐ॰ब्रा॰
५२

हूलां यत्तस्य वो रथ्यं विश्पतिं विक्ष्वाग्मिमित्तिरत्नार्या तं वैश्वदेवं हृषा केतुर्यजतो द्यामशायते
ति रथ्यमत्रत्रस्योक्तं ब्राह्मणं हृत्तस्य वृष्णो अरुषस्य नू सह इति वैश्वानरीयं सुमखाय वेधस इति
वृष्ण्वतीं तयोरुक्तं ब्राह्मणं नू चित्सहोजा अमृतो नितुंदत इति जातवेदसीयं होताजायद्दूतो
अभवद्विवस्वत इति विवत्तस्योक्तं ब्राह्मणं तस्य प्रातर्मद्ध्यं धियावसुर्जगम्याद्दिसुत्तेमाप
रमे वैतदहरभिवदन्ति परमे वैतदहरभ्यारभ्य वसंतीति हस्माहस्कौ पीतकिरंतरिक्षलो
कं द्वितीयेनाह्नाप्नुवंति त्रिष्टुभं छंदः पंचदशं स्तोमं वृहत्सामं दक्षिणां दिशं ग्रीष्म
मृतूनां मरुतो देवान्देवजातमिंद्रमधिपतिं २ तृतीयमहरसावेवलोकआयत ५२

नेन वरुण्णो जगती सप्तदशस्तोमो वैरूपं साम तन्व स्यनिदानं तस्यैतानि छंदोरूपाणि च
क्रुवदुत्तमे पदे सदेवं यद्वैनूतानुवाद्दितत्त्व क्रुवदस्थावको मद्धृथ्य वज्रतक्षिततवदंत
वंसो दर्षमनिरुक्तं सप्रभृतीनि युक्षाहि देव हूतमानित्याज्यं तेरक्रुर्यदं तस्तृतीयमह
रथ कस्माद्युक्तवदास्मिस्येतेनवा अन्हा देवाः स्वर्गं लोकमायन्नु युक्तावैतदयं तस्मा स
दितिब्रूयाद्दश्वौ अग्नेरथीरिवेति रथवक्षदेतस्याह्वरूपं गायत्रं गायत्रप्रातःसवने
ध्येष त्रयाहरितिनुबूल्कउद्गृह्यैतत्व मग्नेवस्तँरिहेति समृद्धेतस्योक्तं ब्राह्मणमोम्मिह
आत्रेयः प्रउगं जागतं वैतृतीयमहस्तदेवौम्मिहआत्रेयस्तृतीयस्याह्नः प्रउगस्

प्रातःसवनंजगतीभजते २ अर्यमामनुष्योदेवतातेन्नमरुत्वतीयंग्राति। तत्तृतीयस्या
ह्नोरूपं। यद्यावइंद्रतेशतमितिवैरूपस्यस्तोत्रियः। शतंभूमीरुतस्युरितिनिन्
।त्रिरंतस्तृतीयमहर्नीववाअंतंगत्वा। नृत्यतिकद्रौंहितन्तइत्या। नूयदिंद्रयावत
स्त्वमित्यनुरूपः। त्रिष्टेयमिन्महयतेदिवेदिवइति। निरुक्तिरंतस्तृतीयमहर्नीववा
अंतंगत्वा। नृत्यतिकद्रौंहितन्तइत्यात्। इंद्रत्रिधातुशरणमिति। त्रिवांसामप्रगाथ।
स्त्रिधात्विति। तत्तृतीयस्याह्नोरूपं। महंनुवंवसुनःपूर्व्यस्यतिरिंद्रौ। इंद्रसत्रामह
महमितिसत्रभृत्। यथावैसोदर्कमेवंसत्रभृत्यं। तद्रूपं। योजातएवप्रथमोमनस्वा ४३

नि।त्येतस्मिंस्तोत्रेउभेनिविदंदधाति। तदेतदिंद्रतनूःस्तक्रमेतस्मिन्नहन्समदो।
भार्गवोनिविदंदधदिंद्रस्य। प्रियंधामोपजगाम। सुपहवाइंद्रस्यप्रियंधामग
छति। जयतिपरंलोकं। यएतस्मिन्सूक्तेनिविदंदधाति। तस्यतद्देवानांरूपंयद्भूता
नुवादि। योदासंवर्णमधरंगुहाकरिति। यदेतद्भूतमभिवाभि। सोदर्कंभवति। त
द्वि तीयमेतद्रूपं ६ अभित्वादेवसवितरित्यभिवाननुचरस्तदाहुर्यदंतस्त
तीयमहरथकस्मादभिवाननुचरइत्येतेनवाअह्नादेवाः। स्वर्गंलोकमाय।
न्नभिप्रेशंतोवैतदयंस्तस्मादितिब्रूयाद्दुदुष्यदेवाःसवितादिरण्यपयाघृतव

ऋ॰ब्रा॰ ४४

तीभुवनानामभिश्रियेति। घृतवतीतयोरूपं ब्राह्मणं। अनश्वोजातोअनभीशुरुक्थ्य इ
त्यार्भवं। रथस्त्रिचक्रः परिवर्त्ततेरज इति। त्रिचक्र इति तत्तृतीयस्याह्नोरूपं। परावतोये
दिधिषंतआप्यमिति वैश्वदेवं। परावत इत्यंतो वै परावतो। तत्तृतीयमहरंते अंतं द
धात्य इर्वीदकीलि हवा एतानि सूक्तानि भवंति। पदे दर्कोएपेकान्पइपदे द्वृकरिपका
मथैतत्तृतीयपदे दर्कमेवतत्तृतीयस्याह्नोरूपं। वैश्वानराय धिषणामृतावृध
इति वैश्वानरीयं। घृतं न पूतमग्नये जनामसीति। घृतवत्तस्योक्तं ब्राह्मणं। धारावरा
मरुतोधृष्ण्वोजस इति मारुतं। धारावरा इति निनृत्तिरं। तत्तृतीयमहर्निवक्ताव्रंतंग ४४

त्वानृत्यत्तिकउपं हितत्तदयात्। त्वमग्नेप्रथमोअंगिराऋषिरिति जातवेदसीयं। त्वंत्वमिति सप्र
भृतिं। यथावैसोदर्कमेवं सप्रभृत्यंतरूपं। समुंलोकं तृतीयेनाह्नाप्नुवंति। जगतीछंदः सप्तद
शं स्तोमं वैरूपं साम। प्रतीच्यां दिशि वर्षाॠतूनामादित्यान्देवान्देवजातं वरुणमधिपतिं ५
अंतस्तृतीयमहस्ते देवा अंतं गत्वा। चतुर्थमहरैच्छंस्तस्मादिच्छध्वंसत्द्धिष्णु बिंदंस्तस्मा
दुक्तवंतदकुर्यंद तस्तृतीयमहः। अथ कस्माच्चतुर्थेहन्पुरुवयसातिवाच एतदयतनं य
च्चतुर्थमहरन्नं विरिलिं नन्पूरवोन्नमेव तद्यज्ञे च यजमाने च दधाति। सधोअनाप्यते
वैस्तृतीयेनाह्ना। वान्तामेवैतच्चतुर्थेहन्विभावयति। यथा यस्त्रष्टंविनये देवं तदृचो वि

श्रो०७उ०
४५ भूत्स्यै।तस्यैतानिछंदोरूपाणि।सम्राडुत्स्वराडुष्ठिराड्।जातवद्वृत्तिमच्छ्रितिमत्।स्यरिवद्द
ग्निवदुपवा।दित्याग्निंनस्वप्रक्तिभिरिति।वैमदमाज्यंगिमदेनवैदेवा।असुरान्विम
दंस्तद्यदिमदःशस्यते।मधमतस्त्वहेत्वासुवा।गादंगादेवतद्।यजमानःपाप्मानंविमदं।
त्वग्निर्जातोअथर्वणेति।जातवन्नदेतस्याह्नोरूपं ६ तादत्राजगत्यःसंपद्यंते।जग
त्यातःसवनोहैषत्र्यहे।विंशतिर्गायत्रीगायत्रा।प्रातःसवनंवहन्ति।तदुहप्रातः
सवनरूपान्वापद्य।तातिनुमूल्हुत्स्यै।तदग्निंनरोदीधितिभिररण्योः।हस्तिस
मूर्ल्हैं।वैराजमाज्यंवैराजंरथंतस्मल्वीम।वासिष्ठमाज्यंवासिष्ठंरथंतस्मल्लो ४५

म।हस्तच्चक्तीजनयंतप्रशस्तमिति।जातवत्तदेतस्यांह्नोरूप।मानुष्टुभः
प्रउग।मानुष्टुभंवैचतुर्थमह।स्तदेनस्वेनछंदसासमर्द्धयति।तंत्वाय
ज्ञेभिरीमहइति।यज्ञवत्यामरुत्वतीयंप्रतिपद्यते।पुनरारंभोवैचतु
र्थेह।न्यज्ञोयज्ञमेवतदारभन्ते।मुधीहवमिंदुमारिषण्यइति।मरुत्व
तीयं।तावाएतास्त्रिष्टुभौविराड्वर्ण।सन्नाअत्रत्रीयं।तदेतदह्नोरूपेण
संपन्ना।इंद्रमरुत्वइहपाहिसोममिति।विज्ञातत्रैष्टुभंसवनधरणं।
तानिवाएतानि।विज्ञातत्रैष्टुभानिसवनधरणानि।मध्यंदिनान्नच्य

ब्रा० ३०

४६ वंते त्रैष्टुभो वा इंद्रो मध्यंदिनायतनो वा इंद्रस्तद्यदेतानि विज्ञातत्रैष्टु
भानि सवनधरणान्यपि स्व्हछंदसो मध्यंदिनान्नच्यावं ते त्रैष्टुभमिं
द्वि पा० द्रं नेदिंद्रं स्वादायतनाच्च्यावयानीति जातं यत्वा परि देवा अभूषन्निति
जातवद्देतस्योन्हो रूपमिमं नु मायिनं कुव इति मरुत्वतीयं गायत्रेंगा
यत्र मध्यंदिनो ह्येष त्र्यहः ७ अथात इहन्यूंखयेदिहा २ इति स्तोत्रियानु
रूपयोश्चैवं न्यूंखा उक्थमुखीययोश्चाथ नाद्रियेतात्मा वै स्तोत्रियः प्रजानुरूपोन्नं
विराळन्नं न्यूंखोन्नमेवात्मनि प्रजायां च दधात्यानुष्टुभं न्यूंखं न्यूंखयेदिति हैक ४६

आहुरानुष्टुभं वै चतुर्थमहस्तदेनत्स्वेन छंदसा समर्द्धयतीति वैराजं न्यूंखं न्यूंखयेदिति
साऽस्थितिरन्नं विराळन्नं न्यूं [illegible] खोन्नमेव तदात्मनि प्रजायां च दधाति मध्यमेप
दे न्यूंखयेदात्मा वै पूर्वं पदं [illegible] प्रजोत्तमं मध्यं मध्यमं पदं मध्य एवाइदमात्मनोन्नं
धीयते तद्यथाभिर्ग्रासम [illegible] मयादेवं तदिंद्रमिद्देवतातय इत्येषैंद्रः साम्नः प्रगा
थ एतेन वै देवाः सर्वा ऋ [illegible] द्धीराश्नुवत तथो एवैतद्यजमाना एतेनैव सर्वा ऋ
ऋद्धीरश्नुवते कुहश्रुत इंद्रः [illegible] कस्मिंन्नद्येति कुहश्रुतीयास्ता वा एता विराजो वा
नुष्टुभो वा भवंति ता अन्न [illegible] श्रीयं त एता ह्यंको रूपेण संपन्ना युध्मस्य ते वृष

ब्रा॰उ॰ मस्यस्वराजइतिविज्ञातंत्रैष्टुभंसवनंधरुणंतस्योक्थंब्राह्मणंस्वराजइतिस्वराड्डूस्वरा
ड्डूदितिवाअस्यरूपंसमुवःसत्रासाहमितिनिष्केवल्यंविश्वासुगीर्षायतमित्सावदा
४७ वद्धेचतुर्थस्याह्नःप्रायणीयरूपंपुनःप्रायणीयंहिचतुर्थमहर्गायत्रंगायत्रमध्यं
दिनोह्येषत्र्यहः॥५॥हिरण्यपाणिमूतयइत्यूतिमाननुचरःऊतयइत्यूतिमदूति
मदितिवाअस्यरूपमादेवोयातुसविताऽसुरत्नःप्रद्यावायतेःपृथिवीनमोभिः
प्रक्रभुभ्योदूतमिववाचमिष्येप्रशुश्रैतुदेवीमनीषेत्यितिवावैप्रैतिवाप्रायणी ४७
यंरूपंतस्मादावंतिचप्रवंतिचचतुर्थेहंसूक्तानिशस्यंप्रायणीयरूपेणपुनःप्रा
ते

यणीयंहिचतुर्थमहर्द्विपदाःशस्यंतेद्विपाद्वाअभिक्रमितमर्हस्यभिक्रांत्यैतद्रूपंत
द्यथोपप्रयायस्वर्गस्यलोकस्यनेदीयस्तायांवसेदेवंतत्सम्राजोअसुरस्यप्रश
स्तिमितिवैश्वानरीयंसम्राजइतिसंम्राड्डूसम्राड्डूदितिवाअस्यरूपंकईंव्यक्तानरः
सनीळाइतिमारुतंतस्यतद्ब्राह्मणंयत्रश्रुक्रीयस्यफुवेवःसुधोत्मानंसुवृक्तिमिति
जातवेदसीयंतस्यतद्ब्राह्मणंयन्मरुत्वतीयस्यप्रयंतुवाजास्तविषीभिरग्नयइति
तिस्रोधिकाःसमूल्हेआलेषमुग्रमवईमहेवयमित्सावदावद्धेचतुर्थस्याह्नःप्राय
णीयरूपंपुनःप्रायणीयंहिचतुर्थमहर्वसुंनचित्रमहसंगृणीषइतिजातवेदसी

ब्रा·उ· यंघृतंनिर्णिग्ब्रह्मणेगातुमेरयेसावैवृद्धेचतुर्थस्याह्नःप्रायणीयरूपंपुनःप्रायणी
यंहिचतुर्थमहरथोच्छ्रायान्युपेतस्थावोबोलत्रिनमुपयंतिबोलत्राकलंवाइदंसर्व
४८ मस्यैवसर्वस्याप्त्याअन्नंचतुर्थेनाह्नाप्नुवंत्यनुष्टुभंछंदएकविंशंस्तोमंवैराजं
सामोदीचींदिशंशरदमृतूनांसाध्यांश्चाप्त्यांश्चदेवान्देवजातेबृहस्पतिंचचंद्रम
संचाधिपतीबृहस्पतिंचचंद्रमसंचाधिपती॥१॥ ॥इतिब्राह्मणेद्वाविंशोऽ
ध्यायः॥२२॥ ॐम्॥पशवःपंचममहःपङ्क्तिर्वैतन्वस्यानिदानंपशवःपङ्क्तिरितिन ४८
स्येतानिछंदोरूपाणिवृषभंवह्नेनमदुग्धवहृतवन्मह्वइयिमह्वाजवद्व्यासव

दितीममृषुवोअतिथिमुषर्बुधमित्याज्यंरायःसूनोसहसोमर्त्येष्वितिरायइति
रयिमद्रयिमदितिवाअस्यरूपंमध्यासवत्तसांडुं·रूपंजागतंजगत्प्रातःसवने
होषत्र्यहइतिनुव्यूळ्हउधस्यैतदग्निंतंमन्येयोवसुरितिसमूळ्हेपांङ्क्तंपङ्क्तिर्वै
पंचममहर्यद्देनदहस्तदेताअस्तंयंयंतिधेनवइतिधेनुमदितिवाअस्यरूपंबा
र्हतःप्रउगःपशवःपंचममहर्बार्हताःपशवःपशूनामेवाप्त्यैयसांचकजन्ययाऽ
विरौतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपत्स्यांचकजन्ययेतिनित्यपंचमस्याह्नोरूपमित्थाहिसो
मइन्मदइतिमहत्सांङ्क्तंतस्योक्थंब्राह्मणामविनासिसुन्वतोवृक्तबर्हिषइतिषऽ

Takshashila Project

ऐ·उ· द्यराः षड्वा ऋतवः संवत्सरः संवत्सरस्यैवाप्त्यै तासां गायत्री छंदः संपन्नमिति ह स्माह
कौषीतकिस्तद्वा अत्र संपन्नं यद्गायत्री छंदः सैतद्यदष्टाभिरष्टाभिरक्षरैः प्रणौति त
४९ द्गायत्रीरूपं मरुत्वांइंद्र वृषभो रणायेति विराट् त्रैष्टुभं सवनधरणं तस्योक्तं ब्रा
ह्मणं वृषभो रणायेति वृषभवत्तदेतस्याह्नो रूपमयं ह येन वा इदमिति मरुत्व
तीयं गायत्रं गायत्रमध्यंदिनो ह्येष त्र्यहः ॥१॥ महानाम्न्यः पृष्ठं भवंति महानाम्नी
२ तं भिर्वा इंद्रो वृत्रमहंस्तं वृत्रं हत्वा यं देवताः प्रस्तुपातिष्ठंत पराञ्चो हास्मादग्रेपक्रां ४९
नाविभत्स्यस्तस्तुं तं प्रजापतिः पप्रच्छ त्वाको हंत्न३मित्येवाह्येवेति प्रस्तुवा चानि

रुक्तमनिरुक्तो वै प्रजापतिस्तस्मा जापत्यं रूपं तमग्निः पप्रच्छ त्वाको हन्तू३मिति स
वा ह्यग्न इति प्रस्तुवा चतं सोमहिमा पप्रच्छ त्वाको हंनू३मिति सि हास्मादग्रेपक्रां
तो बिभ्यत्पृच्छावेवा हींद्रेति प्रस्तुवा चतं पूषा पप्रच्छ त्वाको हंनू३मित्येवाहि पूष
न्निति प्रस्तुवा चतं विश्वेदेवाः पप्रच्छुस्त्वाको हंनू३मित्येवाहि देवा इति प्रस्तुवा
३ त्रो चता नि वा एतानि पंच पदानि पुरीषमिति त्वास्यं ते सौ च एव वेलाना वा एताः शा
कर्य एताभिर्वा इंद्रो वृत्रमशाकद्धंतुं तद्यदाभिर्वृत्रमशाकद्धंतुं तस्माच्छक्वर्यः शा
कयो हि प्रस्त स्मै पिपीषते योरयिं वो रयिं तमस्त्यमुवो अत्र प्रहरणमिति त्रयस्त्र्चा

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा० उ० अस्मात्रस्मादिदंधसरतिरिंहतीं इत्रामी करोसिवाह्यसिवीरयुरितिस्त्वेवस्थितापु
५० रीबस्यसमानाभिव्याहारात्तैधासस्तोत्रियेणसमोवानित्रायोवासंपद्यतेयदिं
द्रनाकुषीघेतिसाप्नःप्रगाथोयद्वापंचक्षितीनामितिपंचेतितसंचमस्याह्नो
रूपमिंद्रोमदायवावृधइतिमद्वत्सांद्रं तस्योक्तंब्राह्मणंप्रेदंब्रह्मवृत्रतूर्येष्वा
विथेतिषड्दास्तासामुक्तंब्राह्मणमभूरेकोरयिपतेरयीणामितिविला
तन्त्रेष्टुभंसवनधरणंतस्योक्तंब्राह्मणंरयिपतेरयीणामितिरयिमद्वयि ५०
मदितिवात्रस्यरूपमध्यासवत्तसंडूरूपंतमिंद्रंवाजयामसीतिनि

ष्केवल्यंसवृषावृषभोभुवदितिवृषभवत्तदेतस्याह्नोरूपंगायत्रंगायत्रमध्यंदिनो
ह्येषत्र्यहः॥॥तत्सवितुर्वरेण्यमितिवैश्वामित्रोनुचरःएष्वानामेवनानात्वा
यवाजयंतःपुरंध्येतिवाजवत्तदेतस्याह्नोरूपमुदुष्यदेवःसवितादमूनाइ
तिसावित्रंवाममद्यसवितर्वाममुश्वइतिवाममितिपशुमत्सशुमदितिवात्र
स्यरूपंमहीद्यावापृथिवीइहज्येष्ठेइतिद्यावापृथिवीयंरुवद्वोक्षापप्रयाने
भिरेवैरित्युक्षेतिपशुमत्सशुमदितिवात्रस्यरूपंमभुर्विभ्वावाजइंद्रोनोअच्छे
साभर्वंयेगोमंतंवाजवंतंसुवीरमितिगोमंतमितिपशुमत्सशुमदितिवात्र

ब्रा॰ उ॰ स्यरूपंकोनुवांमित्रावरुणावृत्तायंनिन्निवैश्वदेवंयत्तायतेवापशुभ्योनवाजानि
तिपशुब इतिपशुमंसशुमदितिवाअस्यरूपंमध्यासवत्तसंद्रे॰ रूपंहविष्यांत
५१ मजरंस्वर्विदीतिवैश्वानरीयंपांतमितितसंचमस्याह्नोरूपंवपुर्नुतच्चिकितुषे
चिदस्त्वितिमारुतंसमानंनामधेनुपत्यमानमितिधेन्वितिपशुमंसशुम
दितिवाअस्यरूपमग्निर्होतागृहपतिःसराजेतिजातवेदसीयमवानोम
यवन्वाजसाताविति वाजवत्तदेतस्याह्नोरूपंमध्यासवत्तसंद्रे रूपमितिनु ५१
मूल्हेयसमूल्हेमूर्द्धानंदिवोअरतिंपृथिव्याइतिवैश्वानरीयंनाभिंयज्ञानांस

दनंरयीणामितिरयिमद्रयिमदितिवाअस्यरूपमारुद्रासइंद्रवंतःसजोषसइतिमा
रुतंगोमदश्वावद्रथवत्सुवीरमितिगोमदश्वावदितिपशुमंसशुमदितिवाअस्य
रूपमिमम्मूषुवोअतिथिमुषर्बुधमितिजातवेदसीयंतस्याह्नंब्राह्मणांपशूंपंचमे
नाह्नाभुवंतिपंक्तिंछंदस्त्रिणवंस्तोमंशाक्वरंसामावांचौदिशांहेमंतमृतूनांमरुतो
देवान्देवजातंरुद्रमधिपतिं॥३॥पराावःपंचममहरथपुरुषएवषष्ठमहःसवै
२ ५ पुरुषःप्रजातिःपूर्वोस्यसर्वस्यातिच्छंदावैप्रजापतिस्तत्प्राजापत्यंरूपमसुरीद्रंप्र
सुक्रमतंपर्वन्पर्वन्मुष्काण्ल्वांतामिंद्रःप्रतिजिगीषन्पर्वन्पर्वन्मुष्कांपस्यकुरुतेंद्र

ब्रा·उ· उवैपरुच्छेपः सर्वैवा इंद्रेण जिगीषितंतांसमभवत्तमहृणादसुरमाययासएताः
पुनःपदाञ्चपन्स्पताभिरंगादंगात्सर्वणः पर्वणः सर्वस्मात्पाप्मनःसंप्रामुच्यत
५२ तद्यत्परुच्छेपः शस्यतेमध्यतश्चहोत्रासुचांगादंगादेवतद्यजमानाःपर्वणःपर्व
णःसर्वस्मात्पाप्मनःसंप्रमुच्यंतेनित्याःपूर्वायाज्याः स्वत्वापारुच्छेपाभिर्यजंति
तद्यदाभिस्तदहर्नवषट्कुर्वंतितेनोत्सृष्टायद्वैवेनानांतरयंतिनिरच्युतंयत
स्यप्रियंदेवानामंतर्यामेतिनित्यान्पूर्वानन्तुयाज्यान्स्वत्वागासंपदेर्यजंतित ५२
द्यदेभिस्तदहर्नवषट्कुर्वंतितेनोत्सृष्टायद्वैवेनानांतरयंतिनिरच्युतंयत्तस्य

प्रियंदेवानामंतरयामेतितेनतेतिछंदसोभवंत्येषांसप्तपदाभिर्वषट्कृतंभ
वतितदुहस्माहकौषीतकिर्विराल्लष्टमानिहवाएतेछंदांसिगोपायंतियोसौत
पतितांतेसंपदंमोहयंतियेतिछंदोभिर्यजंति॥४४॥तद्वैखल्वेकाहिकीभिरेवय
जेयुर्देवयानस्येवपथोसंमुग्धाइतितद्धाप्यप्राचीनमोनोजाबालगृहपतीस
त्रमासीनानुपास्यद्यापप्रछाग्न्हेगाथाः३परुछेपा३इतितंहनूष्णीमासुस्तत्त्उ
होत्तराद्रुःसरसाश्विरत्रोगौश्रायसिरभिपरोवादगोश्रावानाहैवाग्न्रेगामनप
रुछेपाःशस्त्रेणाहनःपरुछेपोग्न्र[illegible]यतीघेकाहिकीभिरयाक्ष्मंतेनोग्न्रेना

ब्रा० उ० गामेति यथायथं यजेयुर्द्वैवायतनं वै षष्ठमहस्तद्यन्नदूहं होतैव वषट्कुर्याद्धीतैनयोर्द्वे
वायतनं संप्रच्छीताध्वर्यो गृहपतेश्चाजिह्वा एते यंति स्वर्गे लोके षष्ठेनाह्ना स यो
५३ नवानं समापयंति स स्वर्गं लोकमुज्जयति यद्यप्यवान्यात्पुनः पुनः प्रती सारमुप
न्निक्षेते वा ॥५॥ अयं जायत मनुषो धरीमणीत्याज्यमयमित्यनिरुक्तमनिरुक्त
उ वै प्रजापतिस्तत्प्राजापत्यं रूपमतिछंदसः सप्तपदाः पुनः पदा यदेतद्दहस्त
देतानि पदं च पुनः पदं चांतरेणावान्यादात्मा वै पदं प्राणाः पुनः पदं स योत्रावा ५३
नं तं ब्रूयात्प्राणादात्मानमंतरगान्न जीविष्यतीति तथा ह स्यात्तस्मान्न पदं च पुनः

पदं चांतरेणावान्यादातिछंदसः प्रउगमातिछंदसं वै षष्ठमहस्तदेनं स्वेन छंद
सा समर्द्धयति स पूर्व्यो महानामिति मरुत्वतीयस्य प्रतिपत्स इत्यनिरुक्तमनि
रुक्तं उ वै प्रजापतिस्तत्प्राजापत्यं रूपं यं त्वं रथमिंद्र मेधसातय इति पारुछेपं
तस्योक्तं ब्राह्मणं यः शूरैः स्वः सनितेति शूरैरिति स एवास्मिन्मरुत्वतीयः स यो वृ
षा वृष्ण्येभिः समोका इति विज्ञातं त्रैष्टुभं सवनधरणं तस्योक्तं ब्राह्मणं वृषा ह्यसि
भिरिति निनर्तिरंतः षष्ठमहन्नश्ववान्तं गत्वा न्युषति कद्यां हि तत स्यान्मरु
त्वांइंद्र मीढ्व इति मरुत्वतीयं गायत्रं गायत्रं माध्यंदिनो ह्येष त्र्यहः ॥६॥ रेवती

ब्रा॰उ॰ नः सधमाद्रेरेवांइद्रेवतस्तोतेतिरैवतस्ययोनैवारवंतीयमूह्लंभवस्याग्नेयंसा
मैद्वीषुतन्मिथुनंप्रजात्यैरूपंमाचिदन्यद्वि शंसतेतिसाम्नः प्रगाथः सखायो
५४ मारिषण्यतेतिसखायइतिसर्वरूपंसर्वरूपंवैषष्ठमहस्तस्मात्सखायइति
सर्वानेवानुवदंसेंद्रयाह्युपनः परावतइतिपारुच्छेपंतस्योक्तंब्राह्मणंतंपराव
तइत्यंतोवैपरावतोंतः षष्ठमहरंतेऽंतंदधातिप्रघान्वस्यमहतोमहानी
तिविष्टात्त्रैष्टुभंसवनंधरुणंतस्योक्तंब्राह्मणंमहतोमहानीतिनिनृत्तिरंतः ५४
षष्ठमहनीववाअंतंगत्वानृत्यतिकज्रुंहिततस्यात्तउपनोहरिभिः सुतमिति

निष्केवल्यंयाहिमदानांपतउपनोहरिभिरितिनिनृत्तिरंतः षष्ठमहनइववाअंतं
गत्वानृत्यतिकज्रुंहिततस्यात्गायत्रंगायत्रमध्यंदिनोह्येषत्र्यहः॥७॥अभि
त्यंदेवंसवितारमोण्योः कविक्रतुमित्यतिच्छंदसावैश्वदेवंप्रतिपद्यतेऽति
च्छंदसंवैषष्ठमहस्तत्तृतीयसवनमतिच्छंदाअभ्यश्नुतेयेप्राजापत्यंवैषष्ठम
हरतिच्छंदावैप्रजापतिस्तत्प्राजापत्यंरूपमभिवानुचरस्तस्योक्तंब्राह्मणमुदु
ष्यदेवः सवितासवायेतिसावित्रंसवितासवायेतिनिनृत्तिरंतः षष्ठमहनइ
ववाअंतंगत्वानृत्यतिकज्रुंहिततस्यात्कतराः पूर्वाकतरापरायोरितिद्यावा

Takshashila Project

श्रा·उ· पृथिवीयं पूर्वापरेति निनर्त्तिरंतः षष्ठमहरन्तो वा अंतं गत्वान्यस्यति कद्धं हितन
यान्किमु श्रेष्ठः किं यविष्ठोन आजगं निसार्भवं श्रेष्ठाय विष्ठ इति निनर्त्तिरंतः
५५ षष्ठमहरन्तो वा अंतं गत्वान्यस्यति कद्धं हितन स्यादिदमित्था रौद्रं गूर्त्तवचा इ
ति वैश्वदेवं कारणायदस्य पितरा मंहनेष्ठा इति स्थितवत्तदंतरूपमंतः षष्ठम
हस्तिष्ठतीव वा अंतं गत्वा कद्धं हितन स्यात्तिस्यष्टे ऋत्त मे परि ग्निर्ष्यये य पत्नेन
स दक्षिणया सम क्राइस्तितं नाराशंसं नृमावपस्यात्मा वै सूक्तं प्रजापतिर्वा नाराशं ५५
सं मध्य एव तदात्मन्प्रजां पशूनुभयेदधा सहस्वद्ब्रह्म महरर्जुनं चेति वैश्वा

नरीयमहरर्जुनं चेति निनर्त्तिरंतः षष्ठमहरन्तो वा अंतं गत्वान्यस्यति कद्धं हितन स्
यात्प्रयज्यवो मरुतो भ्राजदृष्टय इति मारुतं तस्य तदेवांतरूपं यत्सोदर्कं मिमं स्तो
मम र्हते जातवेदस इति जातवेदसीयं तस्य तदेवांतरूपं यत्सोदर्कं मा रिषाम मा
रिषामेति तिनर्द्दंततो रिष्टेस्त्रूसमयः षष्ठेनाह्ना भुवं स्पतिच्छंदसं छंद स्त्रयस्त्रिं
त्रांस्तोमं रैवतं सामोध्वंदिनं त्रिशिरम नूनां विश्वान्देवान्देवजातं प्रजापति
मधिपतिं प्रजापतिमधिपतिं ॥ ५ ॥ ॥ इति ब्राह्मणे त्रयोविंशतितमोऽध्यायः ॥
॥ २३ ॥ ॐम् ॥ अभिजिदभिजिता वै देवा अभ्यजयं निमांल्लोकांस्तस्मात्सत्र्या

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

Takshashila Project

ब्रा·उ· र्ध्वनुरूपयोभवतिविश्वजिताजयन्तिमाश्वनसोदिशास्तस्मात्सचतुरुक्थ्युद
योभवत्यभिजिदभिजितावैदेवाअभ्यजयंस्तदुहन्विवेवससंजयदजितंप
५६ र्यन्निष्पन्तंतद्विश्वजिताजयन्विश्वमजेष्मेतिवाविश्वजित्सौवाएताविंद्राग्नीए व
वयदभिजिद्विश्वजितावग्निर्वाअभिजिदग्निर्हीदंसर्वमभ्यजयदिंद्रोविश्व
जिदिंद्रोहीदंसर्वंविश्वमजयत्सवाअभिजिदुभयसामासर्वस्तोमोभवतित
स्मादुभयानिसूक्तानिशस्यंतेबार्हतराथंतराणिनस्यप्रवोदेवायाग्नयेयद्वाहि ५६
ष्ठंतदग्नयरश्मितेडभेतदाज्यंप्रवशतिनद्राथंतरंरूपंब्हद्दर्चेविभावसोइति

बृहद्बार्हतमुभौमाधुच्छंदसंगार्त्समदोप्रउगौसंप्रवयेद्वायव्यांपुरोरुचंशस्त्वाथोउ
भेवायव्येतृचेऐंद्रवायवींपुरोरुचंशस्त्वाथोउभेऐंद्रवायवेतृचेअथपुरोरुचम
थोभेतृचेअथपुरोरुचमथोभेतृचेएवमेवसंप्रवयेत्तंमाधुच्छंदसान्येवपूर्वा नाद्रिये ३
णितृचानिकरोतिगार्त्समदान्युत्तराणितद्वाआहुःकिंतदुभौसंप्रवयेन्नाद्रि
येतमाधुच्छंदसएवप्रउगेस्यात्तिगार्त्समदंवैश्वदेवमुपरिष्टान्माधुच्छंदसस्य
वैश्वदेवस्यपर्याहरेत्तद्वाअन्नैकंनिरुक्तंबार्हतं॥१॥विश्वेदेवासआगतशृणु
तामइमंहवंएदंबर्हिनिषीदतेतिबर्हिरिनितद्बार्हतंरूपमथमाधुच्छंदसंसा

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा-उ- रस्वतंतस्यैवोत्तमयापरिदध्यादित्येकाहिकंप्रातःसवनंस्यादितिसास्थिति
रेकाहोवाअभिजित्प्रतिष्ठावाएकाहःप्रतिष्ठित्याएवात्वारथंयथोतयइतिम
५८ रुत्वतीयस्यप्रतिपदिदंवसोसुतमंधइत्यनुचरएषएवनित्यएकाहतान
स्तस्योक्तंब्राह्मणंजनिष्ठाउग्रःसहसेतुरायेतिगौरिवीतीयंपूर्वंशंसेदिंद्रपि
बतुभ्यंसुतोमदायेत्येतस्मिन्नाहनेपंचचैनिविदंदधातींद्रस्यनुवीर्याणि
प्रवोचमितिहैरण्यस्तूपीयंपूर्वंशंसेद्यातऊतिरवमायापरमेत्येतस्मि ५८
न्नाहनेनवचैनिविदंदधात्येवंन्नपदिरथंतरंपृष्ठंभवतियद्युबृहद्वाहनेपूर्वं

शंसेदेकाहिकयोर्निविदोर्दध्यादित्येकसूक्तेनिष्केवल्यमरुत्वतीयेस्यातामितिसा
स्थितिःपिबासोममभियमुग्रतर्दइत्युष्णिहियोअभिभूरोजाइत्युभेअभिव
तीतदभिजितोरूपमथनित्यमेवैकाहिकंतृतीयसवनंस्यादितिसास्थितिरेका
होवाअभिजित्प्रतिष्ठावाएकाहःप्रतिष्ठित्याएव॥२॥स्वर्भानुर्हवाआसुरआदित्यं
तमसाविध्यत्तस्यात्रयस्तमोपजिघांसंतएतंसप्तदशंस्तोमंव्यहंपुरस्ताद्वि
षुवतउपायंस्तस्यपुरस्तात्तमोपजघ्नुस्तत्पुरस्तादसीदंस्तएतमेवव्यहमुप
रिष्टाद्विषुवतउपायंस्तस्यपरस्तात्तमोपजघ्नुस्तद्यएवंविद्वांसएतंसप्तदश

ब्रा॰उ॰ स्तोमंत्र्यहमुभयतोविषुवंतमुपयंत्युभाभ्यामेवतेलोकाभ्यांयजमानाःपाप्मानमप॰
घ्नतेतान्वैस्वरसामानइत्याचक्षतएतेर्हवाअत्रयआदित्यंतमसोपस्पृण्वतंतेयदपस्प
५८ स्पृण्वतंतस्मात्स्वरसामानस्तदेतदृचाभ्युदितं॥३॥यंवैसूर्यंस्वर्भानुस्तमसाविध्यदा
सुरः।अत्रयस्तमन्वविंदंन्नह्यन्येअशक्नुवंनितिस्वरसामानोहवाएतेनाभ्युक्ताः
कद्वंतिमरुत्वतीयानिभवंतिकद्वंतोनिष्केवल्येषुप्रगाथाःकोवैप्रजापतिःप्रजाप
तिःस्वरसामानआनुष्टुभानिनिविद्धानानिभवंत्यापोवाअनुष्टुबापस्वरसामानो ५८
द्विरूपंदंसर्वमनुस्तब्धमुभयतोह्यमुमादित्यमापोवस्ताच्चोपरिष्टाच्चतंदेतदृचाभ्यु

दितं॥४॥यारोचनेपरस्तात्सूर्यस्ययाश्चावस्तादुपतिष्ठंतआपइस्तायत्तैर्देवमः
र्सीइतिप्रथमस्यस्वरसाम्नआज्यमावद्राथंतरंबृहद्यो हिभानवइतिद्वितीयस्यबृ
हद्वार्हतमग्नउजिष्ठमाभरेतितृतीयस्यावद्राथंतरंमाधुछंदसःप्रथमस्यस्वर
साम्नप्रउगोगास्तेमदेद्वितीयस्योष्णिहआत्रेयस्तृतीयस्यतेषामुक्तंब्राह्मण
मन्वायत्तामरुत्वतीयानांप्रतिपदनुचराअन्वायत्ताब्राह्मणस्यसाम्यहरूपेण स
तेषामुक्तंब्राह्मणंकस्यवीरःकोअपश्यदिंद्रमितिप्रथमस्यस्वरसाम्नोमरुत्वती
यंकेतिकद्वत्याशुभासवयसःसनीलाइतिद्वितीयस्यकयेतिकद्वत्यायसामनभं

Takshashila Project

ब्रा॰ उ॰ न्यं यथावेरितिन्रतीयस्यतावर्मीषतरास्मा इति कर्मेतिकद्दृक्तौवैप्रजापतिः प्रजापतिः
स्वरसामानोयज्ञायथा अपूर्वैस्येतस्मिन्नुहेके बृहतीन्नतीयेस्तोत्रियेन्च हंस्वरा
५९ एयन्वायातयंतितियल्लितयाकुर्युरेतावेवस्तोत्रियानुरूपावेषाधाय्याकंनव्यो
अतसीनामितिकि द्वान्त्रगाथस्तस्योक्तं ब्राह्मणं॥५॥ अथरथंतरस्ययोनिर्यीमिं
द्रदधिषेत्वमितिद्दृचौनैकपातितायैनेदसौबृहस्येकाकिनीवत्रास्तासद्दितींद्र
तुभ्यमिन्मघवन्नभूमेतिविज्ञातन्त्रैष्टुभंसवनधरणंतस्योक्तंब्राह्मणंयस्तेसा ५९
धिष्ठोवसइत्यानुष्टुभंनिष्केवल्यमिंद्र त्रनुष्टमाभरेसावद्राधंतरंकदूचस्याकृत

मितिकद्वान्प्रगाथस्तस्योक्तंब्राह्मणं॥६॥ अथबृहतोयोनिःस्वरंतित्वासुतेनरइति
द्दृचौनैकपातितायैनेदसौबृहस्येकाकिनीवत्रास्तासद्दित्यधर्योवीरप्रमहेसुताना
मितिविज्ञातन्त्रैष्टुभंसवनंधरणंतस्योक्तंब्राह्मणंगायंतित्वागायत्रिणइत्यानुष्टु
भंनिष्केवल्यमुद्वंत्रामिवयेमिरइत्युद्द्वार्हतमिमाउत्वापुरूवसोइतिप्रगाथंपा
वकवर्णाःकवर्णाइतिकद्वांस्तस्योक्तंब्राह्मणं॥७॥ अथरथंतरस्ययोनिरथबृहतो
दानामृगोनवारणाइतिद्दृचौनैकपातितायैनेदसौबृहस्येकाकिनीवत्रास्तासद्दि
तीदंसत्रामिंद्रपानमितिविज्ञातन्त्रैष्टुभंसवनंधरणंतस्योक्तंब्राह्मणमिंद्रंविश्वा

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा·उ· अवीवृधंनिसानुष्टुभंनिष्केवल्यंसाम भिप्रगोनुमरुस्सभिवनद्राथंतरंरूपंतदानु
र्गानुष्टुप्सुनिविदंदधात्मोहयंति कुत्सच्छंदसोमाध्यंदिनमानुष्टुभानिपूर्वाणित्रा
६० स्त्वाकामस्योपास्यैत्रैष्टुभेषुनिविदंदधातितथायथायथंनिविद्धीयतेसेनान्यथा
यथंधीयमानासर्वेषुचलोकेषुसर्वेषुचकामेषुयथायथंदधात्सर्वाग्रथंविश्ववारंत
उग्रेतिप्रथमेहन्भवतिराथंतरेपादिनउदुनश्चित्रतमश्शतिद्वितीयउद्दूतिबार्ह
तेसंचत्वेजग्मुर्गिरइंद्रपूर्वीरितितृतीयेगतवतवसंतद्रूपंयद्दिस्वराणिपृष्ठानि ६०
भवंतिबृहद्रथंतरेएवनर्हिसामगाःपवमानेषुकुर्वंतियद्युभेबृहद्रथंतरेपृष्ठेस्या

तांस्वराणित्वेवनर्हिसामगाःपवमानेषुकुर्वंतिस्वराणित्वेवपृष्ठानिस्युरितिहस्मा
हकौषीतकिःस्वरसामानोह्येतेपृष्ठैर्वैदेवाःस्वर्गंलोकमस्पृक्षंस्तस्यस्वराणिपृष्ठा
निभवंतिस्वर्गस्यैवलोकस्यस्पृष्ट्यै ॥८॥ एष्वस्यबलहस्यसमूल्हस्ययाःपूर्वस्या
हस्यवैश्वदेवानांप्रतिपदस्ताःप्रतिपदेष्यासुत्तरस्याहस्यत्तृतीयसवनान्निता
निन्तृतीयसवनानिसानुचराणितद्यानितत्रवैश्वदेवानिभवंतितान्युद्धसान्या
निप्राजापत्यान्यनिरुक्तानिपरोक्षवैश्वदेवान्यवधीयंतेप्रवःपांतंरघुमंन्यवोंधस्त
प्रत्नथापूर्वथाविश्वथेमथाकदित्थानॄःपात्रंदेवयतामितिप्रतिनाभानेदिष्ठस्त

ब्रा॰उ॰ द्वेखलुप्रस्यस्वैश्वदेवान्मेवावधीयेरन्नग्निरिंद्रोवरुणोमित्रोऽर्यमेतिप्रथमेहन्यां
स्कभित्वीतिकद्रुद्विवानुवेद्बृहद्वसःस्वस्तयइतिद्वितीयेज्योतिष्कृतइतिकद्रुषा
६१ सानक्ताबृहतीसुपेशसेतितृतीयेनक्तेतिकद्रुक्रोवैप्रजापतिःप्रजापतिःस्वर
सामानस्तेऽग्निष्टोमावोच्छ्यावासंतिष्ठतेऽग्निष्टोमाइतिपैंग्यंब्रह्मवर्चसिनोभवंति
अ येऽग्निष्टोमानुपयंस्तुच्छ्यास्युरितिहस्माहकौषीतकिःसर्वैयज्ञःक्रतुःसमृद्ध्योयउ
क्थ्यःपंचदशान्यस्यस्तोत्राणिभवंतिपंचदशान्यात्राणितानित्रिंशत्सुतशस्त्रा ६१
णिसविराड्जमभिसंपद्यतेश्रीर्विराडन्नाद्यंश्रियोविराजोऽन्नाद्यस्योपाप्त्यैश्रियो

विराजोऽन्नाद्यस्योपाप्त्यै॥५॥ ॥इतिब्राह्मणेचतुर्विंशोऽध्यायः॥२४॥ॐनमः॥ ॥
आपस्तपोतप्यंततास्तपस्तप्त्वागर्भमदधततततएषआदित्योजायतषष्ठेमासि
तस्मात्सत्रिणःषष्ठेमासिदिवाकीर्त्यमुपयंतिसएषषण्मासानुदङ्ङेतिषड्दक्षिणांस्त
स्मात्सत्रिणःषलेवोर्ध्वान्मासोपयंतिषलावृत्तानंतरेणोह्वाएतमन्नानार्यंचपुन
र्मृत्युश्चैपाप्मानायांचपुनर्मृत्युंचजयंतियेवैष्णवतमहरुपयंतितस्यैतानिछंदो
रूपाणिसूर्यवद्भानुमज्ज्योतिष्मद्रुक्म वद्रुचितवद्द्युतवद्दीप्तिसमुद्रादूर्मिर्म
धुमांउदारद्दिव्याज्यंसमुद्राध्येषोऽब्जाउदेतेत्यग्रएकंसूर्यएकंजजानेतिसूर्यवत्त

ब्रा० उ० दैतस्याह्नो रूपं ताः संशस्ता एकविंशतिरनुष्टुभः संपद्यंत एकविंशो वा एष य एष त
पति तदेनं स्वेन रूपेण समर्द्धयति त्रैष्टुभः प्रउगो विषुवान्वा एषोह्नां विषुवांश्छंदसां
६२ त्रिष्टुप् तदेनं स्वेन छंदसा समर्द्धयति ॥१॥ कुविदंग नमसा ये वृधास इति वायव्यम
वासयंन्नुषसं सूर्ये लोति सूर्यवत्तदेतस्याह्नो रूपमत एवो नरं तव मैंद्रवायवं या
वत्तरस्तन्वो यावदोज इति यावन्नरश्चक्षसा दीध्याना इत्येतेन रूपेणो द्वां चक्षुर्व
रुण सुप्रतीकमिति मैत्रावरुणं देवयोरेति सूर्यस्ततन्वानिति सूर्यवत्तदेतस्याह्नो ६२
रूपमा गोमता नासत्या रथेनेत्याश्विनं तस्यो ध्वं भानुं सविता देवो अश्रेदिति भा

नुमती तृतीयं तदेतस्याह्नो रूपमा नो देव शवसा याहि शुष्मिंन्नित्यैंद्रं तन्नूषुश्र
राः सूर्यस्य साताविति सूर्यवत्तदेतस्याह्नो रूपं प्र ब्रह्मैतु सदनादृतस्येति वैश्वदेवं
वि रश्मिभिः ससृजे सूर्यो गा इति सूर्यवत्तदेतस्याह्नो रूपमुत स्या नः सरस्वती जुषा
णेति सारस्वतं द्वारा हूतस्य सुभगे व्यावरित्येतेन रूपेणैष वा उ सूर्यवांस्त्रैष्टुभः
स्तृच कृतो वासिष्ठः प्रउगः प्रजापतिर्वै वसिष्ठः प्रजापतावेव तत्सर्वान्कामान्भुवं
ति ॥२॥ तदाहुर्नत्रैष्टुभं प्रातःसवनं स्यान्मोहयति क्लृप्तं छंदसोपतमुखमेका
हिकमेव स्याज्ज्योतिर्वा एकाहो ज्योतिरेष य एष तपति ज्योतिषैव तज्ज्योतिः समर्द्ध

ब्रा॰उ॰ पतिनस्य प्रवो देवायाग्नयेत्वं हिक्षैतवद्यशाइत्येतेन भेतदाज्यंतांसंत्रात्ताएकविंशा
तिरनुष्टुभो भवंतिनासामुक्तब्राह्मणं माधुच्छंदसप्रउगस्तस्योक्तं ब्राह्मणमाख्वारथं
६३ यथोनयइतिमरुत्वतीयस्य प्रतिपदिदं वसो सुतमंध इत्यनुचर एष एव नित्सोर्हिता २ का
नस्तस्योक्तं ब्राह्मणं कयाशुभासवयसः सनीळाइतिमरुत्वतीयं शुभाभाइत्येतेन
रूपेणत्यं सुमेषं महयास्वर्विदमिति जागतं मधारयो दिव्यास्सूर्यंदृशाइतिसूर्य
वत्तदेतस्याह्नो रूपं जनिष्ठाउग्रः सहसेतुरायैसितास्मिंस्त्रैष्टुभे निविदं दधात्सप ६३
धांतमूर्णहिपूर्द्धि चक्षुरित्येतेन रूपेणतावा उभय्यस्त्रिष्टुब्जगत्यः शास्यंतेत्रिष्टु

ब्जगत्योर्हवा एष आहिन आदित्यः प्रतिष्ठितस्तपतिनदेनं प्रत्यक्षमाप्नुवंति॥ ३॥ बृह
देतस्याह्नः पृष्ठं स्यादितिहैक आहुर्बार्हतो वा एष य एष तपतिबृहदेतत्तपतीतिव
दंतो यो अपृष्ठं वा एतद्यन्महादिवाकीर्त्यमथैतेनैव प्रत्यक्षेपृष्ठेयद्बृहद्रथंतरेत
स्माद्बृहदेवैतस्याह्नः पृष्ठं स्यादितियद्युसूर्यवतिप्रगायेद्बृहत्कुर्युः सूर्यवत श्वप्रगा
थानेतस्यैवाह्नो रूपेणेंद्रंक्रिलश्रुत्यास्रस्यवेदेसुकमुखीयासहिजिष्णुः पथि
कृत्सूर्यायेतिसूर्यवतीनदेतस्याह्नो रूपं महादिवाकीर्त्यमेवैतस्याह्नः पृष्ठं स्या
दितिसास्थितिरित्तद्धिप्रत्यक्षं सामयन्महादिवाकीर्त्यं नदेनं स्वेनसाम्नासमर्द्धय

ब्रा・उ・ तिनद्वैके त्रिष्टुप्सु कुर्वन्ति त्रैष्टुभो वा एष य एष तपति तदेनं स्वेन छंदसा समर्द्धयन्ति
बृहतीषु स्यादिति हैक आहुर्बार्हतो वा एष य एष तपति तदेनं स्वेन छंदसा समर्द्धय
६५ न्ति जगतीषु स्यादिति त्वेव स्थितं जागतो वा एषँ तपति तदेनं स्वेन छंदसा समर्द्ध य एव २
यति ॥४॥ विभ्राड्बृहत्पिबतु सोम्यं मध्विति स्तोत्रियस्तृचो विश्वभ्राड्भ्राजो महि सू
र्यो दृश इति विवा भ्राजिष्मान्सूर्यवांस्तदेनस्याह्नो रूपं विसूर्यो मध्ये अमुचद्र
थं दिव इत्यनुरूपो विवान्सूर्यवां जागतस्तवै समानं छंदो विश्वाहा त्वा सुमनसः ६५
सुचक्षस इति त्वेव स्थितः सौर्यः सूर्यस्य ज्यो[illegible]वाः प्रतिपत्त्रयमसूर्य इत्येतेन रूपे

गजी

णावराम् महाँ असि सूर्येति सूर्यवांसाम प्रगाथस्तदेतस्याह्नो रूपं मयद्बृहद्रथंतरयो
र्योनिं शंसतींद्रं किल श्रुत्या अस्य वेदेत्युक्थमुखीया सहि जिष्णुः पथिकृत्सूर्यायेति
सूर्यवती तदेतस्याह्नो रूपं शन्नो भव चक्षसा शन्नो अह्नेति त्वेव स्थिता सौरी सूर्य
स्य तत्सूर्यद्वविरांधेहि चित्रमित्येतेन रूपेणाय एक इद्धव्य श्चर्षणीनामिति त्रैष्टुभं
दिव्यानि दीपयोन्तरिक्षेत्येतेन रूपेणैवं नु यदिमहा दिवाकीर्त्यं एष भवति यद्युवै
बृहत्स्वयोनौ कुर्युर्बृहत आतानं शास्त्वा रथंतरस्य योनिं शंसतींद्रं किल श्रुत्या अ
स्य वेदेत्युक्थमुखीया सहि जिष्णुः पथिकृत्सूर्यायेति सूर्यवती तदेतस्याह्नो रूपं ॥५॥

ब्रा॰उ॰ द्यौर्नय इंद्राभिभूमार्य इति त्रैष्टुभमिंद्रं कुत्साय सूर्यस्य सातावितिसूर्यवत्तदेतस्या
ह्नो रूपं नचेत्स्वयोनौ श्रायंत इव सूर्यमिति सूर्यवांस्तोत्रियस्तदेतस्याह्नो रूपं यथा
६५ व इंद्र ते शतमित्यनुरूपः सहस्रं सूर्या इति सूर्यवांस्तदेतस्याह्नो रूपं यःसत्रा
हा विचर्षणिरिति सामप्रगाथस्तन्नृषु सूर्य इति सूर्यवांस्तदेतस्याह्नो रूपमथ यद्
बृहद्रथंतरयोर्योनिं शंसंतींद्रः किलः श्रुत्वा अस्य वेद सखु ऋमुखीयां तस्या उक्तं
ब्राह्मणं य एक इद्धव्यश्चर्षणीनामिति त्रैष्टुभं तस्योक्तं ब्राह्मणमेवं नयदिन्द्र ह ६५
स्वयोनौ वा स्वयोनौ वा कुर्युरुभयसामानं चेत्कुर्युः समानमोक्थमुखीयाया

उद्धरेद्बृहद्रथंतरयोर्योनीनमुष्टुहियो अभिभूत्योजा इति त्रैष्टुभं गीर्भिर्वर्द्ध वृषभं
चर्षणीनामित्येतेन रूपेण समानमुत्तरमभित्यं मेषं पुरुहूतमृग्मियमिति जाग
तमादित्सूर्यं दिव्यारोहयो दृशा इति सूर्यवत्तदेतस्याह्नो रूपं तावा अभयस्त्रि
ष्टुब्जगत्सः आस्यं तं त्रिष्टुब्जगत्सोहं वा एष आहित आदित्सः प्रतिष्ठितस्तयत्तेन
देनं प्रत्यक्षं स्तुवंति ॥ ६ ॥ प्रतेमहविदथे शंसिषं हरी उइति तस्य नव आस्वाहूय
निविदं दधा सा विष्णु धिहरये सूर्यायेति सूर्यवत्तदेतस्याह्नो रूपं सर्वे हरे श्वेत
स्तोमुदे स्यासत्यायान मघवा ऋजीषा स्येकविंशानि र्महि ज्योती रुरुचुर्यद्धवस्तो

त्रिपृष्ठस्तृतीयंतदमुंलोकमाप्नुवंति ४

ब्रा॰ उ॰ रित्येतेनरूपेणैताःपंचविंशतिर्विश्वजितेधनजितेस्वर्जितइतिषड्डुगत्स्वइंद्रायसोमंय
जतायहर्यतमित्येतेनरूपेणैताएकत्रिंशानीसुजगतीषुदूरोहणंरोहतिजागतो
६६ वाएषयएषतपतियजमानाद्दूरोहणएनमेवतद्यजमानारोहंतिपंक्तिःअथ
मंरोहन्तितदिमंलोकमाप्नुवंत्यर्द्धर्चशोद्वितीयंतदंतरिक्षंलोकमाप्नुवंति
केवलीसत्रावेशास्त्रिपदोर्द्धर्चशःपंक्तिस्तदस्मिंलोकेप्रतितिष्ठंतिप्रतिष्ठाया
मप्रच्युत्यांसैषादूरोहणीयासंशास्तास्सप्तसंपद्यंतेताअष्टत्रिंशदेषप्रपूर्वस्व ६६
तस्यचम्रिषइतिजागतंषल्चमिंद्रंसिषक्तुषसन्नसूर्यइतिसूर्यवत्तदेतस्याह्नो

अत्र

अतु रूपंताश्चत्वारिंशास्तंगमत्रमसुरस्यमायचेतितिस्रस्तांद्योतमानांस्वर्यमनी
षामित्येतेनरूपेणैताःसप्तचत्वारिंशदुरुंनोलोकमनुनेषिविद्वानितित्रिःशास्त
र यापरिधानीययास्वर्वज्योतिरभयंस्वस्तीत्येतेनरूपेणैताःपंचाशास्सूर्वाएकपं
चाशास्ताएकशतमृचोभवंतिशतायुर्वैपुरुषःशतपर्वाशतवीर्यःशतेंद्रियःउ
पयेकशतनमीसयजमानलोकस्तदत्रैवयजमानांत्संस्कुर्वंतितदत्रैवयजमानां
संस्कृत्यादैमहाव्रतीयेनाह्नाप्रजनयतीतिपैंगीसंपत्ता॥३॥अथयकोषीतकीसमा
नमोख्चमुरवीयायाक्तनुर्जानित्रीयमुद्वृस्यहृद्रथंतरेतस्यैवेकादशास्वयोनोन

Takshashila Project
Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा॰उ॰ वांन्यत्रतद्रूपामिनंतदपा एकर्ंयत इत्येतेन रूपेणेंद्रयाहिहरिभिरितिपंचदशास रू-
पेणासुनोगही त्येतेन रूपेणाबरोरेकादशशास्त्वासर्वहरेर्वानिविदंमध्यएकशत
६७ सैकपंचाशतंशास्त्वाहूबरोरभ्युदेतिसर्वहरेर्वासस्योयानुमघवांऋजीषीत्येकविं
शतिस्तास्त्रयोविंशतिर्विश्वजित इतिषड्दुाएकयानत्रिंशद्दूरोहणीयाःसप्ततात्ष
ड्विंशद्भूरेकोरयिपतेरयीणामितित्रिष्टुभंपंचचैंदशाप्रपित्वे अधसूर्यस्येतिसूर्य
वत्तदेतस्याह्नोरूपंताएकचत्वारिंशास मूषुवाजिनंदेवजूतमितितिस्रः सूर्यइवज्यो ६७
तिषापस्ततानेत्येतेनरूपेणताश्चनुश्चत्वारिंशासनंगत्तिस्रःस्ताःसप्तचत्वारिं

शदुरुंब्रोलोकमनुनेषिविद्वानितित्रिंशास्तयापरिधानीययाताःपंचाशत्सूर्वाएकपं
चाशत्ताएकशतमृचोभवंतितासामुक्तंब्राह्मणं॥५॥तत्सवितुर्वृणीमहेद्यानो
देवसवितरितिनित्येवैश्वदेवस्यप्रतिपद्वानुचरौतयोरुक्तंब्राह्मणंयुंजतेमन श्च
उतयुंजतेधियइतिसावित्रमुतसूर्यस्यरश्मिभिः समुच्यसीतिसूर्यवत्तदेतस्याह्नो
रूपंतेहि द्यावापृथिवीविश्वशंभुवेतिद्यावापृथिवीयंदेवोदेवीधर्मणासूर्यंशुचि
रितिसूर्यवत्तदेतस्याह्नोरूपंकिमुश्रेष्ठः किंयविष्ठोनआजगंनित्यार्भवंयदावा
ख्यच्चमसांचतुरःकृतानित्सवाख्यदित्येतेनरूपेणदेवाकुवेद्दह ऋवसःस्वस्तय

ब्रा॰ उ॰ इतिवैश्वदेवंयेसूर्यस्यज्योतिषोभागमानशुरितिसूर्यवज्ज्योतिष्मत्तदेतस्याह्नोरूपंवै
श्वानरायधिषणामृतावृधइतिवैश्वानरीयंऋचानंभानुनाज्योतिषामहामितिऋचि
६८ नवद्भानुमज्ज्योतिष्मत्तदेतस्याह्नोरूपंप्रयज्यवोमरुतोभ्राजदृष्टयइतिमारुतं
विरोकिणःसूर्यस्येवरश्मयइतिसूर्यवत्तदेतस्याह्नोरूपंवेदिषदेप्रियधामायसुद्यु
तइतिजातवेदसीयंज्योतीरथंशुक्रवर्णंतमोहनमित्येतेनरूपेणोस्याग्निमारुतसू
क्तानीतिनस्याह्नःसूक्तानितदग्निष्टोमःसंतिष्ठतेज्योतिर्वाअग्निष्टोमोज्योतिरेष ६८
यएषतपतिज्योतिषैवतज्ज्योतिःसमर्द्धयतितेमतलमाप्नुवंतियेविषुवतमह

रुपयंति॥४॥पुरादित्यस्यास्तमयादितदहःसंस्थापयिषेयुःसप्रातरनुवाकमि
नदहर्द्विवाकीर्त्यंभवतिसप्रातरनुवाकेनसपत्नीसंयाजेनैतेनाह्नःपुरादित्य
स्यास्तमयात्समीयेयुरग्निंमन्येपितरमग्निमापिमित्येतयातदहर्होताप्रातर
नुवाकंप्रतिपद्यतआविर्मित्सापोरेवसेरूपेणादिविशुक्रंयजतंसूर्यस्येतिसूर्य
वतीतदेतस्याह्नोरूपंतद्धस्माहकौषीतकिःप्रजापतिर्वैप्रातरनुवाकोनतम
सएवतद्यथायथमेवनमुपाकुर्यात्तत्तस्यसमृद्धंतथायथायथमुपांश्वंतर्यामौ
रूपयेतेनदुतयोःसमृद्धमितिवासिष्ठमाग्नीसूक्तंसंरश्मिभिःस्ततनःसूर्यस्येतिसू

ब्रा·उ· र्यवत्तदेतस्याह्नोरूपंशुक्रएतस्याह्नःपिंगाक्षोहोतास्यादितिहैकआहुरमुंवाएते
नाकंप्सांतियोसौतपतितद्यथाश्रेयांसमाहरंनुपेयादेवंतद्यथोपपादमितित्वेव
६९ स्थितंब्राह्मणैर्वैतस्याह्नोरूपमुपेप्सेसोर्यःपशुरुपालंभ्यःसवनीयस्यसउपां
शुभवतिसयस्तंनिर्ब्रूयाद्यस्तंतत्रब्रूयादृश्वर्माकिलासीद्विष्यसीतितथाहस्या
त्तेवाएतेचत्वारएवपन्नाकउपांशुभवंतिसोर्यःसावित्रःप्राजापत्योवाग्देवत्य
स्तथान्येनिरुक्ताअथत्रीसरसान्नाग्नेयात्तानुपयंतितेषामुक्तंब्राह्मणं॥ ६९
॥१०॥त्रयोदशंवाएतंमासमाप्नुवंतियद्विश्वजितमुपयंत्येनावान्वैसंवत्स

रो यदेषत्रयोदशोमासस्तदत्रैवसर्वःसंवत्सरआप्तोभवतितमाहुरेकाहःषल
हइतियद्यन्चहंषलहेक्रियतएकाहेतद्विश्वजितिक्रियतेतद्वाइदंबहुविश्वरूपं
विश्वजितिक्रियतेयःसर्वाणिपृष्ठानिसर्वेस्तोमाउच्चावचाःसमवधीयंतेवैरा
जमेवास्यप्रत्यक्षंपृष्ठंभवतिमाध्यंदिनेपवमानेरथंतरंबृहत्तृतीयपवमानेक्रि
यतेशाक्वरंमैत्रावरुणस्यवैरूपंब्राह्मणाच्छंसिनोरैवतमच्छावाकस्यतएतंत्र
योदशमधिचरंमासमाप्नुवंत्येतद्वैत्रयोदशंपृष्ठमुपयंतितस्याग्निंनरोदीधि
तिभिररण्योरितिवैराजमाज्यंतस्योक्तंब्राह्मणंमाधुच्छंदसप्रउगस्तस्योक्तं

ब्रा० उ० ब्राह्मणमाख्यास्यं यथोनय इतिमरुत्वतीयस्य प्रतिपदिदं वसो सुतमंध इत्यनुचर एवा
वनित्स्य इरका हतानस्तस्योक्तं ब्राह्मणं कयाशुभासवयसः सनीला इतिमरुत्वतीयं क
७० द्व कयाशुभीयं को वै प्रजापतिर्विश्वजि घामेवामुं वैराजस्य स्तोत्रियानुरूपौ तौ स्तो
त्रियानुरूपौ तयोस्तथैव न्यूंखयति यथा दश्चतुर्थेहंनहि वैराजं तत्स्थानमन्यूं
खनायैषा धाय्येषा ऐंद्रः प्रगाथो थर्वद् हद्रथंतरयोर्योनिं शंसति तदिदास भुवने ७०
षु ज्येष्ठमिति निष्केवल्यं यद्वै भुवनेषु ज्येष्ठ यत्सु वै प्रजापतिर्विश्वजिद्दय
दिषष्ठस्याह्नः स्तृतीयसवनं तत्तृतीयसवनं प्राजापत्यं वै षष्ठमहः प्रजापतिर्वि

श्वजि दैकाहिकी प्रतिपद एकाहो वै विश्वजि त्प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या एवा
भिवानन्नुचरस्तस्योक्तं ब्राह्मणं ॥११॥ तदाहुरथ कस्माद्विश्वजिति सर्वपृष्ठ एका
हे तृतीयसवने शिल्यानि शस्यंते कस्मादग्निष्टोमे माध्यंदिन इति यिवा इमे वाचः
प्राणा स्तानि शिल्यानि पुरुषो वै यज्ञस्तस्य य ऊर्द्ध्वं प्राणा स्तत्प्रातःसवन मा
त्मा मध्यंदिनो ये वांचस्तत्तृतीयसवनं तानि शिल्यानि तस्मात्तृतीयसवने शिल्या
नि क्रियंत एतद्ध्येषामायतनम् अथ कस्मादग्निष्टोमे सात्रिके सांवत्सरिके विश्व
जिति माध्यंदिने शिल्यानि शस्यंत आत्मा वै एषु प्राणां शिल्यानि नवांतरेण
अं

ब्रा० उ० स्थानंप्राणाख्यायंतेतेनप्राणानंतरेणात्मानोएतंनानातस्मादग्निष्टोमएवापिविश्व
जितिमाध्यंदिनेशिल्पानिशस्यंतेतेनेत्थारोभ्यआत्मानमपादधानीसयोप्र
७१ जापतिर्वैविश्वजित्सर्वंवैप्रजापतिर्विश्वजित्तस्मात्सर्वाणिपृष्ठानिक्रियंतेसर्वाणि
शिल्पानिसर्वंवैप्रजापतिर्विश्वजित्सर्वेणसर्वमाप्नोतियएवंवेद॥१२॥तत्रा
ग्निमारुतेरौद्रीशस्त्वाहोतेवयामरुतंपंक्तिशंसंशंसतिपाङ्क्तोवैयज्ञोयज्ञस्यै
वाप्त्यैनेदछावाकस्यशिल्पमंतर्यामिसयोरुद्रोवैज्येष्ठश्चश्रेष्ठश्चदेवानाम ७१
तिछंदांछंदसांविश्वजिदेकाहानांतदेनंस्वेनछंदसासमर्द्धयतितिसएषस्वं

न्यूंखयेन्यूंखयितुंचेदिंद्रियतत्सर्वाश्रेवंन्यूंखयेदन्नंवैन्यूंखोन्नंप्राणाप्राणाःशि
ल्पानिप्राणेष्वेवतत्प्राणांदधातिसयोविश्वजितावैप्रजापतिःसर्वाःप्रजाअसृजत
यत्सर्वमसृजततस्माद्विश्वजिदेतद्वाएषजायतेविश्वजितायोयजतेतस्मान्न्यूं
खयतिन्यूंखमानकरवेवैप्रथमंचिचर्षश्चरतितदेनममृताछंदसोमत्त्वायप्र
जनयतितेमन्तत्त्वमाभुवंतियेविश्वजितमुपयंति॥१३॥ससर्वस्तोमःसर्वपृष्ठोग्नि
ष्टोमःसात्रिकःसांवत्सरिकोविश्वजित्प्रतिष्ठावाअग्निष्टोमःप्रतिष्ठित्याएवैकाह
उचेद्विश्वजिद्वात्रिसत्रस्यवाविषुवानतिरात्रएवस्यात्सहस्त्रोविश्वजिद्धानिरा
२ संतिष्ठतेयः

त्रा·उ· त्रोर्द्धंवैविश्वजितोह्नःक्रियतेर्द्धंरात्र्यासर्वपराजिदुहैवसयोन्यत्रसर्ववेदसाद्दास
त्राद्वाक्रियतेसर्वज्यानिर्हैवसायोन्यत्रविश्वजितःसर्वंददातिविश्वजित्सर्वमे
७२ वसर्वमुचेद्विश्वजिद्देवयोहवैनसर्वंददातिसर्वंददानीतिभुवनंगर्त्तपत्यमेवत
द्वीयतेप्रवामीयतइतिहस्माहसहस्वंवैनमवरुंधइतिहस्माहकौषीतकिःसर्वंवे
तयन्सहस्रंसर्वंविश्वजित्सर्वेणसर्वमाप्नवानीति॥१४॥वत्सछवींपरिदधीतरि
रिन्वानएववाएतस्यात्माभवतियःसर्वंददातिवत्सवैपत्रावोवांछंतिपुनर्माप ७२
त्रावोवांछानिसदुंबरेवसेत्पूर्ज्याअन्नाद्यमुदुंबरऊर्जोन्नाद्यस्योपाप्त्यैनिषादेव

सेदेतद्वाअवराध्यमन्नाद्यंयन्नैषादोवराध्यस्यान्नाद्यस्योपाप्त्यैवैश्येवसेद्वैश्यो
वैपुष्यतीवयद्वैश्येन्नाद्यंतस्योपाप्त्यैक्षत्रियेवसेदेतद्वैपराध्यमन्नाद्यंयत्क्षत्रि
यःपराध्यस्यान्नाद्यस्योपाप्त्यैब्राह्मणोसमानेगोत्रेवसेद्यत्समानेगोत्रेन्नाद्यंतस्यो
पाप्त्यैसंवत्सरंचरेद्ध्रुवःसंवत्सरःफाल्गुहृष्टाश्चप्रतिगृह्णीतान्ययंयाचेन्निर्दिष्टमनुव
सानःस्तेनानुवसेद्द्वादशरात्रंचरित्वाथान्यस्यैवभूर्ष्यैयेस्याद्दितिहस्माहकौषी
तकिर्द्वादशवैमासाःसंवत्सरःसासंवत्सरस्यप्रतिमेतिप्राजापत्यान्यनिरुक्तानि
होत्राणामाज्यानिभवंतितस्यनानाःराज्ञंपार्थिवस्ययुंजंतिब्रध्नमरुषंताहिन्नाश्वं

Takshashila Project

ब्रा० उ० तईळतेतमीळितमयोअर्चिषेतिवास्तोत्रियाःषष्ठस्याह्नःस्तोत्रियाननुरूपान्कुर्वंश्शंसेत्प्राजा
पत्यंवैषष्ठमहःप्रजापतिर्विश्वजिदितरेपंचतदुतंपर्यासेःपरिदधतिप्रतिष्ठावैप
७३ र्यासःप्रतिष्ठित्याएवप्रतिष्ठित्याएव॥१५॥ ॥इतिब्राह्मणेपंचविंशोध्यायः
॥ॐम्॥द्वात्रिंशत्त्रीप्रथमोमासोद्वात्रिंशदुत्तमोद्वात्रिंशदक्षरानुष्टुब्वागनुष्टुप्तद्वा॰
चाप्रयंतिवाचमनूत्तिष्ठंतेष्टाविंशिनावभितोविषुवंतंमासावष्टाविंशाक्ष
रोष्णिगोष्णिह्योग्रीवाअथैतच्छिरोयदस्यायद्विषुवान्ग्रीवाएवतत्कल्पयित्वाता ७३
सुशिरःप्रतिदधतितदाहुःकतरेषामेषोह्नामवरेषांपरेषामितिनावरेषांनपरे

षामित्याहुरुभयेषांवाएषोह्नांमुन्नयानिवैतस्यैतान्यहानीतितदाहुःकतिषळहःसं
वत्सरइतिषष्टिःषळहाःषळहशस्तदेतदव्यबलंविसंवत्सरएयनंतेयएवंसंव
त्सरस्याहानियुंजंतितएतान्कामान्नुधुवंतियेसंवत्सरेथयोतोन्यथासंवत्स
रस्याहानियुंजंतिनतेतान्कामानृधुवंतियेसंवत्सरेथहैकऊर्ध्वानेवमासा
नुपयंत्यूर्ध्वान्यहान्यूर्ध्वैवाउभयंसंवत्सरंरोहामइतिमासाएवावर्त्तैरन्न
हान्यात्येकेयएवपरस्तात्षळहःपुनःपरस्तात्यर्थैतितेनमासाआवृत्ताइतिव
दंतस्तदकुर्विद्वुरुरूपंवाएतद्यत्रिहस्वबवयस्कोरुभ्यस्तोमौतद्यथागिरिशिखरा

हृ पा०

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

Takshashila Project

ऽर्द्धमभिप्रस्कंदेद्देवं तत्स्तोमकृंतत्रं तस्मादेवाहनि वर्त्तैरन्नो मासाः स्तोमकृंत
त्रेतायाइति १ अथातो गोआयुषोर्मीमांसां विकृते गोआयुषी उपेयुरहोरात्रे
वै गोआयुषी विकृते वा इमे अहोरात्रे अन्योन्यस्मिंन्प्रद्योधा वा पृथिवी वै गोआ
युषी विकृते वा इमे द्यावापृथिवी अन्योन्यस्मिंन्प्रद्यो प्राणापानौ वै गोआयुषी विकृतौ
वा इमौ प्राणापानावन्योन्यस्मिन्प्रत्यतिष्ठतां ते हैके ऊर्द्धे उपयंत्यूर्द्धे उपेतव्ये गो
आयुषी इत्यन्याभिप्लविकास्तोमा आवर्त्तंते दशरात्रमनुप्रष्ठ्यस्तोमा इति वदं
तस्तदाकुर्यद्देवेदंष्ठितायमहर्यच्चंतत्तायमेते वा उ गोआयुषी २ अथ कश्चि ७५

छस्मेवानुवचनेवा प्रमत्त उपहन्यात्किंचिकित्सा वा स्यादुपहतमबुद्धमिति क्रांतं मन्य
मानो मनसा वृत्तांतं मीक्ष्माणो विनिवृत्यो पहतमनुपहतं कृत्वानंतर्यात्प्रयोगः स्या
द्धत्तांताद्दितिमीमांसंते यह स्माह पैंग्यो नानंतर्यात्प्रयोगः स्यादितिरिक्तो वा एषमं
त्रास्याघोवचनाद्विरुच्येत तस्मान्नानंतर्यात्प्रयोगः स्यादिति ह स्माह पैंग्यो यह
स्माह कौषीतकिः परिमितफलानि वा एतानि कर्माणि येषु परिमितो मंत्रगणः प्र
युज्यते यापरिमितफलानि येष्वपरिमितो मंत्रगणः प्रयुज्यते मनो वा एतद
दपरिमितं प्रजापतिर्वै मनो यज्ञ उ वै प्रजापतिः स्वयं वै तद्यज्ञो यज्ञस्य प्रजु

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

Takshashila Project

श्रो॰ उ॰

ह स्माह पैंग्योऽथ

७५ बतैयन्मनो मनसः स्तस्मादानं तर्यास्त्र योगः स्यादिति ह स्माह कौषीतकिर्मि
तं ह वै मितेन जयत्यमितममितेनापरिमितस्यावरुध्या अनुल्बलमेतदिति ह स्मा
कौषीतकिर्नोक्कृतिं जुकुर्यात्तथा ह यजमानः स्वर्गाल्लोकाच्यवन्कामान्सर्वा अश्नीः
सर्वे चामृतत्वमाप्नोति सर्वेषां च भूतानां श्रैष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्येति
प॰ श्रो यस्यैवं क्रियते २ अथ यद्यूर्ध्वपरिधाना स्त्रालववत्सद्धूरयोर्वौर्द्वया
ज्या पुरोनुवाक्ययो र्बुध्येतातिक्रान्तमुल्बलमेतस्यां वेलायां भवतीति
ह स्माह प्रागहि स्तस्मान्नैतस्यां वेलायामतिक्रान्तमुल्बणं सदस्यो ७५

बोधयेतेति ह स्माह पैंग्यः स्यादेवं वक्ष्यतिगर्तेवा पतन्निधीयते वा प्रवामीयत इति ह स्मा
ह यद्यतिक्रान्तमुल्बणं सदस्यो बोधयेत ह तस्या नाहन्ति रिति ह स्माहारुणिर्गुणः
लोप इति श्वेतकेतुस्तस्मान्नातिक्रान्तमुल्बणं सदस्यो बोधयेतेति ह स्माह पैंग्यो
होवा एतद्य स्तस्य यद्यतिक्रान्तमुल्बणं सदस्यो बोधयेते हैकत्र्याकुस्तस्मान्नातिक्रां ति ४
तमुल्बणं सदस्यो बोधयेतेति ह स्माह पैंग्यः ॥ ४ ॥ अथ ह स्माह दैवोदासिः प्रतर्दनो
ण॰ पा॰ नैमिषीयाणां सत्रमुपगम्योपास्यच्च विचिकित्सां पप्रच्छ यद्यतिक्रान्तमुल्बणं सद
स्यो बोधयेत र्त्विजां वान्यतमो बुध्येत कथं वो नुल्बणं स्यादिति ते ह तूष्णीमासुस्ते

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा॰ उ॰ षामलीकयुर्वाचस्पतो ब्रह्मास सहोवाचनाहमेतद्वेदहंतपूर्वेषामाचार्यंस्थवि
रंजानकएर्यैपृछानीतितंहपप्रछयद्यतिक्रांतमल्त्वणंकर्त्तावास्वयंबुध्येतान्यो
७६ वाबोधयेतकथंतदुल्त्वणमनुल्त्वणंभवेत्पुनर्वचनेनवामंत्रस्यहोमेनवेति
पुनर्वाच्योमंत्रइतिहस्माहजानकएर्यैस्तमलीकयुःपुनःपप्रछत्रात्र्त्रंवानुवचनं
वानिगदंवायाज्यांवायद्वान्यत्सर्वंतत्पुनर्ब्रूयादितियावन्मात्रमल्त्वणंतावद्ब्रूया
दृचंवार्द्धर्चंवापादंवापदंवावर्णंवेतिहस्माहजानकएर्यैथहस्माहकौषीतकि ७६
र्नमंत्रंपुनर्ब्रूयान्नाहुतिंजुहुयाद्नुल्त्वणमेतदितिहस्माहकौषीतकिर्यद्धिहो

नारोयत्तस्यकिंचिदुल्त्वणमबुध्यमानाःकुर्वंतिसर्वंतदग्निर्हदैवोहोतानुल्त्वणं
करोतितिनदेतदृचाभ्युदितं॥५॥यस्यौकृत्वामनसादीनदक्षानयज्ञस्यमन्वतेम
र्त्यासः॥ अग्निष्टद्धोताक्रतुविद्विजानन्यजिष्ठोदेवाँऋतुशोयजातीतियत्राहस
स्विनेयत्तेयाद्यद्यं जातवेदाइत्सपाक्षादिमंयत्तंजातवेदाइतिनदाहांतरःपूर्वो
तपा॰ अस्मिन्निषद्येतियदाहाग्निर्हदैवोहोतामानुषाद्धोतुःपूर्वोनिषद्ययजतइतित
दाहाग्निःअग्निमेवोत्तरेणार्द्धर्चेनवदतिपूर्वयाच॥६॥षष्ठेवाअहन्देवास्तोमां
श्चमांसांश्चाप्नुवंस्तानामासोमानितानेवपृष्ठ्यस्तोमाद्दंद्वंसमास्यन्कुतोह्यन्यं

ब्रा०उ० स्तोममाहरिष्यन्नेत्येतौ त्रिवृत्पंचदशौ स्तोमौ सप्तममहर्वहत चतुर्विंशस्तोमो
भूत्वाथैतौ सप्तदशत्रिणवौ स्तोमावष्टममहर्वहत चतुश्चत्वारिंशस्तोमो भू
७७ त्वाथैतावेकविंशत्रयस्त्रिंशौ स्तोमौ नवममहर्वहतोऽष्टाचत्वारिंशस्तोमो भूत्वा मो
तेषां गायत्र्या प्रथमो मितस्त्रिष्टुभा द्वितीयो जगत्या तृतीयस्तद्यच्छंदोभिर्मिता
:ष स्तस्माच्छंदोमा अथ यद्दशस्तोत्रिया अष्टाचत्वारिंशं स्तोममतियंति तास्ता अ
नव दश्याः फुषन्नवस्ताभिर्द्वादशममहस्तायते॥७॥ अंतो वै षष्ठमहरथ पुन ७७
स्तिरिव सप्तममहस्तस्मात्तन्नवंति सप्तमेऽहं सूक्तानि शस्यंते प्रायणीयरूपे

ण पुनः प्रायणीयं हि सप्तममहः प्रवः शुक्राय भानवे भरध्वमिति साज्यं प्रवत्तद्वै
प्रथमस्याह्नो रूपं प्रवीरया शुचयो दद्रिरे वामिति वायव्यं प्रवत्तद्वै प्रथमस्या
ह्नो रूपं मन एवोत्तरं तृचमैंद्रवायवं ते सत्येन मनसा दीध्याना इति स्वेन युक्तासः
क्रतुना वहंतीति युक्तवद्युक्तवद्वै प्रथमस्याह्नो रूपमुद्वां चक्षुर्वरुणा सुप्रतीकमि
ति मैत्रावरुणं देवयोरेति सूर्यस्ततन्वानिति तनवत्तनवद्वै सप्तमस्याह्नो रूप
मा गोमता नासत्या रथेनानो देवत्रा वसाया हि शुष्मिन्नवो यत्तेषु देवयंतो अ
चेन्नक्षोदसा धायसा सस्र एषेत्येति नवा वै प्रतिवा प्रायणीयरूपं तस्माद्भवंति चप्र

ब्रा॰उ॰ वंतिच सप्तमेहं सूक्तानि न्यूंखयंते प्रायणीयरूपेण पुनः प्रायणीयं हि सप्तममहस्तद्यत्कु
र्यल्लिंगं च छंदः प्रातःसवने युज्येताद्वैर्चे नाएव तस्य त्रास्त्रं गायत्र्यै रूपेणायो प्रातःसवन
७८ रूपेणेतेति तदु ह स्माह कौषीतकिर्न त्रिष्टुब्जगत्यावेतस्थाने ह्वं चेत्रांशा स्यायथयद्य
पि प्रातःसवने युज्येयातां पच्छ एवैनयोः त्रास्त्रमिति सास्थितिर्द्वेह त्यष्ठं रथंतरं त्रा
स्त्रं तन्मिथुनं प्रजात्यै रूपमन्वायत्तामरुत्वतीयानां प्रतिपदनुचरावन्वायत्ता
ब्राह्मणस्य साम्नह रूपेणानिषा मुक्तं ब्राह्मणं ॥ ७ ॥ कयाशुभा सवयसः सनीलाइ ७८
ति मरुत्वतीयं तदेतत्संज्ञाश्री सूक्तमेतेन हेंद्रश्च मरुतश्च समजानंतामभिसंज्ञा

२ न ते ह वा अस्मै स्वा श्रेष्ठ्यायप एवं वेद कयामती कुत एतास एतद्रूपा वद्राथंतरं
त्वं सुमेषं महया स्वर्विदमिति जागतं नेमं द्रंवद्यत्सामवसे सुद्वाकेभिरित्यावद्राथंतरं तद्यत्कु
र्यद्रथंतरं एषष्ठं सप्तमस्याह्न आयतनेनायकस्मादन्वहं बृहत्क्रियत इति त्रिणिवा
एतानि महांस्तोमान्यहानि भवंति तस्मादन्वहं बृहत्क्रियत एतेषामेवाह्नां स
बलतायाएतेषां स्तोमानामसंश्लिष्टताये बृहत आतानं शस्त्वा रथंतरस्य योनिं शं
सति नाहैव न प्रतायोन्यवाद्रंसेवासीदिति ह स्माह कौषीतकिर्यत्र तु क्वचैते सा
मनी समाने हंसनिवपतेयातामन्वेव तत्रेतरस्येतरस्य वापोनिमनुशंसेद्यद्यु

Takshashila Project

ब्रा०७. ॥ त एवं रथंतरं कुर्युर्नास्य योनिमनुद्गासेनद्यमेवास्य पुष्यानां योनिः शस्या भवती तिहस्माह
कौषीतकिः स्तमुष्टुहियो अभिभूसो जा अभितं मेषं पुरू हूतम गिरयमितित्रे ष्टुभ
७९ जागतेसू क्ते उभे अभिवती नद्रा थंतरं रूपं हैं सूक्ते निष्पे वल्यमर्त्वतीयायोः हृ
शस्येते प्रथमे छंदो में द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठ्यैतानि चत्वारि संपद्यंते पशा
वो वै छंदो मा श्चनुष्टयावे पश्वो वै याचतुष्पादाः पशूनामेवास्यै ॥ ९ ॥ तत्स
वितुर्वरेण्यमिति सावित्रं धियो यो नः प्रचोदयादिति प्रवत्सवद्वै प्रथमस्याह्नो रूपमेनाय ज्ञ
स्यशंभुवेति द्यावापृथिवीयं प्रवत्सवद्वै प्रथमस्याह्नो रूपमयं देवाय जन्मनदरत्नार्भवं ७९

स्तोमो विप्रेभिरासयेत्सावद्वावद्वै प्रथमस्याह्नो रूपमजनीतीनो वरूण इति पंचर्चं वै
श्वदेवं नीनवं त्नीतवद्वै सप्तमस्याह्नो रूपमायाहि वनसा सहेति द्विपदा आवद्वाव
द्वै प्रथमस्याह्नो रूपमोमास श्वर्षणीधृत इति वैश्वदेवं विश्वेदेवास आगतेत्सावद्वा
वद्वै प्रथमस्याह्नो रूपं गायत्रं गायत्रं तृतीयसवनो ह्येष त्र्यहो वैश्वानरो न ऊतय र
ति वैश्वानरीयमा प्रयातु परावत इत्सावद्वावद्वै प्रथमस्याह्नो रूपं प्रयज्वस्त्रिष्टुभमि
षमिति मारुतं प्रवत्सवद्वै प्रथमस्यास्याह्नो रूपमर्चंतस्त्वा हवामह इति जातवेदसी
यं त्वयाय ज्ञं वितन्वत इति ततवत्तनवद्वै सप्तमस्याह्नो रूपं गायत्रं तृतीयसवनो ह्येष

गायत्रं १

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा॰ ३० अहरस्याग्निमारुतसूक्तस्यानीकेतस्याह्नः सूक्तानितदुक्थ्यंसंतिष्ठतेतस्यसाग्निर्याप्र-
थमस्याह्नः॥१०॥अर्हः॥अयंलोकःप्रथमंछंदोमोंतरिक्षलोकोद्वितीयोसौलोकउ
८० २ त्तमस्तस्मान्महद्वंतीमथमेहंस्सूक्तानित्र्यस्यंतेमहद्वीदमंतरिक्षमथोभ्यारब्धवंति
स्सुःपरमेवैतदहरभिवदन्तिपरमेवैतदहरभ्यारभ्यवसंतीतिहस्माहकौषीतकि
रग्निंवोदेवमग्निभिःसजोषाइत्याज्यंयद्यामहःसंवरणंद्यावस्यादितिमहद्वत्स
दभ्यारब्धवत्कुविदंगनमसायेवृधासइतिवायव्यंमहद्वद्वद्वन्महद्वन्महद्वध्ये ८०
नदहरेतदेवोत्तरंतच्चमेद्रवायवंयावत्तरस्तन्वोयावदोजइतियावन्नरश्चक्षसा

दीध्यानाइत्यभ्यारब्धवत्प्रतिवांसूरउदितेसूक्तैरितिमैत्रावरुणंमित्रंहुवेवरुणं
पूतदक्षमितिमहद्वत्सदभ्यारब्धवद्रूपस्वसुरुषसोनग्जिहीतइत्याश्विनमश्वाम
घागोमघावांहुवेमेतिमहद्वत्सदभ्यारब्धवदयंसोमइंद्रतुभ्यंसुन्वेइत्यैन्द्रंप्र-
हन्त्रीरब्रह्मन्हतिंजुषाणाइत्यभ्यारब्धवत्प्रब्रह्माणोअंगिरसोनक्षंतेतिवैश्व
देवंप्रक्रंदनुर्नभन्यस्यवेत्वित्यभ्यारब्धवदुतस्यानःसरस्वतीजुषाणेतिसारस्व
तंवद्दशुभ्रेस्तुवतेरासिवाजानितिद्वद्वन्महद्वन्महद्वध्येतदहोराथंतरंपृष्ठं
बार्हतंरात्रंतन्मिथुनंप्रजात्यैरूपं॥११॥महांइंद्रोनृवदाचर्षणिप्राइतित्रिष्टु-

ब्रा॰ उ॰ भानांप्रथमंमरुत्वतीयानांमहद्वन्महद्व्येतद्धरिमाउत्वापुरुतमस्यकारोरिति
द्वितीयंहव्यंवीरहव्याहवंतइतिमहद्वसदभ्यारब्धवत्कस्यवीरःकोअपश्यदिंद्र
८१ मितितृतीयंउग्रंवरथमीयमानंहरिभ्यामितिमहद्वसदभ्यारब्धवन्महश्चित्व
मिंद्रयतएतानितिचतुर्थंमहश्चिदासस्यजसोवरूत्रेतिमहद्वसदभ्यारब्धव
न्ममस्यद्यावापृथिवीसचेतसेतिजागतंपंचमंयदेद्रएवानोमहिमानमिं
द्रियमितिमहद्वसदभ्यारब्धवत्त्वंमहांइंद्रतुभ्यंहक्षाइतित्रैष्टुभानांप्रथमंनि ८१
ष्केवल्यानांमहद्वन्महद्व्येतद्धरस्त्वंमहांइंद्रयोहशुष्मैरितिद्वितीयंमहद्वस

दभ्यारब्धवद्यपूर्व्यापुरुतमान्यस्माइतितृतीयंमहेवीरायतवसेतुरायेतिमहद्व
सदभ्यारब्धवत्तांसुतेकीर्तिंमघवन्महित्वेतिचतुर्थंमहद्वसदभ्यारब्धवद्दिमांते
धियंप्रभरेमहोमहीमितिजागतंपंचमंमहद्वसदभ्यारब्धवत्संचपंचसूक्ता
निनिष्केवल्यमरुत्वतीययोःशस्यंतेमध्यमेछंदोमेपशवोवैछंदोमाःपशवः
पश्चावःपशूनामेवाप्त्यै॥५२॥हिरण्यपाणिमूतयइतिसावित्रमपांनपातमवस
त्त्यभ्यारब्धवन्महीद्यौःपृथिवीचनइतिद्यावापृथिवीयंमहद्वन्महद्व्येतद
हर्युवानापितराषुनरित्सार्भवमिंद्रेणाचमरुत्वतादित्येभिश्चराजभिरित्यभ्यार

ब्रा०उ० ध्रुवद्दिवानामिदवोमहदितिनवर्चंवैश्वदेवंवामन्नोअस्त्वर्यमन्वामंवरुणात्रं
स्यमितिमहद्वस्तदभ्यारब्धवदिमानुकंभुवनासीषधामेतिद्विपदाइंद्रश्चविश्वेच
८२ देवाइत्यभ्यारब्धवद्विश्वेदेवाऋताष्टधइतिवैश्वदेवंहद्धवन्महद्वन्महद्ध्येतदह द्व
र्गायत्रंगायत्रंतृतीयसवनोह्येषत्र्यहोवैश्वानरोअजीजनदितिवैश्वानरीयंस्म
याद्धानउजसेनिवृद्धवन्महद्वन्महद्ध्येतदहर्महद्वन्नंकधप्रियइतिमारुतमभ
भ्यारब्धवद्धूतंवोविश्ववेदसमितिजातवेदसीयमग्नेमन्महांअसीतिवाष्ट ८२
र्चमष्टमस्याह्नः पूर्वंनुस्थितंमहांआरोधनंदिवइतिमहद्वन्महद्ध्येतदहर्गा

यत्रंगायत्रंतृतीयसवनोह्येषत्र्यहस्त्याग्निमारुतसूक्तानीत्येतस्याह्नःसूक्तानि
तद्धव्यंसंतिष्ठतेतस्यसामिर्याद्वितीयस्याह्नः॥१३॥अंतोगतिर्नवममहरसौ
धौरसौलोकस्तस्मान्नवंतिनवमेहःसूक्तानित्र्यस्यंतेगन्मममहानमसाय्यवि
ष्ठंसोमस्यमातवसंवक्ष्यग्नइत्येतेष्वेतदाज्यमगन्मेतिगतवत्तदंतरूपमंतो
नवममहरितीववाअंतंगत्वाकत्र्यंहितिनतइयादस्थुरत्रधेनवःपिन्वमानाइतिस्थि
तवत्तदंतरूपमंतोनवममहस्तिष्ठतीववाअंतंगत्वाकत्र्यंहितितइयादगन्मम
हानमसाय्यविष्ठमितिनदेवत्तचमाज्यंस्यादितिहस्माहपैंग्योगन्मेतिगतवत्त

ब्रा॰उ॰ दंतस्य समंतोनवममहरेतीववाश्रं तं गत्वाकश्चुंहिततरश्याद्दृष्टाचत्वारिंशं स्तोमं किं
तर्चं व्यश्नुवीतेतिहस्माहकौषीतकिः सोमस्यमातवसंवक्ष्यग्नरश्यितदुपैंरशंसेत सं
८३ स्यतद्देवांतरूपं यद्भूतानुवादिप्रांचं यज्ञं चह्वमद्दिवः रात्नासुरितियदेतद्भूतामि
वाभ्रत्वाभिस्तोमोनव्याततइतिहस्माहपैंग्योयद्दभ्मिरेवस्तोमोनव्याततइत्यक्ष
रैर्हवाऋक्स्तोमं व्यश्नुतेक्षरैर्हनिविद्वापुरोरुग्वचं व्याप्तोत्वाउतत्रस्तोमोभव रु
तियत्रानिविद्वापुरोरुग्वाश्यस्यतेतस्माद्धूल एवतच्चमाज्यंस्यादितियदृदःपैंग्य ८३
स्यवचसउभेइतित्वेवस्थितमेतेन हविश्वामित्रश्चवसिष्ठश्चसमजानताम

घ
भिसंजानतेहवाअस्मैस्वाश्रेष्ठ्यायएवंवेदतस्मादुभेएवस्यातांवासिष्ठंपूर्वंवैश्वा
मित्रमुत्तरं॥१४॥आवायोभूषशुचिपाउपनइतिवायव्यंचैंद्रवायवंचागतेतिग
नवत्तदंतरूपमंतोनवममहरेतीववाश्रंतंगत्वाकश्चुंहिततरश्यास्त्रसोताजीरा
अधरेषस्थादितिस्थितवत्तदंतरूपमंतोनवममहस्तिष्ठतीववाश्रंतंगत्वाक
श्चुंहिततरश्याद्विविक्षयंतारजसः पृथिव्यामितिमैत्रावरुणंक्षयंतेतिक्षितवत्तदं
तरूपमंतोनवममहः क्षियतीववाश्रंतंगत्वाकश्चुंहिततरश्यादाविश्ववाराश्वि
नागतंनइत्याश्विनंप्र तत्स्थानमवाचिवांपृथिव्यामितिस्थितवत्तदंतरूपमं

Takshashila Project

ब्रा०उ० तोनवममहस्तिष्ठतीववाएतंगत्वाकद्यंहितनइयादिंद्रंनरोनेमधिताहवंतइत्यैं
द्रंयत्पार्यायुनजतेधियस्ताइतिपार्याःपरार्ध्याःस्वदंतरूपमंतोनवममहरंतेएं
८४ तंदधात्सूर्ध्वोअग्निःसुमतिंवस्वोअश्रेदितिवैश्वदेवमश्रेदितिम्रतवत्तदंतरूप
मंतोनवममहश्श्रियतीववाएतंगत्वाकद्यंहिननइयात्प्रक्षोदसाधायसासख
एवेतिसारस्वतंप्रवावधानेतिनिनरुक्तिरंतोनवममहनश्ववाएतंगत्वानइयति
कद्यंहितनइयादितिवाउत्रैष्टुभाःसचतुस्तावासिष्ठाःप्रउगाःप्रजापतिर्वैव ८४
सिष्ठःसनंतायत्स्यसपुनःस्तावयातयामाभवतिप्रजापतावेवतत्सर्वान्कामा

न्भुवंतिवृहत्पृष्ठंरथंतरंएतत्तन्मिथुनंप्रजात्यैरूपं॥१५॥अर्यमामनुषोदेवता
तेतित्रैष्टुभानांप्रथमंमरुत्वतीयानांत्रीणितत्तृतीयस्याह्नोरूपमिंद्रोरथायप्रव
तंकृणोतीतितृचितीयंयमध्यस्थान्मघवावाजयंतमित्यध्यस्थादितिस्थितवत्तद
तरूपमंतोनवममहस्तिष्ठतीववाएतंगत्वाकद्यंहितनइयान्तिष्ठाहरीरथआ
युज्यमानेतिनत्वीयंतिष्ठेतिस्थितवत्तदंतरूपमंतोनवममहस्तिष्ठतीववाएतं
गत्वाकद्यंहितनइयान्गायत्सामनभन्यंयथावेरितिचतुर्थंसामेतिनदमुष्यलोकस्य
रूपंप्रमंदिनेपितुमदर्चतावचइतिजागतंपंचमंतस्यतद्देवानरूपंयसोदर्कै

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा० उ० मा ॥ तस्यो यानुमघवांऋजीषीति त्रिष्टुभानां प्रथमं निष्केवल्यानामवस्य शूर इति निरुक्तिरंतो
नवममहन्श्ववाश्रंतं गत्वान्त्स्यतिकद्ग्रं हितं तस्यात् अस्मा इदु प्रतवसे तुरायेति द्वि
८५ तीयमस्मा अस्मा इति सप्रभृति यथा वै सोऽर्कमेवं सप्रभृत्यंतद्रूपं द्यौर्न य इंद्राभिभू
मार्य इति तृतीयं द्यौरिति तदमुष्य लोकस्य रूपं तत्त इंद्रियं परमं पराचैरिति चतुर्थं प
रमं पराचैरिति निरुक्तिरं तो नवममहन्श्ववा अंतं गत्वान्त्स्यतिकद्ग्रं हितं तस्यादहं
भुवं वसुनः पूर्व्यस्पतिर्विश्वजिते धनजिते स्वर्जित इति द्वे जागते अह महमिति सप्रभृ ८५
ति यथा वै सोऽर्कमेवं सप्रभृत्यंतद्रूपं जिते जित इति निरुक्तिरं तो नवममहन्श्ववा अ

तं गत्वान्त्स्यतिकद्ग्रं हितं तस्यात् संचस्त्वा निमरुत्वतीये शस्यं तत्तमेतं छंदो मे पशवो
वै छंदोमाः पांक्तः पशवः पशूनामेवाप्त्यै बलं ततो निष्केवल्ये षड्गा ऋतवः संवत्सरः सं
वत्सरस्यैवाप्त्यै ॥ १६ ॥ अभि त्वा देव सवितरिति सावित्रमभीत्येव वा असौ लोकस्तद
मुष्य लोकस्य रूपं प्र वां महि द्यवी अभीति द्यावापृथिवीयं महि द्यवी अभीति निरुक्ति
रं तो नवममहन्श्ववा अंतं गत्वान्त्स्यतिकद्ग्रं हितं तस्यादिंद्र इषे ददातु न इत्ये
कातिनो रत्नानि धत्तनेति द्वे रत्नानि भवमेकमेकं सुत्राप्तिभिरित्येकमेकमिति निरुक्तिरं
तो नवममहन्श्ववा अंतं गत्वान्त्स्यतिकद्ग्रं हितं तस्यादिह वैश्वदेवं मनुः सर्वमायु
र्वै मनुरायुरेव तद्यन्ये च यजमानेषु च दधाति सत्रे वद्विपदास्तासामुक्तं ब्राह्मणं विश्वे

ब्रा०३० देवास आ गतेति वैश्वदेवमा गन्तेति गतवत्तदंतरूपमंतोनवममहरेतीव वा अंतं ग
त्वाकद्भ्यं हितत इयाद्गायत्रं गायत्रं तृतीयसवनो ह्येष त्र्यहो दिविपृष्टो अरोचतेति वै
श्वानरीयं दिवीति तदमुष्य लोकस्य रूपं मरुतो यस्य हि क्षय इति मारुतं क्षय इति क्षि
तवत्तदंतरूपमंतोनवममहः क्षियतीव वा अंतं गत्वाकद्भ्यं हितत इयादग्निर्होता
पुरोहित इति जातवेदसीयं क्षयं पावक शोचिष इति क्षितवत्तदंतरूपमंतोनव
ममहः क्षियतीव वा अंतं गत्वाकद्भ्यं हितत इयाद्गायत्रं गायत्रं तृतीयसवनो ह्येष
त्र्यहस्याग्निमारुतसूक्तानीत्येतस्याह्नः सूक्तानि तदुक्थ्यं संतिष्ठते तस्य सावित्री या ८६
त्वतीयस्याह्नोऽन्च हंद्विपदाः शस्यंते सर्वेषु छंदोमेषु पत्नीवो वै छंदोमा यजमानछं

दसं द्विपदा अधिष्ठायामेव तत्पशूनां यजमानं दधात्यधा वै पशून्पुरुषस्तिष्ठ
ति पुरुषस्तिष्ठतीति ॥७॥ ॥ इति ब्राह्मणे षड्विंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ ॐ म ॥ यदि
ह व्युपरितद्दशाममहारेति हस्माह कौषीतकिः स्तस्मात्तद्विवाक्यं भवति नाहितद
द्वावेदकश्चन नेद विद्वान्निर्ब्रवाणीति मितमेतद्देवकर्म यद्दशाममहरनुष्टुबेवस
यो व्याहसोन्तिरेचयती श्वरो विवक्तारं श्रेयो न्वेतोस्तदुवा आरुर्वेव ब्रूयान्नंद
तिह वै यत्तो विदुषा गच्छतायं मे समृद्धं भविष्यत्ययं मेतत्समर्द्धयिष्यतीति पदिक
श्चिसमत्त उपहन्यादस्तदधीयासितं दैरांपार्श्वतः स्वाध्यायमधीयीतापि वाश्ह

ब्रा०उ० पतिर्वर्त्विजां वैकः पर्यवसर्पेत्सतंदेत्रां पार्श्वतः स्वाध्यायं शंसेद्यदित थान मंन्येत स्वं
प्रत्येव विब्रूयाद्दुरुक्तज्यते दशमे हन्यनुष्टुब्वागनुष्टुप्सैषा वाक्क्रतदोठुषी क्रूरवह
८७ व भवति तस्मादुरुक्तज्यते नेद्वाचमासीदामेत्यथो सर्वा एवैतछंदांस्यनुष्टुभम
भि संपादयंति तदेनां नाहैवाभिमृशे रुद्रान्नो एनां प्रसितिस्क्षारिणो लेवांन्यत्र
यामर्क्छिपुं श्व त्या अयनं मेत्रस्तीसनुष्टुभ्येषा दशमे हन्परिगीता तदाहुर्ना
नुष्टुभमत्यायतनं रिंब्याद्विराजस्तत्रानुब्रूयास्समानं वा एतछंदो यद्विराडनु ८७
ष्टुप्चनह्येके नाक्षरेणान्यछंदो भवति नो द्वाभ्यामिति तयो र्वा एतयोरुच

यो बलक्षरं एयभ्युदयं सग्निष्टोमसामन्त्सतो त्रियानुरूपयोः षड्वाग्नि द्वादशाक्षरा
णि होता प्रातरनुवाके संपादयेन्नाद्रियेतात्रैव संपन्नमुष्णिगुदेतीनि मे निमहे
गायत्री वा तां प्रातरनुवाके संपादयेन्नाद्रियेतात्रैव संपन्नं ॥१॥ अग्नेतमद्या
श्वंनस्तोमैरित्सा ज्यं तदेत स्पष्टं दशमायाह्नेन संपादयेन्नाद्रियेतात्रैव संपन्न
म्माधुछंदसमृज्गास्तस्यो त्तं ब्राह्मणं त्रिकद्रुकेषु महिषो यवाशिरं तुविशुष्मस्त
ति छंदसा मरुत्वतीयं प्रतिपद्यते सा संपन्ना च तुं वक्ष्यक्षराति द्वे अनुष्टुभौ संप
द्येते त्वं हदिंद्राय गायत प्रव इंद्राय बृहत इति सूक्तापूर्वौ द्वौ प्रगाथौ पिन्वं सपी

ब्रा०उ० ययासंक्रांसती।तितत्संपन्नं जनिष्ठा उग्रः सहसे तुरायेति सैकाहिकं मरुत्वतीयं प्रति
ष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या एवं वक्रयान श्चित्र आभुवत्कया त्वं न ऊत्येति वामदेव्य
८८ स्य योनौ रथंतरं मूल्हं भवत्याग्नेयं सामैंद्रीषु तन्मिथुनं प्रजात्यै सेरूपं यावंतः प्रमा
यास्तावंसो लिहानि तचानिधाय्यामन्या द्विपदा भजन्ते स तत्र ज्ञीमन्यास्तस्य त
संपन्नमिंद्रस्य नु वीर्याणि प्रवोचमिति सैकाहिकं निष्केवल्यं प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रति
ष्ठा द्वादशाममहः प्रतिष्ठानीयं वै छंदो द्विपदे प्रतिष्ठित्या एवाभि त्यं देवं सवितारमो ८८
ण्योः कविक्रतुमित्यतिच्छंदसा वैश्वदेवं प्रतिपद्यते सा संपन्ना चतुरं षष्ट्यक्षरा तिर्हे

अनुष्टुभौ संपद्येते भिवा न नुचरस्तस्यो कं ब्राह्मणं तत्र पुरस्तादग्नेर्भद्रीयस्य प्रशु
त्रिंयं त्रांसति प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठा द्वादशाममहः प्रतिष्ठानीयं वै छंदो द्विपदाः प्र
तिष्ठित्या एवा विराट्सु वामदेव्यमग्निष्टोमसाम भवति श्रीर्विराडन्नाद्यं श्रियो वि
राजो न्नाद्यस्योपाप्त्या अथो शांतिर्वै भेषजं वामदेव्यं शांतिरेवैषा भेषजमंततो
पते क्रियते॥२॥ अथ यत्समूल्हस्यातिरिक्तो छमुपयंति तेनातिरिक्तो छमाप्नुवं
त्यैवैषद्वादशामस्याग्नेदोहो पद्यासहस्रं च पंचदश च चानुष्टुभः स्युस्तथैनदहः संपादये
संचदश्नो ऋतुस्यदानस्य दानस्य चतस्रश्च तस्र उद्धरानितीः पंचपंचाशदुद्धृता अथे

ब्रा॰ उ॰ तरेत्त्रिंशद्द्वात्रिंशद्दुर्गाण्यथैषास्तोमाक्षरानुष्टुबष्टाक्षरागायत्री चतुर्विंशस्तोमाद्
सैषास्तोमाक्षरानुष्टुब्द्वात्रिंशी भवत्यथैषापद्यानुष्टुब्गायत्र्येवोष्णिहश्चषट्पदा
८९ निविराजस्त्रीणितानिनवबृहत्यैचत्वारितानित्रयोदशपंक्तेःपंचतान्यष्टादशत्रि
ष्टुभश्चत्वारितानिद्वाविंशतिर्जगत्यैचातिछंदसश्चाष्टौतानित्रिंशद्द्विपदायैद्वे
तानिद्वात्रिंशदित्येषापद्यानुष्टुब्द्वात्रिंशीभवत्यथैषादेवत्यानुष्टुबष्टौवसवए
कादशरुद्राद्वादशादित्याइंद्रोद्वात्रिंशदित्येषादेवत्यानुष्टुब्द्वात्रिंशीभवत्य बु ८९
थयांपंचपंचाशल्लुद्धताश्चत्वारिंशत्ताःपङ्क्तयस्ततोयाश्चत्वारिंशत्तदूधो

श्व१

थयाश्चतस्रोनिर्यंतितेस्तनौसैषास्तोमाक्षरानुष्टुबेतेनौधसैतैस्तनैरेतमिंद्रस्या
प्र त्मानंब्रह्मसमहरभिक्षरत्यितस्याउएवव्यक्षरेणछंदोमास्तोमश्चैतेशल्लतश्चवर्द्धे
तेयऽउवैवेदतन्मयःसंभवतियएवंवेदस्यायुषःपुरस्तादितिमिंद्रस्यात्मानंब्रह्मसम प्र पा॰
हरभिसंभवतितमेषास्तोमाक्षरानुष्टुबेतेनौधसैतैस्तनैःसर्वैरसैःसर्वैःकामैःस
र्वैरणांनाद्येनसर्वेणामृतत्वेनाभिक्षरतियएवंसंपन्नंदशाममहःशंसतितस्मादे
वंसंपन्नंदशाममहःशंसेदिति॥३॥अथयद्धूर्ष्ण्हस्यातिरिक्तोक्थमुपयंतिमनः
एवतत्प्रीणंतितत्सर्वपतेरनुशंसंस्यैषाहिमनसोमात्रासंस्थितेदशामेहनिपु

ब्रा०उ० रापत्नीसंयाजेभ्यएतस्मिन्कालेसंप्रसर्प्पंत्स्यज्ञियावैपत्न्योबहिर्वैदिहिताइतिवदं
तःसंस्थितेषुपत्नीसंयाजेष्वितित्वेवस्थितमत्रात्यक्तोभ्रातृव्यलोकःपरिशिष्टोभ
९० वतीतितेसंप्रसृप्यसार्प्पराज्ञ्याऋग्भिःस्तुवतइयंवैसार्प्पराज्ञीयंहिसर्प्पतोराज्ञ्यथो
वाग्वैसार्प्पराज्ञीवाग्घिसर्प्पतोराज्ञ्यथोगौर्वैसार्प्पराज्ञीगौर्हिसर्प्पतोराज्ञ्यायं
गौःपृश्निरक्रमीदितिसैतंतत्रचंनांतरियात्स्तोत्रियस्यानंतरित्साअसमासुन्नर्मांधा
र्वस्यन्नंवैनमणामन्नमेवतद्यज्ञेचयजमानेषुचदधातिवातापेहवनश्रुतइतींद्र ९०
उवैवातापिःसहिवातमात्मान्यशरीरेणयर्हन्नतिपरैस्सधर्युःसोनिरुक्तेगार्हप

त्येप्राजापत्येसेष्टेआहुतीजुहोतिप्रजापतिर्वैगार्हपत्यआहुतिसंख्येउवैतत्तत्रा
त्रसमाप्तंस्तोत्रंसमाप्तंशस्त्रंसमाप्तंब्रह्मवद्यमिस्सतोन्येवाविकामंयजेयुरय
भक्षयेयुरयंवैवेनःप्रजापतेःप्रत्यक्षंतन्चस्ताहोतावदेत्॥४॥अन्नादीचान्नप
त्नीचयंवाअन्नाद्यसावन्नपत्नीभद्राचकल्याणीचभद्रातसोमःकल्याणीतस्
रावोनिलयाचापभयाचानिलयातद्वायुर्नह्येषस्वलयत्यपभयातन्मृत्युर्नह्ये
षविभेत्यनाप्ताचानाप्याचेयंवैपृथिव्यनाप्तासौद्यौरनाप्यानाधृष्टाचाना
धृष्याचायंवाअग्निरनाधृष्टोसावादित्योनाधृष्योपूर्वाचाभ्रातृव्याचापू

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा०उ० वीतन्मनोभ्रातृव्यात्तस्मंवत्सरोयासावेव गृहपतिर्योसौतपत्येषहिगृहाणांप
तिस्तस्यर्त्तवएवगृहाएषपतिरेषउएवदेवोपहतपाप्मो दग्धृव स्याध्वर्युरपि
९१ दधातिसदसोद्गातारंविवंनृणलायाः॥५॥ॐउदुंबरीमन्वारभंतऊर्ग्वोत्रंन्नाद्यमुदुंब
रऊर्ज्जोन्नाद्यस्योपाप्त्याउत्तमौपारणीहोताकुर्वंतोत्तमोसानीस्युत्तमोहैवभ
वतिवाग्यताःसंमील्यासततंश्रानक्षत्राणांदर्शनाद्वाचंहवाएतद्राप्यायपं॰
तियद्वाचंयमआसतंश्रायीनांवाचमव्यासिक्तामंततनस्यभवामेतिमाज्ञीली ९१
पत्यंतेननक्षत्रेषुचक्षुर्विसृजंतेज्योतिर्वैनक्षत्राणिज्योतिरेवतदात्मंधत्तेतेप

रयाद्वाराहविर्द्धानेप्रपद्यंतेथाध्वर्युरुत्तरस्यहवि र्द्धानस्यकूबरीमभिपद्याह
सत्रस्यर्द्धिंगायेतिगायतिसत्रस्यर्द्धिंतत्सत्रस्यर्द्धिमाभवंतिसर्वेसाम्नोनिधनमु
पयंतिप्रतिष्ठावैनिधनंप्रतिष्ठित्याएवतउत्तरस्यहविर्द्धानस्याधोक्षंसर्पंत्यैंद्रीमति
छंदसंजपंतोतिछंदसैवतदधोक्षंयजमानाःपाप्मानमपघ्नतेतेन्वाउवयमुत्तरे
णोवपरीमश्नतिहस्माहकौषीतकिर्यत्तस्यानुसंचरंसमश्नविभ्योनंतर्हितास्इति
तेग्रेणहविर्द्धानेसमुपविश्यकामांध्यायंतेयत्कामाभवंत्यस्मैनःकामःसमृध्यता
मितिसर्वेभ्यःकामःसमृध्यतेयेबहुकामाभवंतिभूर्भुवस्स्वरित्येतास्तेव्याहृती

ब्रा० उ० र्जयेयुरितिप्रांचउदंचउत्क्रम्यवाचंविसृजंतेतेनेद्वाक्पराच्यसदितिसुब्रह्मण्यायैवाचं
विसृजंतेब्रह्मन्वैसुब्रह्मण्याब्रह्मणैवतद्वाचंविसृजंतेतआग्नीध्रीयेसहरात्तासं
९२ विशंतेतद्यथाराजानंवाराजमात्रंवाश्रांतंवेश्मप्रपादयेयुरेवमेवैतत्सोमंराजानं
महरहर्हविर्द्धानाभ्यामुपावहृत्याग्नीध्रंप्रपादयंतितआग्नीध्रीयेसहरात्तासंवि
शंते॥६॥अथयत्समूल्हंदशरात्रमुपयंतिसर्वेषामेवकामानामाप्त्याअथय॰
व्यूल्हमुपयंतिसर्वेषामेवछंदसामाप्त्याअथयद्व्यूल्हसमूल्हाउपयंतिदशरात्र
स्यैवनानात्वायसमूल्हउहैवाग्रआसतानिछंदांस्यन्योन्यस्यस्थानमभिदिध्युःस ९२

र्वाणिप्रथमानिस्यामसर्वाणिमध्यमानिसर्वाण्युत्तमानीत्ययोसर्वाण्येवैतछंदांसिस
र्वसवनभांजिकरोतिगायत्रंप्रातःसवनंप्रथमस्याह्नस्त्रिष्टुम्माध्यंदिनोजगत्तृती
यसवनोजगत्प्रातःसवनोद्वितीयस्याह्नोगायत्रंमाध्यंदिनंत्रिष्टुप्तृतीयसवनं
त्रिष्टुप्प्रातःसवनस्तृतीयस्याह्नोजगन्माध्यंदिनोगायत्रंतृतीयसवनोगायत्रप्रा
तःसवनंद्वादशममहःस्वस्वमानाछंदसःसमानंछंदउपसंगछंतेयथयद्द्वादशम
महरनुष्टुभमभिसंपादयंतिवाग्वाएतदहर्वागनुष्टुब्वाच्येवतद्वाचंप्रतिष्ठापयं
तितिमत्ततमाभवंतियेद्वादशमहरुपयंतियेद्वादशमहरुपयंति॥७॥११९॥

ब्रा०उ० ॥इतिब्राह्मणेसप्तविंशोध्यायः॥२७॥ॐम्॥प्रजापतिर्हयज्ञंससृजेतेनहसृष्टेनदेवा
ईजिरेतेनहेष्ट्वासर्वान्कामानापुस्तस्यहैतरार्ध्यमुपनिदधुर्यएतेप्रैषाश्चनिगदाश्चा
९३ थैतरेणयज्ञेनऋषयईजिरेतेहविजज्ञुरसर्वेणहवैयज्ञेनयजामहेनवैसर्वान्का
मानाप्नुमइतितेहश्रेमुस्तएतान्प्रैषांश्चनिगदांश्चददृशुस्तेनहसप्रैषेणसनिग
देनेष्ट्वासर्वान्कामानापुरितैहवाउप्रैषाश्चनिगदाश्चयदृग्भिर्यत्तस्यानाप्तंतदेभिः
सर्वमाप्स्यामइतितानेतान्प्रैषानुप्रैषांन्विश्वामित्रोददर्शाथोपुरोलाशप्रैषानथै ९३
तरऋषयस्तरांस्तदाहुःकस्मान्मैत्रावरुणएवसर्वेभ्यःप्रैष्यतीसिताहवैदेवताः

हस्ते ३

प्रैषाणामाजिमीयुस्तान्मित्रावरुणाउज्जिग्यतुस्तस्मान्मैत्रावरुणएवसर्वेभ्यःप्रे
ष्यतिसवैतिष्ठन्प्रेष्यतितिष्ठन्वैवीर्यवत्तमस्तिष्ठन्वाउश्रुततरन्नतमोवीर्यवतीमा
श्रितांदेवेषुवाचमुद्यासमिति॥१॥कुवन्नःश्वप्रणानोनुब्रूयात्तथाहवर्षुकःपर्जन्यो
भवतीतिहस्माहकौषीतकिस्तद्धस्मवैपुरासुररक्षांसिहवींषिविबध्नंतेतनएतावा
मदेवोभिरूपाअपवयदग्निर्होतानोअधरश्नितामिहाग्निंपरिनिएपुस्ततोवैतानि
रक्षांसिनाष्ट्राअपजघ्निरेजुषस्वसप्रथस्तममितिजुष्टवतीमभिरूपामन्वाहजुष्टव
तीमभिरूपांदेवेषुवाचमुद्यासमितीमंन्नोयज्ञममृतेषुधेहीतिविश्वामित्रस्तोकाने

ब्रा०उ० वैताभिरग्नयेस्वदयस्येताहवाउतेषांपुरोनुवाक्याएतायाज्यास्तस्मादभिरूपाभवंति
वैश्वामित्रीःपुरोलाशस्विष्टकृतःपुरोनुवाक्यामन्वाहतस्माउहकंब्राह्मणंवैश्वामित्री
९४ रनुसवनंपुरोलाशानांपुरोनुवाक्याअन्वाहविश्वामित्रोहैतान्पुरोलाशान्प्रैषांदद
र्शसलोमतायैमाधुछंदस्यावभिरूपेद्विदेवत्यानांप्रथमस्यपुरोनुवाक्याअन्वाह
मधुछंदाहैतांद्विदेवत्यप्रैषांददर्शसलोमतायैगार्त्समदीचमैधातिथीचोत्तरयो
रभिरूपेअन्वाहमेधातिथीप्रातःसवनउन्नीयमानेभ्योन्वाहमेधातिथिर्हप्रातःस ९४
वनंइंद्रायसोमंप्रोवाचतावाअवस्योहरिवस्योभवंतिपुरोनुवाक्यारूपेणतावाऐं

द्र्योभवंत्सैंद्रोहियज्ञक्रतुस्तावैगायत्र्योभवंतिगायत्रंप्रातःसवनंतावैनवान्वाहन
वन्वाअत्रचमसानुन्नयंति।।२।।सखुहैकेप्रातःसवनउन्नीयमानेभ्योन्वाहुःस्वयम
छावाकःसप्तमींसप्तसप्तोत्तरयोःसवनयोःसप्तवैप्रांचआसीनावषट्कुर्वंतीतिवदंत
स्तदुवाअप्राकुर्यथासूक्तमेवानुब्रूयाद्धोतुर्ह्येवैताःपुरोनुवाक्याभवंतिहोतुर्ह्येवैतां
श्चमसानन्वाचमसमुन्नयंतितस्माद्यथासूक्तमेवानुब्रूयादथहोत्राःसंयजंतितिता
सामुक्तंब्राह्मणंमित्रंवयंहवामहइतिमैत्रावरुणस्यामैत्रावरुणःस्वयादेवतयायज्ञ
मुखस्यानवराध्यांइंद्रत्वावृषभंवयमितिसैंद्याब्राह्मणाच्छंसैंद्रोहियज्ञक्रतुर्मरुतो

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

Takshashila Project

ब्रा॰ ३० यस्यहिस्यइतिमारुत्स्यापोतायत्रहतदिंद्रंमरुतःपुपुवुस्तदेनानिंद्रःसोमपीथेनाभेजे
तस्मात्समारुत्स्यापोताप्रथमतश्चांततश्चयजत्याग्नेयपत्नीरिहावहेत्याग्निपात्नीव-
९५ त्याल्वष्टृमत्यानेष्टाप्रथमतश्चांततश्चयजत्यग्निर्वैदेवानांपात्नीवतोनेष्टऋत्वि
जांतस्मात्सत्र्याग्निपात्नीवत्यात्वष्टृमत्यानेष्टाप्रथमतश्चांततश्चयजत्युक्षान्ना
यवशान्नायेत्याग्नेय्याग्नीध्रोग्नीन्हसमिंधेतस्मात्सत्र्याग्नेय्याग्नीध्रःप्रथमत
श्चांततश्चयजत्यनुवषट्कुर्वंत्याहुतीनामेवशांत्याआहुतीनांप्रतिष्ठित्याअथे ९५
ळाधहोतृचमसस्तस्योक्तंब्राह्मणं॥३॥अथयत्रहतन्नाभानेदिष्ठोमानवोगि

रःसूपहव[illegible]मीषैसएतामच्छावाकीयांहोत्रांददर्शसवाश्लाघ्यामुपहूतायामाज
गामतस्मात्तन्नप्रवृणुतेसवाएतस्मात्पूर्वस्मादेवांतरदेशादाजगामतस्मादेतस्यां
दिश्युपासीनोछावाकोपहवमिछतेत्तदाहुःकस्मादछावाकायपुरोलाशात्वृगलंप
रिहरंतीत्सलीकसुर्वाचस्पतोनैमिषीयानांदीक्षोपसत्सुब्रह्मासससहप्रसूतेछावा-
कीयांचकारतेहोचुरस्मैमवाद्धमंपुराब्रह्मभागंपरिहरामकस्माएनंपरिहरामेतिते
होचुरस्माएवैनंपरिहरतेतितत्तस्मैपरिहरंत्सएषब्रह्मभागएवायोश्लाभाजोवा
इतरेचमसास्तस्मादछावाकायपुरोलाशात्वृगलंपरिहरंतिचमसस्यैवापरीलताये

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

श्रा०उ० ॥५॥अथैनमध्वर्युराहाछावाकवदस्वयत्तेवाद्यमित्यछावाकोपहवमिछतेसैवैनंतं
दाहाछावोअग्निमवसइत्याग्नेयीरन्वाहाग्नेयंप्रातःसवनंतावाअनुष्टुभोभवंति
९६ गायत्रीवैसायानुष्टुब्गायत्रम ग्निश्छंदस्तांवेतिस्त्रोभवंतित्रिवृद्वाअग्निरंगारा
र्चिर्धूमइत्युत्तमायैतत्तीयेवचनेप्रणवेननिगदमुपसंदधातियजमानहोतरध्वर्यो
नीद्ब्रह्मन्नोतर्नेष्टरुतोपवक्तरितिप्रशास्तावाउपवक्तापिवऋचाभ्युदितमुपव
क्ताजनानामितीषषयधमूर्जोर्जंयधमित्यन्नंवाइषमन्नमूर्जमन्नेनसमुक्ष ९६
ध्वमित्येवैनंतदाहनिवोजामयोजिहतान्यजामयरातियन्नजामियन्नाजामि

त्वद्धोनिजिहीतामित्येवैनंतदाहतदेतदृचाभ्युदितं॥६॥जामिमजामिंप्रमृणीहि
शत्रूनितिनिसपत्नायामनिबाधितासइतिनिहतावःसपत्नाःसमरणइत्येवैनंतं
दाहजेषथाभीत्वरींजिषथाभीत्वर्याइतिसेनावाअभीत्वरीसेनयासेनांजयते
त्येवैनंतदाहश्रवदिंद्रःश्रृणवद्धोअग्निरितिश्रृणोतुवइंद्रःश्रृणोत्वग्निरित्याशि
षमेवतद्वदतेप्रस्थायेंद्राग्निभ्यांसोमंवोचतेतापोअस्मान्ब्राह्मणान्ब्राह्मणाह्वय
ध्वमितिसर्वेष्वेवैतदुपहवमिछतउपहवमयंब्राह्मणइछतेछावाकोवेत्यध्वर्युरा
हतंहोतरुपह्वयस्वेतितंहोतोपह्वयतेसहितेषांश्रेष्ठीभजतेयंवैश्रेष्ठमुपह्वय

ब्रा० उ० तेसर्ज्यपहूतइतिहस्माह॥६॥प्रस्थितेषुपिपीषतइत्यच्छावाकउन्नीयमानायान्वाहर्ता
वैचतस्रोभवंतिचतुष्टयंवाइदंसर्वमस्यैवसर्वस्याप्त्यैतावाअनुष्टुभोभवंतिसंशं
९७ सायैबृहस्युत्तमाभवतिश्रीर्वैबृहतीश्रियामेवतदंततःप्रतितिष्ठतिप्रातर्यावभि
रागतमित्यैंद्राग्न्यायजत्यैंद्राग्नंह्यस्योक्थंभवतिगायत्र्यागायत्रंप्रातःसवनमनु
वषट्करोत्याहुतीनामेवशांत्याआहुतीनांप्रतिष्ठित्याअनवानंप्रातःसवनेयजे
पुरितिहस्माहपैंग्यःक्षिप्रंदेवेभ्योहविःप्रदास्यामइत्यर्धर्चशइतिकौषीतकिरित ९७
द्वैछंदसांपर्वयदर्धर्चःपर्वशएवतद्देवेभ्योहविःप्रयच्छंति॥७॥अथातऋतुप्रै

षाणामेवमीमांसाकएवोहैतान्ऋतुप्रैषान्दर्शमिधातिथिर्याज्याःकएवोहवैमेधा
तिथिस्तिनतोमृत्युंपाप्मानमपजिघांसतिसयइच्छेन्मृत्युंपाप्मानमपहन्यामित्ये
ताभिर्यजेत॥८॥पुरुषोवैयज्ञस्तस्यवागेवाज्यंसावाएकैवभवतितस्मादेकदेवस्य
माज्यंशंसंतिप्राणाःप्रउगंतेवाइमेबहवःप्राणास्तस्माद्बह्वोदेवताःप्रउगेत्रास्म
तेबाहूमैत्रावरुणश्चाच्छावाकश्चतौवैद्विगुणौभवतस्तस्मात्तौप्रातःसवनेद्विदेव
त्याःशंसतस्यमेवतेनासेवनीमध्यंब्राह्मणाच्छंसीतस्माद्ब्राह्मणाच्छंसीप्रातःसव
नएकदेवत्याःशंसत्यात्मामाध्यंदिनःसवाएकएवभवतितस्मान्माध्यंदिनेहो

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा०३० आशंसिन एकदेवत्याः शंसंति होता च निष्केवल्यम्रू मैत्रावरुणश्चाच्छावाकश्चैते
वै द्विगुणा भवंतस्मात्ते तृतीयसवने द्विदेवत्याः शंसंत्यर्द्धमेव शिल्पं मध्यं ब्राह्म-
९८ णाच्छंसी तस्माद्द्विरूपं जायते स्त्री च पुमांश्च तस्माद्ब्राह्मणाच्छंसी तृतीयसवने द्वि
देवत्याः शंसंति ब्राह्मणाच्छंसी भूयिष्ठाः शंसत्यात्मा वै ब्राह्मणाच्छंसी तस्मादिद
मात्मनो मध्यं स्थविष्ठं ॥२॥ अथ यदावंतं स्तोत्रियानुरूपा भवंति नस्त्रथमस्या
ह्नो रूपं वैश्वामित्रो मैत्रावरुणस्य चाच्छावाकस्य च स्तोत्रियो भवतो वासिष्ठो ९८
नव चौ पर्यासावंतावेवैतेन सद्दशौ कुर्वंति स्तोत्रियां छस्वाम्य स्तोत्रियाननुरूपा

न्कुर्वंत्य हीनरूपताया अहीनसंतत्या अहरेव तदह्नोनुरूपं कुर्वंत्यहर्वा अह्नोनुरूपं
तदाहुः कस्मात्सुतमनुशस्यते कस्मात्स्तोममतिशंसंतीति न ह वैतत्सुतं भव
ति यन्नानुशस्यते न स स्तोमो देवान्गच्छति यो नातिशस्यते तस्मात्सुतमनुशा
ती स्यते तस्मात्स्तोममतिशंसंति चतुराहावानि शस्त्राणि पशवो वा उक्थानि च
तुष्टया वै पशवो थो चतुष्पादाः पशूनामेवाप्त्या एकाहिका उक्थ्यान्याः प्रति
ष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या एवा नुवषट्कुर्वंत्याकृतीनामेव शांत्या आकृतीनां प्र
तिष्ठित्या आकृतीनां प्रतिष्ठित्यै ॥१०॥१२९॥ ॥इति ब्राह्मणे ऽष्टाविंशो ऽध्यायः॥

ब्रा०३० ॥श्री॥ॐम्॥ अथयत्रहतत्सर्वचरौदेवायक्षमन्वतन्वतान्हार्बुदःकाद्रवेयोमाध्यं
दिनउपोदासर्प्योवाचैकावैवइयंहोत्रानःक्रियतेग्रावःस्तोत्रियातांवोहंकर
२९ वाण्युपमाह्वयध्वमितितेहतथेसूचुस्तंहोपजुह्विरेसएताग्रावस्तोत्रियाअ
भिरूपाअपश्यत्प्रैतेवदंतुप्रवयंवदामेतिप्रवदद्भ्यःप्रहितेवदंतस्थयत्रहह
दृहदितिदृहद्दंतिमदिरेणामंदिनेतितत्रविषूमुंचासुषुवुषोमनीषामिति
विमुंचन्सुतावैचतुर्दशभवंतिदशावाअंगुलयश्चत्वारोग्रावाणएतद्देवत २९
शमिसंपद्यंतेतावैजगत्योभवंतिजागतावैग्रावाणोयथत्रिष्टुभापरिदधा

हौह पा० ३

तितेनोमाध्यंदिनेत्रिष्टुबुपाप्तासवैनिष्ठन्तमभिष्टौतितिष्ठंतीववैग्रावाणःसवाउ
स्त्रीष्यापिनद्धाक्षोभितुष्टावतस्माद्धाप्येतर्ह्युस्त्रीष्येवग्रावाणोभिष्टौतिसयोख
य ल्वाकुश्चक्षुरियासससर्पत्रासतद्दक्षिजोविषमपीयायसएताःपावमानीर्वि
षापवदनीरभितुष्टावतद्यसावमानीर्विषापवदनीरभिष्टौतियत्तस्यैवशांत्यै
यजमानानांचभिषज्यायै॥९॥अथस्तुतेपवमानेदधिघर्मेणाचरंत्यत्रकाले।
हिभवत्यथोसवनस्यैवसरसतायाअथहविष्यंत्याचरंतितस्याउक्तंब्राह्मणं
वासिष्ठीर्मध्यंदिनउन्नीयमानेभ्योन्वाहवसिष्ठोहमध्यंदिनइंद्रायसोमंप्रोवा।

ब्रा० उ० चनावाआवसोहरिवसोभवंतिपुरोनुवाक्यारूपेणतावाऐंद्रास्त्रिष्टुभोभवंत्यैं
द्रंहित्रैष्टुभंमाध्यंदिनंसवनंतावेदग्नाग्नाहदन्नाचाअत्रचमसानुन्नयंस
१०० यहोत्राःसंयजंतितासामुक्तंब्राह्मणमैंद्रीभिस्त्रिष्टुभिर्माध्यंदिनेप्रस्थिता
नांयजत्यैंद्रंहित्रैष्टुभंमाध्यंदिनंसवनमनुवषट्कुर्वंत्याहुतीनामेवशांत्या
आहुतीनांप्रतिष्ठित्याअथैलास्पहोतृचमसस्तस्योक्तंब्राह्मणंहुतेषदाक्षि ऐष्टुदहि
णानीयंतेतासामुक्तंब्राह्मणंवैश्वामित्रीमरुत्वतीयग्रहस्यपुरोनुवाक्याम
न्वाहतस्याउक्तंब्राह्मणं॥२॥वामदेव्यंमैत्रावरुणस्यपृष्ठंभवतिशांतिर्वैभे
त्रा

१ वामदेव्यंशांतिर्वैभेषजं

षजंयत्तेत्रियतेनोधसंब्राह्मणाछंसिनस्तद्दैनिधनवद्भवतिप्रतिष्ठावैनिधनंप्र
तिष्ठित्याएवकालेयमछावाकस्यतद्वाऐलंबृहतीषुकुर्वंतिपशवोवाऐलापशवो
बृहतीर्बार्हताःपशवःपशूनामेवाप्त्याअथैतान्सामप्रगाथांछंसंतितेयेषांहोतुर्मा
ध्यंदिनेतंभवतिपंचर्चैमैत्रावरुणस्यचाछावाकस्यचोक्थमुखेभवतएकादशा
चौपर्यासावंतावेवैतत्सदृशौकुर्वंतोविश्वामित्रस्यचवामदेवस्यचमैत्रावरु
णंशंसतिवामदेवोह्यस्यपर्यासोभवतिविश्वामित्रस्यचवसिष्ठस्यचब्राह्मणा
छंसीवासिष्ठोह्यस्यपर्यासोभवतिभरद्वाजस्यचविश्वामित्रस्यचाछावाकेविश्वा

ब्रा० उ० मित्रोह्यस्यपर्यासोभवतितेवैचतुर्ण्णांमध्यमानांछंदसांचतुरंवैद्वंद्वंमिथुनंप्रजन
नंप्रजात्यैवैश्वामित्रेमैत्रावरुणस्यचब्राह्मणाछंसिनश्चोक्थमुखेभवतःप
१०१ र्यासोछावाकस्यवाग्वैविश्वामित्रोवाचैवतत्सर्वतोयज्ञंतन्वतइत्यैतद्ब्राह्मणं
प्रायणीयोदयनीययोरैकाह्यंचभवति॥३॥वामदेव्यंमैत्रावरुणस्याहरहः
शस्त्रंभवतिशांतिर्वैभेषजंवामदेव्यंशांतिरेवैषाभेषजमहरहर्यज्ञेक्रियते
येतान्कद्वन्तःप्रगाथानहरहःशंसंतिकोवैप्रजापतिःप्रजापतावेवतदहरहः १०१
प्रतितिष्ठंतोयंत्यथोअन्नंतानिवाएतेअहीनसूक्तान्यन्यान्यन्यान्युपयुंजाना

त्र्या
यंतितान्येवैतैःकद्वद्भिःप्रगाथैरहरहःशमयंतोयंत्यथैतांस्त्रिष्टुभउक्थ्याःप्रति
पदोहरहःशंस्यंतेबलंवैवीर्यंत्रिष्टुब्बलमेवतद्वीर्यंचाहरहःप्रतितिष्ठंतोयं
त्यपप्राचइंद्रविश्वाँअमित्रानितिसोक्तीतंमैत्रावरुणोपनुत्त्ववतीपाप्मनए
वापनुत्त्यैयद्वावृधेयसूक्तेतदर्षेयेउक्थमुखीयेइतेयोब्रह्मणेतिब्रह्मण्युजायुन
ज्मुरुंनोलोकमनुनेषिविद्वानित्युक्थमुखीयेब्रह्मवस्सुरुवसौब्रह्मणाचे
वतदुरुगायेचाहरहःप्रतितिष्ठंतोयंति॥४॥अथैतानित्रिशिल्पानिमध्यमेअहे
शंस्यंतेत्रिशिल्पबाँहेषमध्यमस्याह्नोभवतिविराजश्चवैमध्याश्चचतुर्थेऽहन्ये
त्र

ब्रा०३० एतज्जं हि चतुर्थमहः पंक्तयः श्च महापंक्तयश्च पंचमेहन्यांतं हि पंचममहरतिछं
दसः षष्ठेहंनातिछंदसं हि षष्ठमहरथो अएष्ठं वा एतद्यदन्यत्र बृहत्सैक्रियतेव्य ८
१०२ वंतो वा अत्र बृहत्सै एष्ठानिग्नि॥ स्येष्वेव तदहरहः प्रतितिष्ठंतो यंत्यसयो अंतरिक्षं
वा एष मध्यमस्त्वहोनारंभणं वा इदमंतरिक्षमप्रतिष्ठानं ग्नि॥ स्येष्वेव तदहरहः
प्रतितिष्ठंतो यंति तानि वैतचानि भवंति त्रिदृद्धे ग्नि॥ ल्पंन ल्यंगीतं वादितमिति
ते ष्वेव तदहरहः प्रतितिष्ठंतो यंति मा चिदन्यद्विशंसत तमा भेमम मा अभिश्रेति १०२
मेधातिथं मैत्रावरुणस्य दशमेहन्यष्टं भवति न हि तस्य प्रागदशमादङ्को

बृहती षष्ठं भवस्येकस्त्रावेश्री श्री वै बृहती श्रियामेव तदंततः प्रतितिष्ठंति
द्विपदाः शंसेत्येकाहिकानि शंसंति प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठाद्दशममह प्रति
ष्ठानीयं वै छंदो द्विपदाः प्रतिष्ठितस्योक्थ्या॥ पा॥ नैध सं ब्राह्मणाच्छंसिनस्तस्यो
क्तं ब्राह्मणं गायत्रीषु ब्राह्मणा च्छंसिने प्रणयंति षष्ठेहंन्नेव तस्यैवाह्नो रूपेणा
हीनरूपतायां अहीनसंतत्या अहीनानां सर्वान्कामानाप्नुमश्नुतेन ह्यत्र किं चन क्रि
यत उद्ब्रह्मणीये रत श्रवस्येसहरहः पर्यास ऋतवो वा उद्ब्रह्मीयमृतुष्वेव त
दहरहः प्रतितिष्ठंतो यंति ता वै षड् भवंति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव तदहरहः प्र

ब्रा०३० नितिष्ठंतोयंति॥२॥कालेयमछावाकस्यतस्योक्तंब्राह्मणंषट्पदास्त्वछावाकाय
प्रणयंतिषष्ठेहन्यष्ठस्यैवाह्नोरूपेणाभितष्टेवदीधयामनीषामित्यहरहःपर्या
१०३ सःप्रजापतिर्वाअभितष्टीयंप्रजापतावेवतदहरहःप्रतितिष्ठंतोयंतितदनिरु
क्तंभवत्यनिरुक्तउवैप्रजापतिःप्रजापतावेवतदहरहःप्रतितिष्ठंतोयंतिसावा
अत्रैकैवनिरुक्तैकउवैप्रजापतिःप्रजापतावेवतदहरहःप्रतितिष्ठंतोयंतिते
षामेतान्यच्युतानिभवंति।३ध्रुवंमैत्रावरुणस्यपर्यासावितरयोस्तेष्वेवतदहर १०३
हःप्रतितिष्ठंतोयंति॥आदस्राचंभवतिदशेमेप्राणाःप्राणानेवतद्यतेचय

जमानेषुचदधातिद्विसूक्ताहोत्राणांमध्यंदिनाद्युच्छस्यैवहोतुःप्रत्युद्यमाया
अथोसंवत्सरोवैहोतार्तवोहोत्राशंसिनस्तस्माद्द्वंद्वंसमस्तार्तवआख्या
यंतेग्रीष्मोवर्षाहेमंतइतितस्माद्द्विसूक्ताहोत्राणांमध्यंदिनाअथोआत्मावै
होतांगानिहोत्राशंसिनस्तस्माद्द्विगुणान्यंगानिभवंतितस्माद्द्विसूक्ताहोत्राणांम
ध्यंदिनास्तोमातिशंसंव्रातःसवनेषुशस्त्वाहीनसूक्तानिमध्यंदिनेषुशंसंति
चतुर्विंशेभिजितिविषुवतिविश्वजितिमहाव्रतीयेहन्नहीनोह्येतान्यहान्यही
नसूक्तानिशस्त्वैकाहिकानिशंसंतिपरांचीनिवाएतान्यहान्यनभ्यावर्तीनिभ

ब्रा० उ० वंतितद्यदहीनसूक्तानि त्र्याह्वैकाहिकानि शंसंति प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या ए
१०४ वपंचपंचसूक्तानि मैत्रावरुणः शंसति सर्वेषु छंदोमेषु पशवो वै छंदोमाः पांक्ताः
पशवः पशूनामेवाप्त्यै चत्वारि चत्वारि ब्राह्मणाच्छंसी चाच्छावाकश्च पशवो वै छं
दोमाश्चतुष्पाद्वै पशवो थो चतुष्पादाः पशूनामेवाप्त्यै पंचाहावानि शस्त्राणि प
शवो वा उक्थानि पांक्ताः पशवः पशूनामेवाप्त्या ऐकाहिका उत्तमया यज्याः प्रति
ष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या एवानुवषट्कुर्वंत्याहुतीनामेव शांत्या आहुतीनां प्र १०४
तिष्ठित्या आहुतीनां प्रतिष्ठित्यै ॥न॥ ॥इति ब्राह्मणे एकोनत्रिंशोध्यायः॥ ॥

॥ॐ॥ वसूनां वै प्रातःसवनं रुद्राणां माध्यंदिनं सवनमादित्यानां तृतीयसवनं तद्यद
दित्यग्रहेण तृतीयसवनं प्रतिपद्यते स्वयैवैनद्देवतया प्रतिपद्यते यो वै धीतरसं वा ए
तत्सवनं यत्तृतीयसवनमथैष सरसो ग्रहो यदादित्यग्रहस्तेनैवैतत्तृतीयसवनं सर
सं करोति त्रिष्टुभमादित्यग्रहस्य पुरोनुवाक्यामन्वाह तस्या उक्तं ब्राह्मणमथ यत्स्तुते
पवमाने पशुना चरंत्येतत्काले हि भवत्यस्य सवनस्यैव सरसतायाऽथ यद्धविष्पं
क्त्या चरंति तस्या उक्तं ब्राह्मणं वामदेव्या स्तृतीयसवने उन्नीयमानेभ्यो न्वाह वाम
देवो हि तृतीयसवनं इंद्राय सोमं मैवी चंता वा अश्वा वसो हरि वसो भवंति पुरोनुवाक्या

ब्रा० उ० रूपेणतावाऐंद्राबार्हस्पत्यास्त्रिष्टुभोभवंतींद्रमेवतदुभाजंसवनस्यकरोतितांवैनवा
न्वाहद्विरा न्वात्रत्रचमसाननुन्नयंतियथासंप्रायणंतथोदयनमथहोत्राःसंय
१०५ जंतितासामुक्तंब्राह्मणमंधस्वःसोमद्रुत्स्वःपीतवस्सोजगत्योयाज्याजागतंहितृ
तीसवनंमद्रुःसोमद्रद्धितृतीयसवनमनुवनुवषट्कुर्वंसाकृतीनामेववृत्तांसात्रा
कृतीनांप्रतिप्रतिष्ठित्याअथैवाथहोतृचमसस्तस्योक्तंब्राह्मणमोपासनंतृती
यसवनउपास्यंतितेषामुक्तंब्राह्मणमथसावित्रग्रहेणचरंतितस्योक्तंब्राह्म १०५
णंत्रिष्टुभंसावित्रग्रहस्यपुरोनुवाक्यामन्वाहतस्याउक्तंब्राह्मणमथयदुच्छेत्रं

तरेणाग्नीसाग्नीवतस्ययजंतितेनतौहोतारमनुसमश्नुवाते॥१॥ऐंद्राग्नासु
क्थ्योछ्लानिभवंतितेषामुक्तंब्राह्मणमथैतान्यैंद्राणिजागतान्यहरहःशंसंति
पशवोवैजगतीजागताःपशवःपशूनामेवाप्त्यैतान्यच्युतानिस्युरितिहैकआ
हुःसवनधरणानीतिवदंतोन्यान्यन्यानीतित्वेवस्थितमन्यदन्यद्ध्यहरुपयंसथ
वारुणंबार्हस्पत्यंवैश्वदेवमितिशंसंतिजगतीवाएतेषांछंदस्त्रिष्टुविंद्रस्यतद्य
छंदसीविपरीतेद्विदेवत्यतायाऐंद्रावरुणमैंद्राबार्हस्पत्यमैंद्रावैश्वदेवमितिशं
संतिग्रहानेवैतैरन्वशंसंसंवाहिग्रहागृहीताभवंति॥२॥चर्षणीधृतंमघवानम्

ब्रा॰ उ॰ छावाकमितिमैत्रावरुणस्तस्योक्तंब्राह्मणंवासिष्ठोहरहःपर्यासोभवतिवसिष्ठोहैत
न्मैत्रावरुणीयायैतृतीयसवनंददृशेतस्माद्वासिष्ठोहरहःपर्यासोभवतिककु
१०६ प्सुमैत्रावरुणायप्रणयंतितृतीयेहंस्तेनोसब्राह्मणाछंसिनोवज्रामेसथचतुर्थे
हंस्वेस्वेछंदसिप्रणयंतिस्वेस्वएवतछंदसिप्रतितिष्ठंतोयंतिगायत्रीषुमैत्रावरु
णायप्रणयंत्युष्णिक्सुब्राह्मणाछंसिनेनुष्टुप्स्वछावाकायोत्तरोत्तरितायैतेषे
षांश्चतुर्भिश्चतुर्भिरक्षरैश्छंदांस्यभ्युद्यंतिपंक्तिषुमैत्रावरुणायप्रणयंति १०६
पंचमेहन्यांक्तंहिपंचमम [illegible] हर्द्विपदासुषष्ठेहन्प्रणयंतिद्विपदंहिषष्ठम

हरथोत्रगृह्णंभद्रमुह्णंरापुत्रमितिसामानिकुर्वंस्यथोद्विपदाःसहचराणिवै
त्रिष्टुभानिभवंतितस्मात्त्रिष्टुभानिशंसंतेनेच्छिल्पेभ्योनामेति॥३॥नाभा
नेदिष्ठेनात्रहोतारेतःसिंचतितंमैत्रावरुणायप्रयच्छतितंसवालखिल्या
भिर्विकरोत्यथैतावालखिल्याविहृताःशंसतिपच्छःप्रथमेसूक्तेविहरतिपर्व
शएवैनंतत्संभरत्यर्द्धर्चशोद्वितीयेर्द्धर्चशोवैपुरुषःकपालेतएवतत्संदधात्यृचमृ
चंतृतीयेस्तन्नमेवैनंतत्संभरतिविपर्यस्यन्नाराशंसेतस्माद्विपर्यस्तागर्भोजा
यंते॥४॥तार्क्ष्यंदूरोहणंरोहतिवायुर्वैतार्क्ष्यःप्राणोवैवायुःप्राणएवास्मिंस्तद्
मे पा॰

Takshashila Project

ब्रा॰उ॰ धातितंब्राह्मणाछंसिनेप्रयछतितंससुकीर्तिनायोनिनाप्रतिगृह्णातिजातमर्थे
तंवृषाकपिंपंक्तिशंसंन्यूंखंशंसन्नैवैन्न्यूंखेज्जातएवास्मिंस्तदंनाद्यंप्रतिति
१०७ ष्ठत्यथैतत्कुंतापंयथाछंदसंशंसतिसर्वेषामेवकामानामाप्त्यैनाराशंसीरै
भीःकारव्याइंद्रगाथाभूतेछंदःपारिक्षितीरेतशप्रलापमित्येतशोहवैमु
२ निर्यज्ञस्यायुर्दर्शंसहपुत्रानुवाचापुत्रकायज्ञस्यायुरदर्शंस्तदभिलपि॰
ष्यामिमामादृप्तंमंध्वमितितिहतथेत्यूचुस्तद्धापिललापतस्यहज्येष्ठंपुत्रो १०७
भिसृप्यमुखमपिजग्राहादृपद्वैनःपितेतितंहोवाचापनस्यधिक्काजाल्म

स्त्वपापिष्ठांतेश्वजांकरोमियद्वैमेजाल्ममुखंनाग्रहीष्यंछतायुषंगामकरि
ष्यंसहस्रायुषंपुरुषमितितस्मादेतशायनआजानेयाःसंतोभृगूणांपापि
ष्ठाःपित्राहिशप्ताःस्वयादेवतयास्वेनप्रजापतिना॥प॥आदित्यांगिरसीरू
पसंशंसत्यादित्याश्चहवाअंगिरसश्चास्पर्द्धंतवयंपूर्वेस्वर्गंलोकमेष्यामइ
त्यादित्यावयमित्यंगिरसस्तेंगिरसआदित्येभ्यःप्रजिग्युःश्वःसुत्यानोयाज
यतनइतितेषांहाग्निर्दूतआसतआदित्याऊचुरथास्माकमद्यसुत्यातेषांन
स्त्वऽमेवहोतासबृहस्पतिर्ब्रह्मायास्यउद्गाताघोरांगिरसोध्वर्युरितितान्प्रसा

२आं पा॰

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

ब्रा०उ० चचक्षिरेनमेताभिःश्शिश्रिषुःस्तदेनाअभिवदंतस्तिष्ठंत्येतंदक्षिणानिघु
रेतमेवयएषतपतिनितउहस्मादित्सास्वरीयुस्वरेतियएवंवेद॥६॥दधिक्रांव्ण
१०८ शींशंसतिदधिक्रोहास्मैकल्पंतेजनकल्पाःशंसतिजनाहास्मैकल्पंतेप्रवल्हि
काप्रतीराधानतावाद्यामाहनस्याःसर्वावाचोवदतीतिस्मात्पुरुषःसर्वांवा
चोवदत्येकेकामितरेपन्नावस्तावाअष्टौभवंत्येताभिर्वैदेवाःसर्वाअष्टीरा
श्नुवततथोएवैतद्यजमानाएताभिरेवसर्वाऽअष्टीरश्नुवतेकएंन्तरःकए १०८
थमुद्दधातनयद्बृप्राचीरजगंतेतिद्वितयातआनाक्षिप्योभवंतितादत्रासं

पद्यंतेद्व्रादशिनोविराडृश्रीर्विराळन्नाद्यंश्रियोविराजोन्नाद्यस्योपाप्त्यै॥७॥द
धिक्रांशंसतिवाग्वैदधिक्रावाचमेवास्मिंस्तद्दधातिपावमानीःशंसतिपवित्रं
वैपावमान्यःपुनात्येवैनंतत्समछावाकायप्रयछतीतितंसएवयामरुतोवाचारय
तिजातंन्यूंखयतिन्यूंखमानकइववैप्रथमंचिचर्षश्चरतीतितदेनमप्त्याद्बं
दसोमन्नत्वायप्रजनयतीतिमतवमाभुवंतियषष्ठमहरूपयंतिस्तोत्रिया
नुरूपौत्रास्त्वावालखिल्याःशंसत्यात्मावैस्तोत्रियानुरूपौप्राणावालखिल्याः
श्रंतान्हितान्हेमेप्राणास्तदाहुःकस्माद्वालखिल्याइतियद्वान्उर्वरयोरसंभि
नं

ब्रा०उ० न्नं भवति निखिलमिति वै तदाचक्षते वालमात्रा उ हेमे प्राणा असंभिन्नास्तद्य
दसंभिन्नास्तस्माद्वालखिल्याः॥५॥ तार्क्ष्यं दूरोहणं रोहतीति तदुक्तं गायत्री
१०९ षु ब्राह्मणाच्छंसिने प्रणयंति द्वितीयेहंस्तेनो स मैत्रावरुणस्य वन्नामेति प्रमं
हिष्ठाय वृहते वृहद्रयश इति षल्वचं द्विस्तावद्यावन्मैत्रावरुणस्य काण्वोहर
हः पर्यासो भवति कण्वो हे तदांगिरसो ब्राह्मणाच्छंसीयायै तृतीयसवनं दद
र्शं तस्मात्काण्वोहरहः पर्यासो भवत्यनुष्टुप्सु च्छावाकाय प्रणयंति तृतीये हं १०९
स्तिनो सर्वे ब्राह्मणाच्छंसिनो वशामेदजंजनित्रीयं त्रयोस्तृचं द्विस्तावद्ब्राह्मणा

घाव

छंसिन एकाचोप भारद्वाजो हरहः पर्यासो भवति भरद्वाजो हैतदच्छावाकी
यायै तृतीयसवनं ददर्श तस्माद्भारद्वाजो हरहः पर्यासो भवति वैश्वे विपर्य
स्य स च्छावाकः पर्यासा विनरौ द्विपर्यासो मैत्रावरुणस्य च ब्राह्मणाच्छंसी चैक
पर्यासो च्छावाकस्तयदच्युतपर्यासो च्छावाकः प्रतिष्ठा वाँ च्छावाकः प्रतिष्ठित्या ए
व॥९॥ षट्त्रिंशतं मैत्रावरुणश्चतुर्विंशतीं शंसति चत्वारिंशतं ब्राह्मणाच्छंसी
चतुश्चत्वारिंशतमच्छावाकस्तद्द्विंशतिशतं विंशतिशतं वा ऋतोरहानि तद्दृतु
माप्नोत्यृतुना संवत्सरं ये च संवत्सरे कामाः पंच पंच सूक्तानि मैत्रावरुणः शंसति

ब्रा०उ० सर्वेषु छंदोमेषु पशवो वै छंदोमाः पांक्ताः पशवः पशूनामेवाप्त्यै चत्वारि सूक्ता
नि ब्राह्मणाच्छंसी शंसति प्रथमे छंदोमे पशवो वै छंदोमाश्चतुष्टया वै पशवो ऽथो
११० चतुष्पादाः पशूनामेवाप्त्यै पंच पंचोत्तरयोः पशवो वै छंदोमाः पांक्ताः पश
वः पशूनामेवाप्त्यै पंच सूक्तान्यच्छावाकः शंसति प्रथमे छंदोमे पशवो वै छं
दोमाः पांक्ताः पशवः पशूनामेवाप्त्यै षट् षडुत्तरयोः षड्वा ऋतवः संवत्सरः
संवत्सरस्यैवाप्त्यै चतुराहावानि शस्त्राणि पशवो वा उक्थानि चतुष्टया वै प ११०
शवो ऽथो चतुष्पादाः पशूनामेवाप्त्यै षष्ठ एवाहं मैत्रावरुणस्य पंचाहावं भ

वति पशवो वा उक्थानि पांक्ताः पशवः पशूनामेवाप्त्या एकाहिका उक्थया
ज्याः प्रतिष्ठा वा एकाहः प्रतिष्ठित्या एवानुवषट्कुर्वत्याकृतीनामेव शांत्या आ
कृतीनां प्रतिष्ठित्यै ॥१०॥ पंच छंदांसि रात्रौ शंसत्यनुष्टुभं गायत्रीमुष्णिहं त्रिष्टु
भं जगतीमित्येतानि वै रात्रिछंदांसि पंचाहावा रात्रिर्वाजपेयस्य चातिरिक्तोक्थ
मुक्थस्यातिग्रहो रात्रिश्छंदसश्छंदस एव तदाक्रमं यंतश्च निहस्माह कौषीतकिर
जामितायाश्च यत्तिरोअह्न्यवतीं त्रिष्टुभमाश्विनोक्थग्रहस्य पुरोनुवाक्याम
न्वाह तिरोअह्न्यवान्वा एष यस्तिरोअह्न्या हि सोमा भवंत्यथो बलं वै वीर्यं त्रिष्टुब्बल
मेवतद्वीर्यं यजमाने दधाति चतुराहावान्याप्तोर्यामस्यातिरिक्तोक्थानि भवं

ब्रा०उ० तिपराचोवाउक्थानिचतुष्टयावैपराचोथोचतुष्पादाःपशूनामेवाप्त्यैक्षेत्रव
त्याःपरिधानीयाःकुर्वन्तइयंवैक्षेत्रंपृथिव्यस्यामदीनायामंततःप्रतिष्ठास्या
१११ मइत्यस्यामेवतद्दीनायामंततःप्रतितिष्ठंत्यथयत्तिरोअह्न्यवत्यस्त्रिष्टुभोया
ज्याभवंतितिरोअह्न्याहिसोमाभवंत्यथोबलंवैवीर्यंत्रिष्टुब्बलमेवतद्वीर्यंय
जमानेदधत्यनुवषट्कुर्वंत्याहुतीनामेवत्राणंत्याआहुतीनांप्रतिष्ठित्याअथ
हारियोजनेनचरंतितस्योक्तंब्राह्मणंत्रिष्टुभंहारियोजनस्यपुरोनुवाक्यामन्वा
हतस्याउक्तंब्राह्मणमथयदतिप्रेषस्यपुरोनुवाक्यामन्वाहावीर्योहवाउसप्रे १११
षोथोपुरोनुवाक्योथोद्विदेवत्येषुवैपुरोनुवाक्याभवंतिसर्वेषुचप्रस्थितेषुतस्मा

ब्रा०उ० दस्यपुरोनुवाक्यामन्वाहाथयदतिप्रैषमाहपरमेवैतदहरभिवदतिपरमेवैतद
हरभ्यारभ्यवसंतीतिहस्माहकौषीतकिःपरमेवैतदहरभ्यारभ्यवसंतीतिहस्मा
११२ हकौषीतकिः॥११॥१४८॥ ॥इतिब्राह्मणेत्रिंशोऽध्यायः॥३०॥११॥२॥१४॥१०॥
४॥६॥२॥८॥२॥१५॥१७॥७॥१०॥८॥११॥उत्तरार्द्धसंख्या॥ ॥५॥२॥२॥१४॥१०॥
१५॥११॥९॥६॥६॥८॥८॥७॥५॥५॥कल१३८॥संवत्१८५४वर्षेमितिश्रावण
शुक्लचतुर्थ्यांयां४गुरुदिनेतद्दिनेमिदंब्राह्मणसंपूर्णसमाप्तम्॥ ॥
यादृशंपुस्तकंदृष्ट्वातादृशंलिखितंमया॥यदिशुद्धमशुद्धंवाममदोषोनदी ११२
पते॥१॥ ॥श्रीरामायनमः॥श्रीनृसिंहायनमः॥श्रीरघुवीरायनमः॥ ॥

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.

Takshashila Project

Digitized by Vaidika Bharata/Suparna Trust, Maujpur, New Delhi.